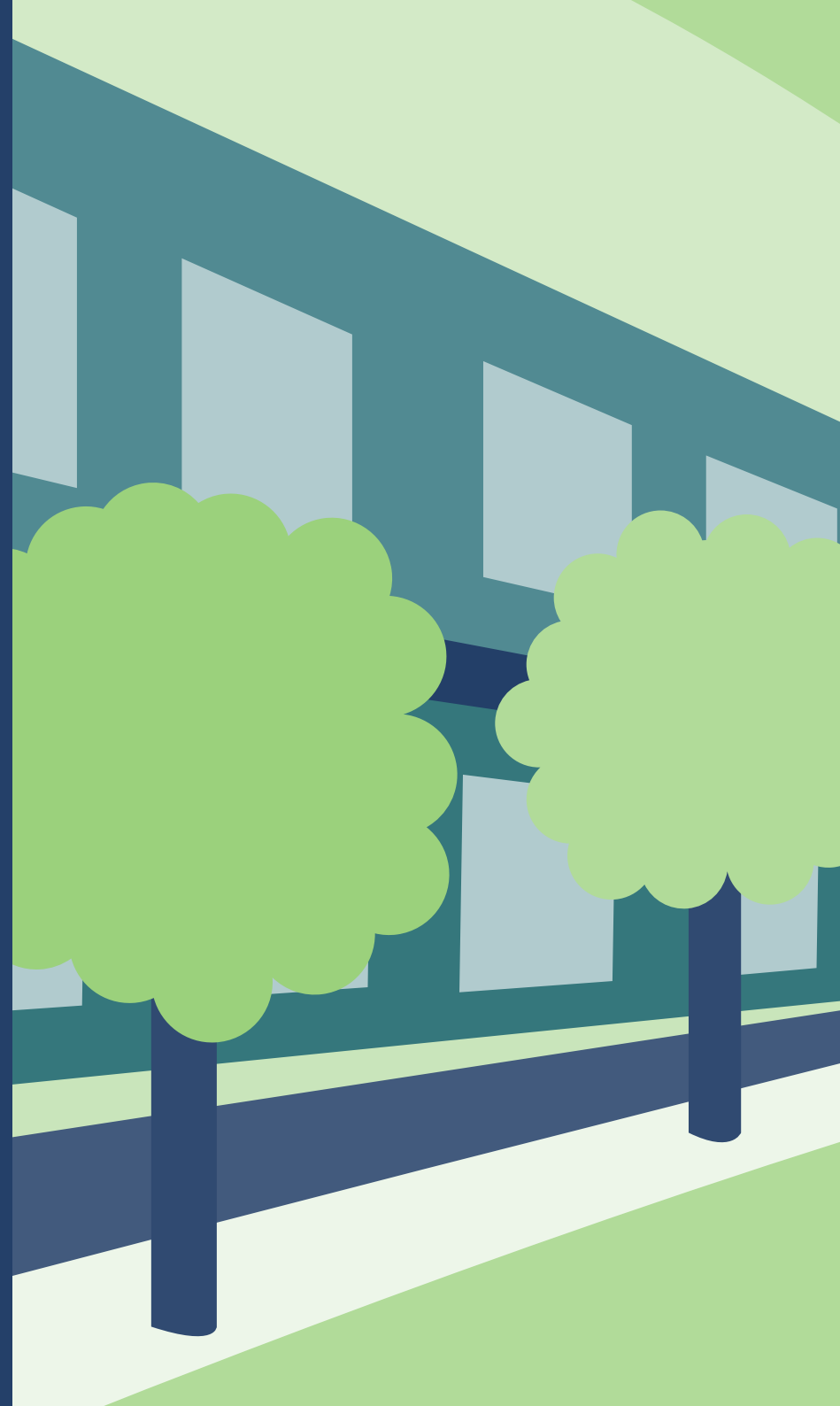

Beheer en beleving van de openbare ruimte

Onderzoek in Ulgersmaborg in
Groningen en Noordhove in Zoetermeer
met het oog op belevingsgestuurd
beheer

Ivan Nio, Jeannette Nijkamp & Linda Zuiderwijk

Colofon

Auteurs:

Dr. Ivan Nio (NIO Stedelijk Onderzoek & Advies)
Dr. Jeannette Nijkamp (Lector Gezonde Stad, Hanze)
Dr. Linda Zuiderwijk (Zuiderwijk Stadssociologie)

Opdrachtgever:

Kopgroep Belevingsgestuurd Beheer

Amsterdam, maart 2025

Inhoudsopgave

Beheer en beleving van de openbare ruimte

Onderzoek in Ulgersmaborg in Groningen en Noordhove in Zoetermeer met het oog op belevingsgestuurd beheer

1. Aanleiding van het onderzoek	5
2. Twee buurten: Ulgersmaborg en Noordhove	6
3. Thuisgevoel en binding met de buurt	7
4. De buurt als samenleving (ontmoeten en afstand houden)	8
5. Gebruik en betekenis van de openbare ruimte	9
6. Voortuinen	10
7. Parkeren	11
8. Veiligheidsgevoel	12
9. Groenonderhoud	12
10. Verbeteringen en te verbeteren punten	13
11. Wateroverlast en hitte	14
12. Communicatie met de gemeente	14
13. Rol van de corporatie	15
14. Rol van bewoners en bewonersinitiatieven	15
15. Conclusies	16
16. Aanbevelingen voor belevingsgestuurd beheer	17
Literatuur	18

Beheer en beleving van de openbare ruimte in de Groningse wijk Ulgersmaborg

Bijlage 1 bij rapport 'Beheer en beleving van de openbare ruimte'

A. Onderzoek in Ulgersmaborg	21
– Onderzoeksoptzet	21
– De wijk en de onderzochte straten	21
– Beschrijving van de onderzoekspopulatie	21

B. Dagelijks leven in de buurt

– Boodschappen in de buurt	22
– Familie en vrienden in de buurt	23
– Onderwijs in de buurt	23
– Gebruik van voortuin en oprit	25
– Parkeren	25
– Gebruik van speelplekken in de buurt	25
– Sporten in de buurt	26
– Wandelen en ommetjes in de buurt	27
– Overige activiteiten	28

C. Buren en de straat

– Sociale contacten	28
– Omschrijving van de straat en andere straten	29

D. Inrichting en gebruik openbare ruimte in de buurt

– Ideeën over gebruik, beheer en inrichting van de straat	31
– Invloed klimaat	31
– Veiligheid	32
– Veranderingen in inrichting en gebruik van de openbare ruimte	33
– Waardering	33

E. Onderhoud en beheer

– Informatie over onderhoud en beheer	36
– Groenbeheer en onderhoud door de gemeente	36
– Overig beheer en onderhoud door de gemeente	37
– Handhaving door de gemeente	38
– Rol bewoner(s) bij onderhoud en beheer	38
– Rol woningcorporatie bij onderhoud en beheer	39
– Toekomst van de buurt	39

F. Conclusie

Noordhove in beeld: Beheer en beleving van de openbare ruimte

Bijlage 2 bij rapport 'Beheer en beleving van de openbare ruimte' 41

'De Lijnen' van Noordhove: de onderzoeksopzet 42

Bewoners door de ogen van bewoners 42

Het dagelijks leven 44

- Vervoer in en rondom de buurt 44
- Boodschappen doen buiten de buurt 45
- Den Haag, Voorburg, Pijnacker, Zoetermeer: ruimte voor vrienden en familie 46
- De voortuin als plek van burenccontact 46
- Scholen buiten de buurt voor de oudere kinderen 47
- Parkeerruimte: onvoldoende en soms vies 47
- Ruimte voor kinderen en honden, maar weinig voor jongeren 48
- Sport en beweging in de buurt: de mogelijkheden zijn er, maar bewoners doen het weinig. 50
- Wandelen in de buurt: Noord Aa als één van de favoriete bestemmingen 51
- Het veiligheidsgevoel van bewoners 52

Buren en de straat 53

- Contact met buren: iets van vroeger en van nu - maar niet met iedereen 53
- Het verschil tussen de sociale huurwoning en de koopwoning: over afbladder, verpaupering en de rol van de woningcorporatie 56

Inrichting en gebruik openbare ruimte in buurt: omschrijving & waardering 57

- Waardering voor de openbare ruimte 57
- Autoverkeer: de Lijnbaan is 'een racebaan' 57
- Losse stoeptegels en ouderen 59
- Wateroverlast en de verstopte put in de brandgang 60
- Als het heet is in Noordhove: het belang van voor- en achtertuinen en bomen 62

Rollen in beheer en onderhoud: gemeente, woningcorporatie en bewoners 63

- Het verschil tussen bewoners: over gedeelde ideeën, normen, waarden en voor- en achtertuinen 63
- De brandgangen: geen publieke en geen private ruimte 65
- Ik ga die stoeptegels niet recht neerleggen': bewoners over beheer 65
- Waardering en verbeterpunten van bewoners voor het onderhoud, beheer en handhaving in Noordhove 67

Conclusie 68

1. Aanleiding van het onderzoek

De Kopgroep Beheer is met zeven deelnemende gemeenten een vierjarig onderzoek gestart naar het effect van beheer op de beleving van de gebruiker van de openbare ruimte. Doel is om bij het vormgeven van het beheer van de openbare ruimte niet meer alleen te kijken naar de technische aspecten, maar ook naar hoe bewoners dit beheer beleven. Aanleiding voor het onderzoeksprogramma is dat er verschil zit tussen hoe beheerders de openbare ruimte beoordelen en hoe bewoners dat doen. Veelal wordt het huidige beheer uitgevoerd op basis van technische criteria, terwijl het perspectief van de gebruiker van die openbare ruimte er nauwelijks een rol in heeft. De kern van het onderzoek is nagaan welke (f)actoren van invloed zijn op de beleving van de openbare ruimte, om vervolgens inzicht te krijgen in beheerinterventies die mogelijk zijn om te sturen op de beleving van de openbare ruimte. Om tot vernieuwende inzichten en oplossingen te komen worden in het onderzoeksprogramma praktijk en wetenschap met elkaar in contact gebracht.

In 2023 is een eerste kwantitatief onderzoek verricht in zeven gemeenten. Uit de analyse (Holm 2023b) is naar voren gekomen dat er behoefte is aan een aanvullende kwalitatieve analyse. Het realiseren van de ambitie van belevingsgestuurd beheer vereist beter inzicht krijgen in de (veranderende) behoeften met betrekking tot de openbare ruimte, vanuit het perspectief van bewoners. Voor bewoners is de directe woonomgeving een alledaagse werkelijkheid. Statistieken laten de rijkheid, gelaagdheid en dynamiek van de alledaagse werkelijkheid van de buurt voor bewoners niet zien. Kwalitatief onderzoek biedt de mogelijkheid om de situatie in een wijk in de diepte en vanuit een sociaal perspectief te onderzoeken door belanghebbenden er zelf over te laten vertellen.

De meerwaarde van kwalitatief onderzoek is dat veel preciezer kan worden gekeken naar wat er aan de hand is in een buurt of een straat, de aard en de oorzaak van eventuele onvrede en wat er volgens bewoners zelf moet veranderen. In een straat in de Waterwijk in Almere is de geschiktheid van kwalitatief onderzoek voor belevingsgestuurd beheer al verkend (Van der Steeg et al, 2024).

In opdracht van de Kopgroep hebben wij in een buurt in Groningen en een buurt in Zoetermeer kwalitatief onderzoek uitgevoerd naar het gebruik en de beleving

van de openbare ruimte door bewoners. Er is onderzocht wat de betekenis van de openbare ruimte is voor de bewoners, wat hun behoeften zijn en hoe ze tegen beheer en onderhoud aankijken. Het doel is om zo meer inzicht te krijgen in hoe aspecten van beheer en onderhoud de beleving van de openbare ruimte beïnvloeden. Een tweede doelstelling is om met kwalitatief onderzoek (via interviews) input te leveren voor het opstellen van itemlijsten voor vervolgonderzoek en het verder helpen opbouwen van een theoretisch raamwerk voor belevingsgestuurd beheer.

Met kwalitatief onderzoek is kennis op te bouwen over het gebruik en de beleving van (groene en grijze) openbare ruimten in de woonomgeving. Wat betekent de openbare ruimte bijvoorbeeld voor de leefbaarheid (zie onder meer Zijderwijk 2022)? Het onderzoek legt een koppeling tussen gebruik en beleving van de openbare ruimte en de ruimtelijke en sociale context van de buurt en de levensfase van bewoners.¹ Het kwalitatieve onderzoek geeft inzicht in de sociale en fysieke ontwikkelingen in een wijk, in het dagelijks leven van bewoners, in de kennis en kunde van bewoners, alsmede in bestaande vormen van betrokkenheid en zelforganisatie. De vraagstelling luidde: welk effect heeft de geleidelijke veroudering van zowel de fysieke als sociale leefomgeving op het gebruik en de beleving van de (groene) openbare ruimte?²

Voor de interviews is op basis van eerder onderzoek, literatuur, vragen van de Kopgroep en de Wrap Up (2023) een itemlijst opgesteld. Door te interviewen aan de hand van een itemlijst konden respondenten vanuit hun ervaringswereld spreken, en kon de interviewer focussen op het stellen van (vervolg) vragen³. De gesprekken zijn getranscribeerd, gecodeerd en geanalyseerd. Van de onderzoeken in de buurten zijn aparte verslagen gemaakt (zie bijlagen).

1 Hiermee sluit dit onderzoek aan bij het theoretische model van het project Belevingsgestuurd Beheer, dat drie bouwstenen van de openbare ruimte onderscheidt: Physical Environmental Quality, Social Environmental Quality & Individual Factors (Holm, 2023).

2 Uit ons onderzoek is gebleken dat er in beide buurten op een aantal plekken ook vernieuwing of recent groot beheer van de openbare ruimte heeft plaatsgevonden. Naast veroudering gaat het in beide buurten dan ook om vernieuwing van de fysieke leefomgeving.

3 Anders dan in het onderzoek naar bewoners in de Nieuwe Diepstraat in de Waterwijk in Almere (2024) hebben geen ambtenaren maar professionele onderzoekers dit onderzoek verricht (met uitzondering van Groningen waar een ambtenaar twee interviews heeft afgenomen).

2. Twee buurten: Ulgersmaborg en Noordhove

In overleg met de Kopgroep zijn Zoetermeer en Groningen geselecteerd voor het onderzoek. In deze beide gemeenten is de keuze voor het onderzoek gevallen op straten in twee naoorlogse wijken uit de jaren tachtig: Ulgersmaborg in Groningen en Noordhove in Zoetermeer.⁴ Beide buurten zijn geselecteerd omdat ze gemiddeld scoren op diverse indicatoren: er zijn honderden van dit type buurten in Nederlandse middelgrote steden. Omdat dit 'gemiddelde buurten' zijn met alledaagse betekenis voor haar bewoners, kunnen de bevindingen mogelijk ook iets zeggen over andere 'gemiddelde buurten'. Het zijn ruim opgezette laagbouwbuurten (in het geselecteerde deel van Noordhove staat ook een appartementencomplex van twee tot drie lagen) met een combinatie van huur- en koopwoningen. In een aantal straten in Ulgersmaborg en Noordhove is een deel van de sociale huurwoningen verkocht. Huizenblokken in deze straten bestaan nu uit een mix van sociale huurwoningen en koopwoningen. Daarnaast bestaat één van de straten in Ulgersmaborg waar we onderzoek hebben gedaan (Tormentilstraat) geheel uit koopwoningen. In Zoetermeer liggen sociale huurwoningen wat meer geclusterd in bijvoorbeeld de Nervilijn. In bijna alle andere straten is er een mix van sociale huur- en koopwoningen.

Ulgersmaborg is begin jaren tachtig gebouwd. De buurt is stedenbouwkundig opgezet met een woonerfstructuur. Noordhove is halverwege de jaren tachtig gerealiseerd met een stedenbouwkundige structuur met rechte straten en auto-vrije woonpaden. In beide buurten is een paar jaar geleden op een aantal plekken groot onderhoud gepleegd. In Noordhove heeft in één aanpalende straat (Kernbaan) een herinrichting van parkeerplekken en perken plaatsgevonden. Ook in een gedeelte van de Wolfsklauwstraat in Ulgersmaborg zijn parkeerplekken en perken opnieuw ingericht.

⁴ In Noordhove zijn in vijf straten interviews afgenomen: Sullivanlijn, Lijnbaan, Pontilijn, Van der Rohelijn, Nervilijn. NewCom heeft in Noordhove andere straten onderzocht. In Ulgersmaborg zijn in vier straten bewoners geïnterviewd: de Bieslookstraat, Wolfsklauwstraat, Marjoleinstraat en de Tormentilstraat. NewCom heeft ook in de laatste twee straten geënquêteerd.

Uit de interviews met bewoners blijkt dat beide buurten te maken hebben met geleidelijke veranderingen in bewonerssamenstelling. In Noordhove is dat met name vergrijzing en sociale diversificatie naar culturele achtergrond (dit laatste met name in de sociale huurwoningen). Voor Ulgersmaborg gaat het zowel om vergrijzing als verjonging en ook om sociale diversificatie naar inkomen aangezien voormalige sociale huurwoningen zijn verkocht en waar deels jonge gezinnen zijn komen wonen.

Statistieken (CBS, 2022) van beide buurten zijn alleen beschikbaar op het hogere schaalniveau van de buurt waarbinnen de geselecteerde straten vallen. Van de bewoners in Noordhove-West (3210 inwoners in 2022) is 26,6 procent van de bewoners 65 jaar en ouder. Dit is een opmerkelijk hoog percentage (In Nederland is dit 20,5% en in Zoetermeer 20,3%). Onduidelijk is waar dit hoge percentage in Noordhove-West door veroorzaakt wordt. In Ulgersmaborg (2220 inwoners) is 15,1% van de bewoners 65 jaar en ouder. In Noordhove-West wonen 475 kinderen van 0-15 jaar (14,8%), in Ulgersmaborg zijn dat er 440 (19,8%). In Ulgersmaborg heeft al deels een verjonging van de bewoners plaatsgevonden. In Noordhove-West heeft 15,6 procent een niet-westerse herkomst. De grootste groep is Surinaams (6,4 procent). In Ulgersmaborg heeft 8,6 procent van de inwoners een niet-westerse herkomst. De culturele diversiteit is hier minder groot dan in Noordhove.

De interviews zijn verspreid over beide buurten afgenomen. In Ulgersmaborg zijn in vier straten in totaal 14 bewoners geïnterviewd (8 in een sociale huurwoning en 6 in een koopwoning). In Noordhove zijn in vijf straten 15 bewoners geïnterviewd (10 in een sociale huurwoning en 5 in een koopwoning).

De respondenten vertegenwoordigen een diversiteit aan huishoudens (gezinnen met kinderen van verschillende leeftijden, stellen van in de vijftig en zestig waarvan de kinderen het huis uit zijn en gepensioneerde stellen en alleenstaanden). De diversiteit in huishoudens onder de geïnterviewden toont een breed palet aan persoonlijke en gezinsomstandigheden. De respondenten in beide buurten hebben diverse werkervaringen (we hebben niet naar opleiding gevraagd). Ze behoren tot de lagere en middensegmenten van de middenklasse. In Noordhove werken de meeste bewoners buiten Zoetermeer. Sommigen werken niet (meer), vanwege gezondheid of omdat ze voor de kinderen zorgen. In Ulgersma-

borg zijn de meeste werkende respondenten werkzaam in de stad Groningen en een deel werkt niet (meer) vanwege pensionering of om gezondheidsredenen. Het doel was om een diversiteit aan dagelijkse praktijken, ervaringen en meningen op te halen. Vanwege de beperkte aantallen zijn de geïnterviewde bewoners niet volledig statistisch representatief voor de buurt (qua leeftijd, inkomen en culturele achtergrond).

3. Thuisgevoel en binding met de buurt

Beide buurten zijn suburbaan van opzet. In dit geval betekent dat veel gezinswoningen met een tuin, groene en ruim opgezette buurten met veel speelplekken voor kinderen en recreatieplassen in de buurt. In de interviews worden deze fysiekrumtelijke kwaliteiten ook benoemd en gewaardeerd. Ook ging men in op de nabijheid op loop- en fietsafstand van een supermarkt, bushalte, parken en speelplekken. Het is makkelijk wandelen naar de Zoetermeerse plas, Noord Aa of Noordhovensse Plas en in Groningen naar recreatiegebied Kardingse. Bijna alle respondenten hebben een of twee auto's die ze het liefst voor de deur parkeren. In Noordhove pakken de bewoners naast de fiets en de scooter ook de auto voor (alledaagse) activiteiten, zoals boodschappen doen buiten de buurt. In Ulgersmaborg neemt men wat vaker de fiets voor dagelijkse voorzieningen die wat verder weg liggen. In beide wijken was het belangrijkste motief voor bewoners om er te gaan wonen de (betaalbare) eengezinswoning met een tuin. In Noordhove was bij de geïnterviewde sociale huurders in meerdere gevallen deze buurt niet de eerste keuze. Er kwam bijvoorbeeld hier een woning beschikbaar. Anderen kenden deze buurt al of ze zochten een kindvriendelijke buurt met speelgelegenheid en groen. Zoetermeer was ook wat betaalbaarder dan andere plaatsen in de omgeving.

Ulgersmaborg wordt door de respondenten als een soort versholene dorpie in de stad Groningen ervaren. Ze zijn in deze wijk gaan wonen vanwege de eengezinswoning, de groene en kindvriendelijke opzet. De buurt is gunstig gelegen, op fietsafstand van het centrum van Groningen en recreatiegebied Kardingse. De buurt heeft alleen voorzieningen aan de uiterste rand. Hier liggen een klei-

ne Albert Heijn, een basisschool en wijkcentrum De Schakel. Een deel van de respondenten gaat met de auto of op de fiets naar grotere supermarkten in Lewenborg. In Noordhove zijn wel dagelijkse voorzieningen op loopafstand. Er is een winkelcentrum met onder andere een Albert Heijn, drogist, bloemist, bakker en een apotheek. Er is een klein buurthuis 't Span. Er is ook een cafetaria. Maar in Noordhove doen veel respondenten hun boodschappen buiten de buurt, bij goedkopere supermarkten. Alleen voor de vergeten boodschap gaan ze naar de lokale Albert Heijn. Een minderheid van de respondenten heeft kinderen die op een school in de buurt zitten. Dit geldt ook voor een enkele respondent uit Ulgersmaborg.

Zowel in Noordhove als in Ulgersmaborg loopt een deel van de bewoners via allerlei routes door de wijk, bijvoorbeeld met kinderen of met een hond. Sommigen hebben meer vaste routes, waarbij zij een voorkeur hebben voor routes door of naar het groen. Het dagelijks leven van bewoners in beide buurten beperkt zich niet tot de directe omgeving. De actieradius is afhankelijk van leeftijd en mobiliteit.

Veel bewoners in Ulgersmaborg hebben een lichte binding met hun omgeving. Ze weten wel wat er speelt in hun eigen straat en langs een aantal routes en plekken in de omgeving. Uit de interviews valt ook betrokkenheid bij de buurt op te maken, vooral in Ulgersmaborg⁵. Een gevoel van thuiszijn in een woonomgeving bestaat uit een fysiekrumtelijke en een sociale binding: hechting aan plekken en aan anderen in de buurt (Van der Graaf en Duyvendak, 2009). Waar het zwaartepunt ligt verschilt per geïnterviewde. Er is enige vertrouwdeheid en vertrouwen in medebewoners en men heeft grip op de omgeving. Vooral in Noordhove is sprake van een toegenomen sociale diversiteit in huishoudens, in sociale klasse en culturele achtergrond. De buurt wordt in de ervaring van de bewoners wat anoniemer omdat men veel nieuwe bewoners niet meer kent of leert kennen en omdat leefstijlen verschillen.

Het suburbane welvaartsgevoel bestaat uit een huis met tuin in een rustige en nette straat in de nabijheid van groen en voorzieningen en uit een sociaal

⁵ De respons op enquêtes van NewCom was in Ulgersmaborg ook het hoogst van alle zeven gemeenten.

betrouwbare en stabiele omgeving (Metaal & Reijndorp, 2013; Meeus & De Decker, 2013; Nio, 2016). Dit lijkt iets meer onder druk te komen staan in Noordhove, aangezien het een sociaal gemengde omgeving met koop- en sociale huurwoningen is en men niet langer iedereen in de eigen straat kent. Ditzelfde geldt ook voor sommige straten in Ulgersmaborg. Vooralsnog vormt dit geen grote bedreiging voor het thuisgevoel. Wel kan het samenleven van kopers en huurders met verschillende waarden en normen leiden tot scheidslijnen en conflicten in het gebruik en de betekenis van de openbare ruimte en voortuinen, zoals voorbeelden in Noordhove laten zien. Maar anderzijds wijken de respondenten uit de sociale huurwoningen die wij hebben gesproken in hun meningen ook weer niet wezenlijk af van die uit de koopwoningen. Ook bewoners uit sociale huurwoningen vinden het bijvoorbeeld van belang hoe de voor- (en achter) tuin gebruikt en onderhouden wordt.

4. De buurt als samenleving (ontmoeten en afstand houden)

In beide buurten woont een diverse groep mensen, qua huishoudensvorm, leeftijd en inkomen. Aan de ene kant vergrijsd de buurt (met name Noordhove), aan de andere vindt er verjonging plaats. Koop- en sociale huurwoningen staan naast en tegenover elkaar. Sommige bewoners zijn de hele dag thuis, anderen werken op een plek buiten de buurt. De individuele levenswijze is van invloed op het gebruik en de beleving van de openbare ruimte in de buurt. In beide buurten zijn de onderlinge contacten divers van aard. Er is geen sterke sociale cohesie, maar het ontbreekt zeker niet aan betrokkenheid en er zijn allerlei lichte contacten tussen burens. Bewoners groeten elkaar en er zijn praktische hulprelaties tussen burens, zoals op elkaars huis passen tijdens vakanties.

Oudere bewoners in Noordhove vertellen wel dat de kwaliteit van de contacten vroeger beter was en dat er nu minder contacten zijn. Doorgaans hebben vooral gezinnen met kleine kinderen meer contact (vgl. met Karsten et al., 2013). Ook in Noordhove woonden vroeger meer gezinnen met jonge kinderen die veel onderling contact hadden. Er werden toen nog straatfeestjes en barbecues georga-

niseerd. Ook oud en nieuw werd samen op straat gevierd. De eerste bewoners kenden een gezamenlijke start in de wijk en deelden hun levensfase, waardoor het voor ouders makkelijk was om met elkaar in contact te komen. Kinderen zijn ouder geworden en uitgevlogen en vertrouwde burens zijn verhuisd. Bewoners die al lang in de buurt wonen hebben nog wel contact met elkaar. De buurt is sociaalcultureel diverser geworden. Dit lijkt meer het geval in Noordhove dan in Ulgersmaborg. Nieuwe bewoners in Noordhove lijken minder open te staan voor contact met burens. Respondenten benoemen soms expliciet dat nieuwe bewoners een andere cultuur hebben.

De geïnterviewde bewoners in Ulgersmaborg ervaren publieke familiariteit: onderlinge herkenning, bekendheid en vertrouwen en lichte contacten (Blokland, 2006). De meeste respondenten hier hebben vooral oppervlakkige contacten met burens. Deze bestaan uit elkaar groeten of even een praatje maken. Aan de ene kant zijn de contacten licht afstandelijk, anderzijds ervaren bewoners toch een dorpsgevoel. Elkaar groeten op straat is de norm. Twee oudere respondenten vertellen dat er vroeger meer contact was met medebewoners en vinden het jammer dat dit is veranderd. Ook enkele jongere respondenten die in een koopwoning wonen, zouden graag meer contact met medebewoners willen. Toch blijken er nog steeds veel praatjes op straat gemaakt te worden. De buurt is verre van anoniem. Het is soms zelfs een beetje dorps, wat ook komt doordat er veel oudere bewoners wonen die tijd hebben, aldus een van de geïnterviewden. In Ulgersmaborg verschilt de intensiteit van de contacten per segment van een straat. In de verbrede woonerven met woningen en voordeuren tegenover elkaar zijn de meeste contacten. In een segment van de Bieslookstraat en een stukje van de Wolfsklauwstraat is twee keer per jaar een barbecuefeestje. In andere delen van de Wolfsklauwstraat en de Bieslookstraat waar woningen uitkijken op het park zijn bewoners meer op zichzelf. In sommige straatsegmenten is een buurtapp, maar niet in alle. Er is ook een hondenapp waar hondenbezitters uit de hele buurt in zitten. In de Tormentilstraat waar alleen maar koopwoningen staan heeft men een eigen buurtapp. Ook hier worden buurtbarbecues georganiseerd.

Diverse respondenten geven expliciet aan dat zij de mix van sociale huur- en koopwoningen prettig vinden. Tegelijkertijd lijken de kopers en sociale huurders twee nogal gescheiden groepen te zijn, die vooral via de kinderen met elkaar

omgaan. Verder lijkt het contact tussen de twee groepen beperkt. In Ulgersmaborg is geen bewonersvereniging. Er worden wel activiteiten voor bewoners georganiseerd in buurthuis de Schakel.

In Noordhove zijn de contacten eveneens kort en informeel van aard. Bewoners groeten elkaar vaak op straat, in de speeltuin of bij de supermarkt. Meer diepgaande gesprekken zijn schaars of vinden alleen tussen sommige burens plaats. Het sociale contact lijkt vooral toevallig te ontstaan bij dagelijkse routines of activiteiten rondom huis, zoals kinderen wegbrengen of klusjes doen in de voor- of achtertuin. In Noordhove lijken bewoners aan de Van der Rohelijn (met in totaal 28 huizen) en de Pontilijn (met 37 huizen) meer contact met hun burens te hebben dan bewoners in de andere straten. Een verklaring zou de ruimtelijke opzet van deze straten kunnen zijn. Het zijn autovrije woonpaden met voordeuren en voortuinen naar elkaar toe gekeerd. Bewoners lijken zich hier meer onderdeel te voelen van een collectief van rijhuizen omdat bewoners elkaar kunnen waarnemen en elkaar tegenkomen tijdens dagelijkse routes en routines. Uit de gesprekken blijkt echter dat in deze autovrije straten ook ruzies kunnen voorkomen, bijvoorbeeld over autogebruik in deze straten. De buurtapps in Noordhove zijn beperkt tot burens en in enkele straten hebben ze vooral een praktische functie, zoals voor het regelen van een oppas of meldingen over incidenten.

In beide buurten ontbreekt een sterke gemeenschappelijkheid op het niveau van de buurt, wat een basis zou kunnen zijn voor gezamenlijke buurtinitiatieven. Het lijkt erop dat de bewoners van Noordhove in de buurt minder gemeenschap ervaren dan in Ulgersmaborg. Wel zijn er collectieven op de schaal van (delen van) straten en in Ulgersmaborg lijkt dat sterker aanwezig dan in Noordhove. In Ulgersmaborg en Noordhove is een deel van de huurwoningen uitgepand. In beide buurten hebben sommige straten een mix van huur- en koopwoningen die naast of tegenover elkaar zijn gesitueerd. Het samenleven van kopers en huurders kan leiden tot scheidslijnen en wrijvingen in het gebruik en de betekenis van de straat en voortuinen, zoals we ook in eerder onderzoek hebben gezien (Reinders & Bosch, 2012; Duyvendak & Wekker, 2015). In Noordhove signaleren bewoners verschillen tussen koop- en huurwoningen, in onderhoud van woningen en in onderhoud van voor- en achtertuinen, zoals een bewoonster vertelt: “Wat er bij ons boven [schot tussen de ramen op 1e verdieping van sociale huurwoning, LZ] aan verf afbladdert. Ja, ik vind dat gewoon geen gezicht en het is niet alleen ons huis, maar je ziet precies welke huizen, de koophuizen zijn. Die zijn netjes.”

De sociale huurwoningen worden vaker geassocieerd met een andere levensstijl, rommel en minder verzorgd groen. De Nervilijn met sociale huurappartementen springt er voor de respondenten negatief uit. Hier ligt volgens respondenten meer afval op straat, waaronder ook ongebruikte fietsen. Sommige respondenten in Ulgersmaborg zeggen dat ze de menging van sociaal en koop juist mooi vinden. Maar ze benoemen hier net als in Noordhove dat het verschil tussen sociale huur- en koopwoningen wel zichtbaar is, met name in het onderhoud van de tuinen. De sociale verschillen in Ulgersmaborg worden vooral in termen van sociale klasse en inkomen omschreven: “Je merkt zeker verschil qua mensen die een koopwoning hebben, die meer te besteden hebben dan iemand die huurt. Die tuinen zijn gewoon beter onderhouden. En ja, wij moeten elk dubbeltje om-draaien om onze tuin te laten doen.” Daarentegen worden de sociale verschillen in Noordhove meer beschouwd als culturele verschillen. Hierbij worden in beide buurten verschillen in gedrag en gewoonten benoemd.

5. Gebruik en betekenis van de openbare ruimte

Welke rol speelt de buitenruimte in het geluksgevoel van bewoners? Er is een onderscheid te maken in de openbare ruimte als verblijfsplek of als doorgangsplek. Verschillende groepen bewoners denken anders over het gebruik en de inrichting van de straat, zoals jonge gezinnen versus ouderen, kopers versus huurders, bewoners met of zonder auto. Het maakt nogal wat uit of een bewoner zich veel door de wijk verplaatst met een auto of met een rollator, scootmobiel of kinderwagen. Het zijn met name jonge gezinnen en oudere bewoners – over het algemeen wat minder mobiel – die sterker op hun directe omgeving zijn gericht.

In Ulgersmaborg zijn de geïnterviewde gezinnen tevreden over de speelmogelijkheden in hun buurt. Ze noemen onder meer de parken, de speeltuin bij de kinderboerderij en diverse andere speelplekken. In het groen kunnen kinderen voetballen en zelfs hutten bouwen. De buurt is, net als Noordhove, zeer goed bedeed met speelplekken. Ook in Zoetermeer worden de speelplekken gewaardeerd en gebruikt, met name de speeltuin ten westen van de Nervilijn en de speeltuin voor grotere kinderen in het Aldo van Eijckpark. Desondanks missen

sommige respondenten in Ulgersmaborg een speelplek in de directe omgeving van hun huis. Een van deze respondenten wilde graag speeltoestellen op een veldje tussen de huizen in, direct achter haar huis. Deze heeft zij aangevraagd bij de gemeente, die dit verzoek heeft afgewezen. Daarom heeft een groep ouders op deze plek zelf een trampoline geplaatst die door alle kinderen uit de buurt kan worden gebruikt. Meerdere respondenten zijn enthousiast over de diverse kleine speelplekjes op diverse plaatsen in de wijk. Een andere respondent geeft echter aan dat een deel van de speeltoestellen verouderd is en het aanbod versnipperd. Deze respondent zou liever één grote speeltuin willen. Voor de oudere jeugd is er net als in Noordhove weinig te doen. Respondenten zeggen dat jongeren daarom rondhangen en overlast veroorzaken.

In Ulgersmaborg maken veel bewoners wel eens een ommetje door de buurt, al dan niet met een hond of met hun kinderen. Ze lopen graag door het groen en zoeken dat bewust op. Met hun kinderen voetballen ze in de parken. Een enkeling loopt hard in de buitenruimte. Sommige oudere bewoners wandelen weinig door de buurt vanwege beperkingen. Zij gebruiken de auto of een scootmobiel. Enkele andere respondenten geven aan weinig te lopen, omdat zij vooral fietsen. Ook in Noordhove wordt er veel gefietst en gewandeld in de buurt, in de zomer meer dan in de winter. De fiets wordt vaak gebruikt voor kortere afstanden of recreatieve doeleinden verder buiten de buurt en soms buiten Zoetermeer. Wandelen is populair voor korte afstanden in de buurt. Bewoners maken wandelingen (met hun hond, kinderen en/of partner) door de buurt, met de Noord Aa/Zoetermeerse Plas als een favoriete bestemming. Hier liggen ook twee horecavoorzieningen. Ook wandelt men naar en in het Aldo van Eijckpark. In Noordhove zijn er weinig respondenten die sporten in de buitenruimte. Sporten doen sommigen in een sportschool of helemaal niet (meer). Het bewegen door de openbare ruimte vindt dus vooral plaats via het maken van ommetjes (al dan niet met hond) en fietsend (naast het gebruik van de auto). Gewaardeerd worden ook de hondenspeelplaatsen (losloopgebieden).

De vergrijzing heeft effect op het gebruik van de openbare ruimte. Bij senioren wordt de actieradius kleiner, zo blijkt ook uit dit onderzoek. Men loopt minder soepel, men heeft soms een rollator of scootmobiel en goed onderhoud van de trottoirs waar alle tegels recht liggen wordt voor de dagelijkse routines belangrijk. Dit geldt overigens ook voor bewoners die met een kinderwagen lopen.

In Ulgersmaborg heeft men het over rommelige tegel- of asfaltbestrating op allerlei plaatsen in de wijk en over omhoogkomende boomwortels. In Noordhove weten de oudere bewoners ook haarfijn de scheef zittende stoeptegels aan te wijzen. Oudere bewoners gebruiken de openbare ruimte weinig als verblijfsruimte. Het gebruik van de openbare ruimte gaat bij hen vooral over wandelen en fietsen. De vraag is of er geen behoefte is aan verblijven in de openbare ruimte, of dat er geen goede plekken zijn waar ze elkaar kunnen ontmoeten. Het initiatief van een aantal oudere bewoners in Ulgersmaborg om een jeu de boules-veldje aan te leggen, wijst erop dat sommige ouderen hier wel behoefte aan kunnen hebben.

De betekenis van de openbare ruimte is vooral gelegen in dagelijkse routes als het gaat om het maken van een ommetje, het uitlaten van de hond, de routes naar de supermarkt, speelplekken voor de kinderen en de parken. Die moeten goed op orde zijn en dat lijkt overwegend ook het geval in beide buurten. De rol van de openbare ruimte in het geluksgevoel bestaat uit een lichte binding. Het gaat vooral om goed onderhoud, veiligheid en kwaliteit van routes.

6. Voortuinen

De voortuinen van de woningen fungeren als een overgangszone, functioneel (als de plek waar men dagelijks arriveert, als parkeerplaats voor fietsen en soms voor de auto, de plek waar men de boodschappen uitlaadt en opstelplaats voor klike's en andere spullen), sociaal (als plek van korte praatjes met de buren) en symbolisch (identiteit, representativiteit). Driekwart van de contacten tussen buren vindt doorgaans plaats in deze overgangszone tussen woning en straat (Van Eijk, 2015).

Enkele bewoners in Noordhove gebruiken hun voortuin intensief. Het gebruik is afhankelijk van de oriëntatie van de voortuinen op de zon. Anderen verblijven nauwelijks in de voortuin. Zij gebruiken vooral de achtertuin en ze gaan via de achterdeur en de brandgang naar hun bestemming. Het gebruik van de voortuinen is ook afhankelijk van de inrichting van de straten. Zo geven bewoners

van de Van der Rohelijn en Pontilijn - waar de voortuinen van woningen grenzen aan autovrije woonpaden - aan dat ze relatief vaker hun voortuin gebruiken (of gebruikten toen hun kinderen klein waren). In de voortuin maakten zij bij tuinhekjes contact met de burens. Ze zaten in de voortuinen in de zon of in de schaduw (afhankelijk waar hun voorkeur naar uitgaat) en om hun kinderen in de gaten te houden. De voortuinen worden hier meer gebruikt dan in de drie andere onderzochte straten in Noordhove. In Noordhove nemen bewoners een verschil waar in normen en waarden in het gebruik en onderhoud van voortuinen. Ook het gebruik van de achtertuin van burens keuren sommigen af, bijvoorbeeld van bewoners die brood in hun tuin gooien of etensresten laten liggen na een barbecue, waar ongedierte op af kan komen.

In Ulgersmaborg worden de voortuinen ook gezien als onderdeel van de beleving van de straat. Hier heeft een deel van de huizen een heel klein voortuintje waar niet veel meer op past dan een fiets en een kliko. De rest van de woningen heeft diepere voortuinen, waarvan een deel in gebruik is als parkeerplaats. De overige voortuinen worden wisselend gebruikt: als tuin, om fietsen te plaatsen of om er te zitten. Sommige bewoners zijn meer georiënteerd op hun achtertuin. Dit is ook afhankelijk van zowel de grootte en oriëntatie van de tuin (ten opzichte van de zon en ten opzichte van andere woningen of een park) als van de levenswijze (voorkeur voor contact of privacy). Ondanks het woonef karakter lijken bewoners die overburen hebben vooral in hun achtertuin te zitten. Diverse respondenten maken opmerkingen over het gebrekkige onderhoud van voortuinen van met name sociale huurwoningen en ook over de grote hoeveelheid tegels in een deel van deze tuinen. Tegelijkertijd lijken de meeste bewoners zich hier niet erg druk over te maken en dit een zaak te vinden van de betreffende bewoners: "Het maakt mij niet heel veel uit hoe je voortuin eruit ziet." Een respondent ergert zich hier wel expliciet aan en ook aan de rommel die zichtbaar in de voortuin van een van de burens ligt, waaronder twee tweezitsbanken die al 1,5 jaar op elkaar gestapeld voor een keukenraam staan: "Ik denk vaak, ruim het toch eens op." Hoewel de meeste respondenten in Ulgersmaborg zich niet heel druk lijken te maken over de inrichting en het onderhoud van de voortuinen van burens, merken zij dit wel op, omdat het toch afbreuk doet aan de netheid en reputatie van hun buurt.

7. Parkeren

In Ulgersmaborg hebben de meeste woningen algemene parkeerplaatsen vlak bij de huizen. Uitzondering zijn twee huizenblokken aan de Bieslookstraat die aan een voetpad liggen. Respondenten die hier wonen, parkeren met name aan de Akeleiweg. Sommigen van de overige respondenten kunnen vrijwel altijd vlak bij hun huis parkeren (of op hun eigen terrein). Anderen geven aan dat ze soms wat verder moeten lopen en zij kunnen dit lastig vinden omdat ze bijvoorbeeld een beperking hebben of een baby vervoeren. Anderen vinden dit echter geen probleem. Er is ook een respondent zonder auto die het liefst zou willen dat parkeren plaatsvindt op een centrale plek in de wijk in plaats van overal bij de huizen. In een deel van de Wolfsklauwstraat dat uitkijkt op een park zijn de parkeerplekken opnieuw ingericht. Een respondent is hier niet blij mee, omdat het aantal parkeerplekken is afgenomen om bomen meer ruimte te geven. Volgens deze respondent parkeren mensen nu op het gras, omdat het (met name 's avonds) vol is, terwijl de gemeente blijft volhouden dat een deel van de parkeerplaatsen niet zou worden gebruikt. Een andere respondent vindt het vreemd dat er geen laadpaal is neergezet na de herinrichting: "Wat ik dan niet begrijp is dat je dan, je gaat dan die parkeerplekken opnieuw leggen, maar ze hebben er dan bijvoorbeeld niet meteen een laadpaal neergezet. We hebben maar één laadpaal in de hele wijk."

Ook in Noordhove parkeert een groot aantal bewoners de auto graag voor de deur vanwege gemak en nabijheid. Als dit niet mogelijk is, kijken ze uit naar nabijgelegen straten. De bewoners aan de twee autovrije straatjes moeten sowieso hun auto iets verderop parkeren. In de buurt wordt de beschikbaarheid van parkeerplekken door meerdere respondenten met name in de avonduren als onvoldoende ervaren. Ze vermijden liever ook plekken waar bomen vanwege de bladeren of bloesem hun auto plakkerig kunnen maken. Er is een aantal jaar geleden op een aantal plekken groot onderhoud geweest waarbij parkeerplaatsen en perken opnieuw zijn ingericht. Een deel van de perken is vervangen door parkeerplaatsen. Op de Kernbaan zijn parkeervakken gewijzigd van schuin naar haaksparkeren. Er zijn bomen verwijderd vanwege overlast van bladafval op de auto's, schaduw in de woningen en waterputten die verstopt raakten. Er zijn kleinere boompjes voor terug geplant. In de gesprekken gingen bewoners niet uitgebreid in op deze nieuwe parkeerplaatsen en de verdwenen perken en bomen. Ze zijn positief over de herinrichting, alhoewel een enkeling het sterk betreurt dat grote bomen zijn vervangen door kleinere exemplaren.

8. Veiligheidsgevoel

In beide buurten voelen bewoners zich overwegend veilig. Wel voelen de brandgangen in Noordhove voor een deel van de respondenten onveilig. Een bewoner van de Van der Rohelijn heeft in de brandgang zelf verlichting aangebracht: “Wat ik echt niet waardeer is de achterkant hier zo. Het is erg donker. Dat is best wel beangstigend voor meisjes of vrouwen die bang zijn. Daar hebben wij onze eigen lamp die aangaat als er beweging is en de burens hebben ook een lamp.”

Voor vrouwen en meisjes voelt Noordhove 's avonds wat onveiliger, vooral vanwege vreemde types die er volgens respondenten soms rondhangen. In Noordhove zijn er bewoners die incidenten en situaties hebben meegemaakt die het gevoel van veiligheid kunnen beïnvloeden, zoals rondhangende jongeren en afwijkend gedrag. In Ulgersmaborg is dat minder het geval. In deze buurt lijkt men weinig vreemden aan te treffen die men niet vertrouwt, hoewel sommige respondenten vertellen over recente inbraken in de wijk. In Ulgersmaborg geven alle respondenten aan zich veilig te voelen in de wijk. Wel zijn er plekken die slecht zijn verlicht en daardoor als minder veilig worden ervaren. Zo wijst men ook hier op verschillende slecht onderhouden brandgangen die niet zijn verlicht. Ook het park in Ulgersmaborg is niet verlicht. Toch kwam onveiligheid hier niet uitgebreid ter sprake. Dat men zich veilig voelt in de buurt blijkt ook wel uit dat vrijwel iedereen het niet noodzakelijk vindt om meer boa's of politie op straat te zien. Sommige respondenten zouden echter wel graag wat vaker handhavers willen zien, niet zo zeer voor het vergroten van de sociale veiligheid, maar wel in verband met de verkeersveiligheid (handhaving maximum snelheid, aanspreken overlast veroorzakende jongeren met brommers).

In Noordhove valt daarentegen de afwezigheid van handhaving op bij bewoners. Sommigen willen graag meer handhaving zien, bijvoorbeeld op de maximum snelheid op de Lijnbaan, het opruimen van hondenpoep, fietsen op de stoep en jongerenoverlast in de speeltuin. Bewoners in Noordhove geven daarnaast aan niet te weten wie de wijkagent is.

9. Groenonderhoud

In beide buurten zeggen de respondenten tevreden te zijn over het dagelijks beheer van de openbare ruimte. Deze ziet er over het algemeen schoon uit, hoewel sommige respondenten opmerken dat er op verschillende plekken zoals speeltuinen en schoolpleinen vaak afval ligt. Sommige bewoners zien het opruimen van zwerfafval als hun eigen verantwoordelijkheid. Minder te spreken is men over het fysieke onderhoud van trottoirs met scheve tegels en asfaltpaden met gaten. Ook het onderhoud van de brandgangen laat te wensen over.

Vrijwel alle respondenten in Ulgersmaborg vinden dat de medewerkers van de gemeente die het groen onderhouden erg zichtbaar zijn. Een deel van de respondenten is ook heel tevreden over het onderhoud van het groen. Zij geven bijvoorbeeld aan dat het gras op tijd wordt gemaaid, de perkjes regelmatig worden gedaan en bladeren worden opgeruimd. Ook de groenvoorziening aan de Akeleiweg met allerlei soorten bloeiende planten wordt zeer gewaardeerd. Volgens andere respondenten zou het onderhoud van het groen echter wel beter kunnen. Zij geven aan dat het onkruid rondom de perkjes en bij de stoepranden vrij hoog staat. Ook staat er in de stegen veel gras en onkruid tussen de tegels. Volgens een deel van de respondenten is er door de jaren heen weinig veranderd in het beheer en onderhoud door de gemeente. Volgens anderen werd er vroeger meer of beter groenonderhoud gepleegd. Er is ook een respondent die vindt dat het groen nu beter wordt onderhouden dan voorheen.

De perceptie verschilt dus tussen de bewoners. Ook over het maaibeleid verschillen de meningen. Een bewoner zou graag willen dat er vaker gemaaid wordt in het park tussen de Marjoleinstraat en de Tormentilstraat, terwijl een andere respondent juist blij is dat dit niet wordt gedaan. Over het ecologische beheer van het park zijn de meningen dus ook verdeeld. Opvallend is dat alle respondenten die in een koopwoning wonen, tevreden zijn over het groenonderhoud, inclusief een zestiger die al heel lang in de wijk woont. Daarentegen geldt voor bijna alle huurders, zowel de zestigers als de jongere bewoners, dat zij hier

minder tevreden over zijn dan de kopers. Hierbij geven sommige zestigers aan dat het groenonderhoud vroeger beter was: "Hier achter de schuurtjes langs, daarbij werd bijvoorbeeld eventjes snel het onkruid meegenomen." We hebben hier geen sluitende verklaring voor. Onvrede kan ook te maken hebben met persoonlijke omstandigheden. Een aantal geïnterviewde huurders zit veel thuis, waardoor onvolkomenheden in de directe woonomgeving misschien eerder worden opgemerkt.

Ook in Noordhove waarderen bewoners dat zij regelmatig onderhoudsmedewerkers van de gemeente aan het werk zien, vooral bij het groenonderhoud met schoffelen, grasmaaien en bladruimen. Het onkruid wordt weggehaald en de perkjes worden goed bijgehouden, zegt een van de geïnterviewden. Het ziet er netjes uit. Over het algemeen worden de groene en blauwe ruimten en het onderhoud gewaardeerd; dat betreft de plassen en de Noord Aa, speeltuinen, hondenuitlaatplekken, de plantsoenen, het park en de bomen op verschillende plekken. Hierbij valt vooral de ruime opzet van de buurt op.

In Noordhove gebruiken sommige bewoners de brandgangen als belangrijke doorsteek naar de hoofdstraten, ook omdat het voor hen de kortste route is naar een parkeerplaats of het winkelcentrum. Verschillende respondenten geven aan dat het onderhoud van deze brandgangen achter blijft. Het onkruid staat soms een meter hoog. Het is voor bewoners onduidelijk wie verantwoordelijk is voor het onderhoud van de brandgangen. Het is een grijs gebied en dan is het maar net hoe verantwoordelijk een bewoner zich voelt: "Die brandgang wordt niet onderhouden, dus dan koop ik maar een professioneel snoeiapparaat en doe ik het zelf."

10. Verbeteringen en te verbeteren punten

In Noordhove en Ulgersmaborg hebben in de afgelopen jaren verschillende fysieke interventies plaatsgevonden. In Ulgersmaborg zijn snelheidsbeperkende maatregelen toegepast. Bij de Akeleiweg zijn twee oversteekpunten gekomen met een verhoogde drempel, evenals op de Stadsweg bij de kruising met de

Kamilleweg. Op de Ulgersmaweg en de Pop Dijkemaweg mag nog maximaal 30 km per uur worden gereden. Deze interventies worden door bewoners gewaardeerd. Er zijn echter ook interventies waarover sommige bewoners ontevreden zijn. In een gedeelte van de Wolfsklauwstraat is een andere indeling van parkeervakken gekomen met minder parkeerplekken. Verder zijn op sommige plekken speeltoestellen verwijderd (althoewel bewoners niet weten waarom).

In Ulgersmaborg benoemen bewoners specifieke plekken en elementen in de openbare ruimte die nog verbeterd moeten worden. Het gaat onder andere om straten waar (nog steeds) te hard wordt gereden, zoals de Akeleiweg, de Pop Dijkemaweg en de Ulgersmaweg. Ook de kwaliteit van de tegel- en asfaltbestrating op allerlei plaatsen in de buurt is een veelgenoemde ergernis. Een bewoner zegt dat zij al een keer haar heup heeft gebroken doordat zij over een opstaande tegel was gevallen. Een jonge vader valt het op dat veel stoepen geen op- en afrit hebben. Een ander issue is onvoldoende verlichting bij de brandgangen, in de parken en langs een fietspad. Een aantal lantaarnpalen doet het ook niet. Het park is 's avonds aardedonker. De brandgangen zijn niet verlicht. Kinderen moeten 's avonds soms achterom en vinden dat dan eng. Een deel van de respondenten benoemt knelpunten die te maken hebben met het ontbreken van prullenbakken, waardoor er afval blijft liggen in onder meer de speeltuintjes. Een bewoner wil graag andere voetbaldoeltjes in het park. Men mist ook voorzieningen voor oudere kinderen. Ook zou een bewoner graag sporttoestellen in de openbare ruimte willen hebben. Verder hebben verschillende respondenten van verschillende leeftijden behoefte aan een bushalte dichtbij (deze was er vroeger ook).

In Noordhove is vooral verkeer onderwerp van gesprek, ondanks dat een aantal straten al verkeersveiliger is gemaakt. Op de Nervilijn en de Kernbaan zijn een aantal jaren geleden delen van de straat opnieuw ingericht. Op de Kernbaan is asfalt vervangen door klinkerbestrating met lage verkeersdrempels. Een bewoner van de Nervilijn zegt dat het de afgelopen jaren rustiger is geworden in zijn straat waar eveneens een herinrichting (versmalling) is geweest, wat een snelheidsremmend effect had. Er zijn ook versmallingen in de Lijnbaan aangebracht die snelheidsbeperkend hadden moeten werken. Dat is hier echter niet de ervaring van bewoners. Zij zien dat de Lijnbaan 'steeds meer een scheurbaan' wordt. Automobilisten zijn juist harder gaan rijden, zeggen ze. Sommige bewoners zeggen dat ze liever niet meer op de stoep langs de Lijnbaan lopen, maar omlopen.

Een bewoner is met buren bezig om een snelheidsmeting te gaan uitvoeren. En in de autovrije straatjes rijden wel eens mensen met enige vaart door de straat om bij hun huis de boodschappen uit te laden. Dit levert conflicterend gebruik op met spelende kinderen in deze straten die in principe autovrij zijn.

In Noordhove wijzen bewoners op loszittende stoeptegels. Deze worden met name aan de Lijnbaan aangetroffen. Ouderen hebben hier het meeste last van, zeker die met een rollator. Onduidelijk voor de bewoners is echter wie verantwoordelijk is voor het onderhoud van de brandgangen. Er is geen overeenstemming of dit de verantwoordelijkheid is van bewoners, corporatie of gemeente.

11. Wateroverlast en hitte

In Ulgersmaborg wijzen enkele respondenten op plekken waar veel water blijft staan als het hard heeft geregend. Dit is met name het geval in de parken. Verder geven respondenten uit de Tormentilstraat en de Bieslookstraat (gedeelte dat uitkijkt op het park) aan dat er ook in hun tuin veel water blijft staan. Een respondent heeft drainage en een extra put laten aanleggen om te voorkomen dat de schuur onderloopt en een andere respondent geeft aan om deze reden de tuin te gaan vergroenen. Diverse bewoners klagen verder over putten die niet goed werken en/of stinken en niet alleen als het hard heeft geregend, maar ook als het gedurende langere tijd droog is geweest. In Ulgersmaborg lijken er niet echt plekken die bij extreme hitte warmer zijn dan andere delen van de wijk. Dat komt hier door het vele groen. Wel geeft een respondent aan dat er op een deel van de speelveldjes geen schaduw is.

In Noordhove heeft men na zware regenval last van plassen die blijven staan en putten die niet doorlopen, met name genoemd door bewoners van de Van der Rohelijn en Pontilijn. Het water loopt dan niet weg vanwege afvoerputten die door bladafval verstopt zijn. Bewoners geven aan die putten zelf schoon te maken – tegen wil en dank. Twee buren aan de Pontilijn hebben een put zelf leeggeschept. Ook bewoners van de Lijnbaan geven aan dit te doen of eraan

te denken. Het is voor bewoners soms onduidelijk wiens verantwoordelijkheid de verstopte putten in de brandgang zijn. Bewoners vertellen dat er wel iets is gedaan aan de wateroverlast. Bij het rozenprieel in het Aldo van Eijckpark is extra irrigatie aangelegd en dat heeft de waterafvoer verbeterd. In Noordhove lijkt er meer overlast van hitte te zijn dan in Ulgersmaborg. De straten zijn ook wat steziger van opzet dan in Ulgersmaborg en in veel (voor)tuinen staan geen bomen die verkoelen of schaduw geven. Hitte wordt in alle straten in Noordhove ervaren en vaak ook in voortuinen en op plekken zonder schaduw. Ook in de parken en speeltuinen kan het soms erg heet zijn, doordat er bijvoorbeeld geen schaduw is, zoals in de speeltuin in het Aldo van Eijckpark.

12. Communicatie met de gemeente

In Ulgersmaborg geven sommige respondenten aan nooit informatie van de gemeente te ontvangen over onderhoud en beheer. Anderen geven aan op de hoogte te worden gehouden met brieven als er iets gaat gebeuren. Alle respondenten vinden dat zij voldoende worden geïnformeerd. Er is niemand die behoefte heeft aan meer informatie.⁶

De respondenten hebben wisselende ervaringen met de gemeentelijke afhandeling van meldingen over gebreken op het gebied van beheer en onderhoud. Maar over het algemeen is men positief. Respondenten geven verschillende voorbeelden waarbij er door de gemeente Groningen snel wordt gehandeld: “We hadden bij ons een stukje van verzakking en toen kregen we de scootmobiel en toen heeft mijn man gebeld om te zeggen, ja zo kan mijn vrouw er niet langs, dat werd gelijk de volgende dag gerepareerd.” Ook een melding van dumping van grof vuil bij een glascontainer leidde tot het weghalen van dit vuil binnen een paar dagen.

⁶ In de interviews is niet gevraagd hoe een aantal jaren geleden in Noordhove en Ulgersmaborg is gecommuniceerd over het groot onderhoud in straten en hoe de participatie heeft plaatsgevonden.

In Zoetermeer geven veel bewoners aan dat de informatievoorziening van de gemeente over onderhoud en beheer beperkt is. Waar informatie wordt verstrekt, waarderen bewoners de duidelijkheid en relevantie ervan, zoals brieven over werkzaamheden in de buurt. Bewoners missen wel structurele communicatie over onderhoud en beheer. Ze willen graag beter op de hoogte worden gehouden van onderhoud en de frequentie ervan. Volgens een respondent zijn er beperkte participatiemogelijkheden. Zo zijn er mogelijkheden geweest om input te geven, zoals bij een speeltuinproject, maar bewoners voelen zich niet altijd gehoord. Een andere bewoner geeft aan dat het handig zou zijn als je snel kunt communiceren over een loszittende stoeptegels. Maar het is deze bewoner onduidelijk hoe je dat moet doen. Sommige bewoners in Noordhove hintten naar een rol van de bewoner als 'oren en ogen' in de wijk: zij willen snel en makkelijk aan de gemeente door kunnen geven waar beheer of onderhoud nodig is. Twee bewoners noemen het bestaan van een app of contactmogelijkheid, maar weten op het eerste gezicht nog niet hoe dat werkt of moet.

13. Rol van de corporatie

In Ulgersmaborg vinden de meeste respondenten niet dat de woningcorporatie perse een rol heeft op het gebied van onderhoud en beheer van de openbare ruimte, maar sommigen noemen toch enkele suggesties hoe de corporatie zou kunnen bijdragen. Enkele bewoners ergeren zich namelijk in meer of mindere mate aan de staat van voortuinen van corporatiewoningen die niet worden onderhouden of vol rommel staan. De corporatie zou inleverdagen voor rommel kunnen organiseren of activiteiten om de buurt op te fleuren. En bewoners zouden moeten worden aangesproken op rommel die zij in hun voortuin of in de openbare ruimte plaatsen. Ook in Noordhove is dit in de interviews aan de orde gekomen. De corporatie zou hier volgens respondenten niet alleen een rol hebben bij het onderhoud van woningen, maar ook bij de voortuinen en brandgangen. Afbladderende houten platen tussen de ramen op de eerste verdieping zijn een doorn in het oog van bewoners. Ze geven het signaal van achterstallig onderhoud én dat het hier een sociale huurwoning betreft. Ook in de achtertuinen is het soms een rommeltje. Iemand zegt dat de corporatie huurders moet

uitleggen hoe ze hun tuin moeten onderhouden. Bewoners hechten hier belang aan omdat hun beleving van de buitenruimte ook beïnvloed wordt door slecht onderhouden privétuinen. In de beleving van bewoners is het onderhoud van de openbare ruimte best goed op orde, zeker als ze het vergelijken met de rommelige privétuinen van sommige (huur)woningen.

14. Rol van bewoners en bewonersinitiatieven

Eerder is al ter sprake gekomen dat er in beide buurten geen sterke sociale cohesie is. Onderlinge contacten beperken zich voornamelijk tot delen van een straat. In beide wijken lijken er weinig kartrekkers te zijn die initiatieven nemen. In Ulgersmaborg hebben de respondenten het niet met andere bewoners over de inrichting van de straat, of ze doen dit slechts oppervlakkig. In deze buurt is wel een groepje bewoners die samen met de gemeente en het WIJ-team bezig zijn een jeu de boules-baan in de buurt te realiseren. Dit idee kwam van enkele bewoners van in de zeventig en is vervolgens omarmd door anderen. Dit zijn voornamelijk oudere bewoners, maar volgens een van de respondenten doet een stel van in de dertig ook mee. Elders heeft een groep ouders een trampoline op een groen veldje tussen hun huizen in geplaatst waar alle kinderen uit de buurt gebruik van kunnen maken. Deze voorbeelden illustreren dat ouderen en gezinnen met kinderen twee groepen zijn die een duidelijke wens kunnen hebben om iets te doen in de openbare ruimte.

In beide buurten geven sommige respondenten aan niet alleen hun eigen tuin, maar ook de directe omgeving netjes te willen houden. Anderen vinden dat de gemeente dit zou moeten doen. De een pakt met de bezem ook een stukje van de stoep mee, een ander de brandgang door even te schoffelen of de put leeg te maken. Soms gebeurt dit tegen wil en dank: "Heel vaak haal ik de trimmer door de brandgang heen, omdat het gewoon niet gedaan wordt. Nou, ik doe dat niet met heel veel plezier, moet ik heel eerlijk zeggen, want je verwacht dat een gemeente hiervoor zorg draagt." Geen van de respondenten draagt samen met andere bewoners structureel bij aan het beheer van de openbare ruimte. Enke-

len zouden eventueel wel willen bijdrage aan het groenbeheer als anderen dit organiseren: "Ik voel me niet zo geroepen om er zelf heel erg op af te stappen en te zeggen van nou, hier wil ik mij wel tegenaan bemoeien, maar als ik word uitgenodigd, doe ik dat met alle liefde." Volgens een bewoner is Ulgersmaborg een buurt waar dit zou kunnen. Een ander benadrukt dat bewoners zelf meer initiatief zouden moeten nemen. Overigens zijn lang niet alle respondenten enthousiast om bij te dragen aan het beheer van het groen in hun buurt.

Er lijkt in Ulgersmaborg enige bereidheid bij met name jongere bewoners om samen met andere bewoners meer zelf te doen op het gebied van groenbeheer, maar zelf wil men geen initiatief nemen. Wel wil men meedoen als men wordt uitgenodigd. Een respondent ziet dit ook als een mogelijkheid om meer onderling contact met elkaar te krijgen. Er zijn hier en daar wel individuele acties. Zo vertelt een respondent over een oudere bewoonster die voor extra bloemetjes zorgt bij een boomspiegel. Sommige respondenten die niet willen meedoen met gezamenlijk onderhoud van groen geven aan wel andere bijdragen aan hun buurt te leveren, zoals het regelmatig prikken van afval, of burens helpen met klusjes zoals het repareren van een schutting. Een 69-jarige bewoner heeft er een gewoonte van gemaakt om langs meerdere routes die hij neemt zwerfvuil dat op schoolpleinen en langs de bermen ligt te verzamelen. Hier zijn ook voorbeelden van in Noordhove.

Samenwerking met burens komt in Noordhove weinig voor, alleen bij specifieke situaties zoals opruimen van vuurwerkafval na oud en nieuw. Ook hier grijpen (oudere/vijftigplus) bewoners bij de brandgangen in door te snoeien. Sommigen maken de put in de brandgang schoon. Bewoners kijken naar de corporatie en de gemeente en pas als die niets doen, gaan ze zelf aan de slag. Veel bewoners pakken dan een bezem om de brandgangen schoon te maken. Maar er ligt een hoge ondergrens: pas als het onkruid echt hoog staat of de put verstopt is, komen bewoners in actie.

Bewoners in Noordhove vinden dat de gemeente verantwoordelijk is voor de (grotere) onderhoudstaken, zoals het groenbeheer en het schoonhouden van de openbare ruimte. Enkele bewoners lopen af en toe wel met een knijpertje rond om troep op te ruimen. De grens van het beheer ligt voor hen bij de eigen voortuin en de overgang naar de publieke stoep. Soms wordt er wat onkruid

aan de voorzijde van de tuin weggehaald. Sommige bewoners spreken buurtgenoten aan op ongewenst gedrag, zoals het niet opruimen van hondenpoep. Meerdere bewoners geven aan dat zij niet teveel willen doen in het onderhoud. Bewoners zien het voornamelijk als hun coöperatieve taak om problemen te signaleren en ongewenste situaties door te geven aan de gemeente, als zijnde 'oren en ogen' in de buurt.

15. Conclusies

We hebben de vinger proberen te leggen op twee buurten die gemiddeld scoren op allerlei indicatoren. Er zijn veel van dit soort buurten in andere Nederlandse steden. Wat valt er van te leren?

Hieronder de belangrijkste bevindingen uit ons onderzoek.

1. Het gebruik en de waardering van de openbare ruimte moet altijd in een ruimere context worden bekeken, zowel ruimtelijk als sociaal. De ruimtelijke opzet van een buurt – zoals de indeling van straten en hofjes – oefent, in combinatie met de sociale context, een sterke invloed uit op het gebruik en beleving van de openbare ruimte. De ruimtelijke structuur biedt kansen en levert specifieke uitdagingen op. De betrokkenheid van bewoners bij de openbare ruimte kan per straatdeel verschillen.
2. Ook de persoonlijke levenssituatie heeft impact op het gebruik en de beleving van de openbare ruimte. De levenssituatie waarin iemand zit verandert en zal ook van invloed zijn op het gebruik en de beleving. Twee groepen springen er in de interviews uit wat betreft gerichtheid op de directe omgeving: ouderen en gezinnen met jonge kinderen. Deze groepen zijn doorgaans sterker gericht op de directe woonomgeving en hebben specifieke wensen ten aanzien van de inrichting van de openbare ruimte.
3. Toenemende verschillen in leeftijden, huishoudens, leefstijlen, normen en waarden hebben ook een diverser gebruik en beleving van de openbare ruimte tot gevolg.
4. Veel zaken rond onderhoud in de beide buurten gaan goed. Voor Ulgersmaborg geldt dat bewoners van koopwoningen tevredener zijn over het onder-

houd van het groen dan de meeste geïnterviewde huurders. Daarnaast geven sommige oudere bewoners aan dat het groenonderhoud vroeger beter was. Positief is dat in enkele straten in beide buurten snelheidsbeperkende maatregelen zijn genomen, alhoewel deze niet op iedere plek (bv. Lijnbaan, Noordhove) volgens bewoners werken zoals het hoort.

5. Wat op het eerste gezicht alleen onvolkomenheden lijken – zoals scheve stoeptegels en slechte verlichting – zijn voor veel bewoners terugkerende knelpunten in hun dagelijks gebruik van de openbare ruimte. Bewoners weten deze tekortkomingen heel precies aan te geven en ze geven deze soms ook door aan de gemeente.
6. In beide buurten zijn geïnterviewde bewoners ontevreden over het onderhoud van en soms de veiligheidsbeleving in de brandgangen. In Noordhove is bij bewoners ook onduidelijkheid over wie de brandgangen moet onderhouden. Ze vallen niet onder het gemeentelijk beheer en zijn dus een zaak van bewoners zelf of van de woningcorporatie.
7. Er is een onderscheid tussen de eigen straat die men deelt met direct omwonenden en plekken die een betekenis hebben voor de gehele buurt, zoals parken, winkelpleinen en routes naar bestemmingen in en buiten de buurt. Bewoners hechten veel belang aan hun eigen straat en daarnaast aan comfortabele en veilige routes naar diverse bestemmingen (scholen, winkels, parken, bushalte) en voor het maken van ommetjes en kleine ontmoetingsplekken in de buurt (speelplaatsen, parken en water).
8. De beleving van de openbare ruimte is in de ogen van bewoners niet altijd los te zien van het onderhoud van privétuinen. Dit komt meer voor in Noordhove dan in Ulgersmaborg. Er is soms meer ergernis over slecht onderhouden voortuinen door bewoners dan over het onderhoud van groen in de buurt.
9. Bewoners waarderen het als onderhoudsmedewerkers zichtbaar aan het werk zijn. Deze onderhoudsmedewerkers zijn vaak de enige vertegenwoordigers van de gemeente die bewoners zien.
10. Veel bewoners zijn van mening dat beheer een taak van de gemeente of de door haar ingehuurde partijen is en niet van bewoners.
11. Sommige bewoners zijn bereid om voor zelfbeheer incidenteel (en in Ulgersmaborg ook structureel, dit geldt voor zowel jongere als oudere bewoners) samen met andere bewoners de handen uit de mouwen te steken, maar ze willen het niet organiseren. Er zijn hier en daar wel initiatieven, op individuele basis en tussen burens.

16. Aanbevelingen voor belevingsgestuurd beheer

Het vertrouwen in de gemeentelijke overheid kan bevorderd worden door praktijken van burgers en overheid beter te koppelen. Gemeenten kunnen nog beter luisteren naar bewoners. Gemeenten zouden de kennis (en kunde) van bewoners beter kunnen benutten als 'oren en ogen' in de wijk. Dit kan gefaciliteerd worden met het bekend en beschikbaar maken van bijvoorbeeld de BuitenBeter- of soortgelijke app. Maar ook door bewoners en aanwezige beheerders op straat meer direct met elkaar in gesprek te laten gaan.

De betrokkenheid en inzet van gemeente én corporaties ten aanzien van beheer moet voor bewoners duidelijk zijn. Duidelijke communicatie over door de gemeente gemaakte keuzen bij herinrichting en onderhoud kan misverstanden bij bewoners voorkomen. Bij collectieve ruimten zoals brandgangen (en ook ten aanzien van erfafscheidingen en eventueel voortuinen) ligt er een mogelijke taak voor corporaties en dat vraagt om meer betrokkenheid en inzet van corporaties.

We constateren dat lang niet alle (geïnterviewde) bewoners bereid zijn of in staat zijn tot het nemen van initiatief tot het organiseren van gezamenlijk zelfbeheer. Als dit een doel en wens is op specifieke plekken, is het belangrijk dat bewoners bij de organisatie hiervan (tijdelijke) ondersteuning kunnen krijgen (bijvoorbeeld van een opbouwwerker). Belangrijk hierbij is dat de ondersteuning aansluit op wat de bewoners zelf kunnen en willen doen (de organisatiekracht van bewoners). Wellicht dat de betrokkenheid in sommige straten in Ulgersmaborg zich kan verbreden van fysiek naar ook sociaal (van het verbeteren van het contact tussen bewoners tot onderlinge hulp), waarbij gezamenlijk beheer onderdeel is van een meer zorgzame buurt.

Bij groot onderhoud en herinrichting kunnen nieuwe methoden worden toegepast om bewoners te betrekken. Mogelijke bezuinigingen op beheer en de gelijktijdige opgave van vergroening voor klimaatadaptatie en het verhogen van de verblijfskwaliteit van de openbare ruimte vragen om een sterkere inbreng

en betrokkenheid van bewoners. Kwalitatieve methoden en onderzoek kunnen het gat beter dicht maken tussen burger en bewoners. Professionals kunnen actief de buurt ingaan (met bijvoorbeeld een itemlijst, plattegrond of een maquette) om een diverse groep bewoners te raadplegen. Een voorverkenning onder bewoners in enkele straten via kwalitatief onderzoek kan veel duidelijk maken over de thema's die leven, kennis en kunde, prioriteiten en ideeën van bewoners. Op deze manier informatie ophalen is voor herinrichting een effectiever voortraject dan alleen informatie naar bewoners brengen, omdat er in dit traject al direct rekening gehouden kan worden met quick wins, en mogelijke ingrepen op middellange en lange termijn.

De onderzoeksresultaten en de gehanteerde kwalitatieve onderzoeksmethode zijn ook van betekenis voor andere wijken. Met kwalitatief onderzoek is door te dringen tot in de haarvaten van de leefwereld van een buurt en veranderingen daarin. Om de kloof tussen overheid en burger te dicht maken zouden ambtenaren ook zelf gesprekken met bewoners kunnen voeren. Om zo de rol van praktijkonderzoeker te ervaren en te luisteren naar de verhalen en kennis van bewoners waarmee het beleid gevoed kan worden. Er kan dan ook een aantal zaken die bewoners aangeven gelijk worden opgepakt. Er kan ook worden ingehaakt op de ontwikkeling van burgeronderzoek. Burgers kunnen bijvoorbeeld zelf in een buurt gesprekken voeren als 'burgeronderzoeker' en bijvoorbeeld foto's maken van wat zij goed/minder goed vinden.

Door middel van dit kwalitatieve onderzoek is meer inzicht verkregen in factoren die van invloed zijn op de beleving van de openbare ruimte. Hiermee kunnen gemeenten, maar óók corporaties (die gegeven de uitkomsten van dit onderzoek aan tafel zouden moeten zitten), beter begrijpen waar de belangen liggen van bewoners en welke aspecten zij van groot belang vinden. Dit inzicht is ook waardevol voor het opstellen van itemlijsten, waarmee vervolgens weer (kwalitatief en/of kwantitatief) vervolgonderzoek kan worden gedaan om de opgedane inzichten verder uit te diepen en/of te toetsen. Op deze wijze wordt bijgedragen aan het opbouwen van een (theoretisch) raamwerk voor belevingsgestuurd beheer.

Literatuur

Binken, S., L. Zijderwijk, J. Burgers & D. van der Wilk (2012), Openbare ruimte als professionele opgave en alledaagse omgeving: een analyse van zes geselecteerde plekken in Amsterdam, Rotterdam en Utrecht. Den Haag: Nicis Institute.

Blokland-Potters, T. (2006), Het sociaal weefsel van de stad. Cohesie, netwerken en korte contacten. Den Haag: Dr. Gradus Hendriks Stichting.

Duyvendak, J.W. & F. Wekker (2015), Thuis in de openbare ruimte? Over vreemden, vrienden en het belang van amicaliteit. Den Haag: Platform31.

Holm, H. (2023), Public Spaces: An Exploration into User Satisfaction and Manager Evaluation. University of Groningen, Department of Behavioural and Social Sciences.

Holm, H. (2023b) Wrap-Up Report of 2023.

Karsten, L., T. Lupi & M. de Stigter-Speksnijder (2013), 'The Middle Classes and the Remaking of the Suburban Family Community: Evidence from the Netherlands', in: Journal of Housing and the Built Environment 28(2), p.257-271.

Meeus, B. & P. De Decker (2013), De geest van suburbia. Antwerpen: Garant.

Metaal, S. & A. Reijndorp (2013), Kwetsbare middenklasse? Sociale positie, strategieën van rondkomen en vooruitkomen en betrokkenheid van de lagere middenklasse in Almere. Almere: International New Town Institute/Universiteit van Amsterdam.

Nio, I. (2016), Moderniteit en suburbaniteit in de nieuwe stad. Proefschrift, UvA.

Reinders, L. & E. Bosch (2012), Thuis in de stad. Binding, identiteit en publieke ruimte in Zaanstad. Den Haag: Nicis Institute/Platform31.

Steeg, T. van der, e.a., (2023), "Het werkt gewoon om met mensen te praten": Onderzoeksverslag Hofjesstudie Nieuwe Diepstraat. Gemeente Almere.

Stichting Managing Public Space (2023), MPS Masterclass 2022: Belevings-gestuurd beheer. Een wetenschappelijke en praktische benadering vanuit vijf verschillende invalshoeken. <https://www.managingpublicspace.com/masterclass/masterclasses-belevingsgestuurd-beheer-2022/>

Van Eijk, G. (2015), 'Contact en herkenning. De stoep in stadssociologisch perspectief', in: E. van Ulden, D. Heussen & S. van der Ham, De stoep. Ontmoetingen tussen huis en straat. Rotterdam: nai010 uitgevers, p.123-139.

Van der Graaf, P. & J.W. Duyvendak (2009), Thuis voelen in de buurt: een opgave voor stedelijke vernieuwing. Een vergelijkend onderzoek naar de buurthechting van bewoners in Nederland en Engeland. Amsterdam: Amsterdam University Press.

Zuijderwijk, L. (2022), 'Leefbaarheid in de stedelijke openbare ruimte: een case study naar een Rotterdams park', in: Zicht op leefbaarheid, Snel, E., Geurs, R. en Permentier, M. (red) (2022). Via: https://kenniswerkplaats-leefbarewijken.nl/wp-content/uploads/ZICHT-OP-LEEFBAARHEID_digitaal.pdf

Beheer en beleving van de openbare ruimte in de Groningse wijk Ulgersmaborg

Bijlage 1 bij rapport 'Beheer en beleving
van de openbare ruimte'

Maart 2025

Jeannette Nijkamp, lectoraat Gezonde Stad, Hanze

A. Onderzoek in Ulgersmaborg

Onderzoeksopzet

In Ulgersmaborg zijn veertien huishoudens geïnterviewd; tien huishoudens wonen in de Bieslookstraat of de Wolfsklauwstraat en de overige vier in de Marjoleinstraat of de Tormentilstraat.

Alle huishoudens uit de Bieslookstraat/Wolfsklauwstraat hadden van te voren een brief van de gemeente gekregen over het onderzoek. Hierin stond dat er iemand langs de deur zou komen, maar dat men zich ook zelf kon aanmelden. Dit heeft ertoe geleid dat twee respondenten zichzelf hebben aangemeld. De overige acht respondenten zijn geworven door aan te bellen. Hiertoe is in eerste instantie om de twee huizen aangebeld. Vervolgens is in een tweede aanbelronde bij enkele straatsegmenten die nog niet vertegenwoordigd waren, huis aan huis aangebeld. In de Marjoleinstraat en de Tormentilstraat heeft onderzoeksbureau Newcom in oktober huis-aan-huis enquêtes gehouden over het beheer en onderhoud, waarbij aan bewoners is gevraagd of zij ook wilden meewerken aan een verdiepend interview. De tien mensen die aangaven hiertoe bereid te zijn, zijn alle tien benaderd; dit heeft vier respondenten opgeleverd. De deelnemende huishoudens zijn ruimtelijk gespreid over de vier straten.

Twaalf van de veertien interviews zijn fysiek afgenomen tijdens een huisbezoek; de overige twee interviews vonden om praktische redenen via Teams plaats. Twaalf interviews zijn door een onderzoeker afgenomen. Een ambtenaar van de gemeente Groningen heeft de overige twee interviews afgenomen. Alle interviews zijn opgenomen, letterlijk getranscribeerd en vervolgens geanalyseerd met Atlas.ti

De wijk en de onderzochte straten

De wijk Ulgersmaborg is in de jaren 80 gebouwd. De Bieslookstraat en Wolfsklauwstraat bestonden oorspronkelijk uit sociale huurwoningen en hetzelfde geldt voor de Marjoleinstraat. De laatste jaren zijn echter regelmatig sociale huurwoningen verkocht, waardoor de straten, en vaak ook de huizenblokken, nu een mix zijn van sociale huur- en koopwoningen. De huizen aan de Tormentil-

straat zijn allemaal gebouwd als koopwoningen. Voor de beschrijving van sommige onderdelen van het onderzoek zijn de Bieslookstraat en de Wolfsklauwstraat opgedeeld in verschillende segmenten (zie figuur 1). Daarnaast vormen de Marjoleinstraat en de Tormentilstraat elk ook een eigen segment; deze twee straten zijn niet verder opgedeeld vanwege het geringe aantal respondenten.

Figuur 1 Indeling onderzochte straten in segmenten

Beschrijving van de onderzoekspopulatie

De respondenten vertegenwoordigen een diverse groep huishoudens. De huishoudens van de respondenten variëren van een- of tweoudergezinnen met kinderen in verschillende leeftijdscategorieën, tot gepensioneerde alleenstaanden en stellen in of rond de pensioengerechtigde leeftijd waarvan de kinderen het huis uit zijn. Acht respondenten wonen in een sociale huurwoning en de overige zes in een koopwoning. Drie van de huurders zijn dertigers; zij zijn tussen 2017 en 2022 in Ulgersmaborg komen wonen. De overige vijf huurders zijn zesti-

gers die al heel lang in de buurt wonen, een van hen zelfs al vanaf 1981, toen de wijk gereed kwam. Vijf van de kopers zijn dertigers en veertigers; zij zijn tussen 2014 en 2023 naar Ulgersmaborg verhuisd. De zesde koper, een zestiger, woont al sinds 1990 in de buurt.

De respondenten vertegenwoordigen een breed scala aan beroepen, variërend van chauffeur, horeca-medewerker en programmeur tot theatermaker en orthopedagoog. Ook zijn er respondenten die niet werken vanwege pensioen of om bijvoorbeeld gezondheidsredenen. De meeste huishoudens hebben één auto. Daarnaast zijn er twee huishoudens die twee auto's hebben en drie huishoudens zonder auto. Deze laatste drie huishoudens doen veel op de fiets en daarnaast lopend en/of met de bus.

Een deel van de respondenten heeft er bewust voor gekozen in Ulgersmaborg te gaan wonen. Zij geven hiervoor onder andere de volgende redenen:

- Vanwege de komst van kind(eren) hun bovenwoning willen inruilen voor een eengezinswoning
- Hier opgegroeid zijn en/of familie in de wijk hebben wonen: *"Mijn schoonouders wonen nou, vijf straten verderop, Marjoleinstraat. En ja, mijn partner is daar geboren, dus die is hier in de wijk grootgebracht. En mijn schoonouders zijn ook de oppas als er iets is met mij of met mijn partner."* (U4)
- De mogelijkheid om hier een huis te kunnen kopen
- Vlakbij het centrum willen wonen

Voor wat betreft deze laatste reden geeft een respondent aan zich nooit te hebben gerealiseerd dat Ulgersmaborg zo dicht bij het centrum ligt:

- *"En toen zei die [makelaar]: 'Volgens mij is Ulgersmaborg wel voor jullie een leuke wijk.' Ik zei: 'Daar wil ik niet heen, dat is veel te ver weg.' En toen heeft hij met mij een weddenschap afgesloten dat ik op de Grote Markt ging staan met de fiets en hij ging met de auto hier naartoe en ik met de fiets en toen bleek dat ik hier in acht minuten was dus."* (U12)

Een andere respondent had zelfs nog nooit van deze wijk gehoord:

- *"Het grappige is dat ik eigenlijk niet zozeer het bestaan wist van dit stukje van Groningen, om zo maar te zeggen, het is een beetje verscholen. Het is eigenlijk*

een soort van een dorpje, ingesloten inmiddels in Groningen zelf. Een collega van mij woont hier in de straat. Hij zei: 'Ik moet wat ophalen van huis, dus wil je mee?' Ik zei: 'Hé, wat grappig! Hier ben ik nog nooit geweest', dus zo ben ik hier gekomen." (U13)

Ondanks de diversiteit aan huishoudens valt op dat er onder de respondenten geen jonge alleenstaanden zijn en ook geen jonge stellen zonder kinderen. Tijdens de interviews gaven de respondenten ook aan dat deze groepen niet breed vertegenwoordigd zijn in de wijk.

Verder heeft geen van de respondenten een migratieachtergrond. Hoewel het aantal wijkbewoners dat wel een migratieachtergrond heeft relatief gering is, wonen er wel degelijk verschillende migranten-huishoudens. Van de huishoudens met een migratieachtergrond die thuis waren tijdens de twee aanbeldrondes, wilde echter niemand meewerken aan een interview. De steekproef kan daarom in dit opzicht niet representatief worden genoemd.

B. Dagelijks leven in de buurt

De respondenten kregen diverse vragen voorgelegd over plekken en voorzieningen in de wijk. Figuur 2 bevat een aantal belangrijke voorzieningen en speelplekken die tijdens de interviews naar voren kwamen.

Boodschappen in de buurt

Bijna alle respondenten, onder wie de drie huishoudens die geen auto hebben, doen boodschappen bij de dichtstbijzijnde Albert Heijn aan de Rijksweg in Oosterhoogebrug, dat tegen Ulgersmaborg aan ligt (zie figuur 2). Verschillende respondenten merken op dat er verder in Ulgersmaborg geen supermarkt is:

- *"Want eigenlijk de Albert Heijn is de enigste hier een beetje in de buurt."* (U2)

Figuur 2 Door respondenten genoemde voorzieningen en speelplekken in Ulgersmaborg

① SportCity	⑧ Speeltuin Marjoleinstraat	⑮ Basketbalveld
② Gropo Boulder gym	⑨ Speeltoestellen	⑯ Speeltuin Ulgersmaborg-Zuid/kabelbaan
③ De Beestenborg	⑩ Speeltuin Tormentilstraat	⑰ Trampoline
④ Kinderdagverblijf Lilalola	⑪ Voetbalveld	⑱ Mogelijke plek jeu de boulesbaan
⑤ Bedrijventerrein	⑫ Speeltuin De Beestenborg	
⑥ Wijkcentrum De Schakel	⑬ Speeltuin Lavendelweg	
⑦ Albert Heijn	⑭ Voetbalveld	

Een deel van de respondenten maakt daarnaast, of in plaats van deze Albert Heijn, ook gebruik van de Albert Heijn in Lewenborg, meestal voor grotere hoeveelheden boodschappen. Deze Albert Heijn, die wat verder weg is, maar ook groter, bevindt zich aan een winkelplein waar ook een Lidl is. Deze combinatie is voor sommigen een reden om op dit plein de boodschappen te doen.

- “Voor de kleine boodschappen gaan we naar die [Albert Heijn] en voor de grote boodschappen gaan we naar die hier niet op staat.” (U4)

- “Dan hebben we hier een winkelplein met een Lidl en een Albert Heijn. En die combinatie hebben we altijd, dus wij doen eigenlijk weekboodschappen bij de Lidl en dan doen we eigenlijk bepaalde biologische producten, voor zover dat bij een supermarkt, [...] bij de Albert Heijn.” (U8)

De respondenten die een auto hebben, doen de weekboodschappen met de auto. Sommigen doen daarnaast tussendoor kleinere hoeveelheden boodschappen op de fiets:

- “Ligt eraan. Nou is het voor het avondeten, dan pak ik snel de fiets en doe ik de ja grote boodschappen, dan gaan we met de auto, maar dan gaan we naar de grote Albert Heijn.” (U4)

Overige door de respondenten genoemde plekken waar zij heengaan voor boodschappen zijn de Aldi in Lewenborg, de markt in Lewenborg, het centrum en de groenteboer in Garmerwolde.

Familie en vrienden in de buurt

De meeste respondenten hebben geen familie of vrienden die in Ulgersmaborg wonen. Voor een enkeling is dat wel het geval:

- “Hier is Melisseweg. Dan zit hier ook een veldje, want daar wonen mijn schoonouders.” (U4)

Een van de respondenten geeft als reden voor het feit dat deze geen vrienden in Ulgersmaborg heeft wonen, dat het een relatief kleine wijk is:

- “Dit is een relatief kleine wijk, zeg maar dus ik heb hier eigenlijk, mijn vrienden wonen nog allemaal in andere wijken.” (U13)

Onderwijs in de buurt

De dichtstbijzijnde basisschool is in Oosterhoogebrug. De meeste kinderen van de respondenten gaan echter naar een andere school. De kinderen van één respondent gaan wel naar de school in Oosterhoogebrug:

- “Ja, elke dag dus naar school, dat zit wel heel erg vlak bij de Albert Heijn, dezelfde parkeerplaats is van school en die is ook deels van de Albert Heijn.” (U13)

Figuur 3 Gebruik van voortuinen en parkeren

1. Bieslookstraat (segment A)

2. Bieslookstraat (segment A)

7. Wolfsklauwstraat (segment D)

8. Wolfsklauwstraat (segment E)

3. Bieslookstraat (segment B)

4. Bieslookstraat (segment B)

9. Marjoleinstraat (segment F)

10. Marjoleinstraat (segment F)

5. Bieslookstraat (segment B)

6. Wolfsklauwstraat (segment C)

11. Torentilstraat (segment G)

12. Torentilstraat (segment G)

Gebruik van voortuin en oprit

De twee huizenblokken van segment A zijn niet bereikbaar per auto en hebben geen parkeerplaatsen voor de deur. Deze huizen liggen aan een voetpad. Ditzelfde geldt ook voor sommige huizenblokken in de Tormentilstraat en de Marjoleinstraat. De overige straatsegmenten zijn wel per auto bereikbaar. Een deel van de huizenblokken heeft een heel klein voortuintje waar niet veel meer op past dan een fiets en een kliko. De rest van de huizenblokken heeft diepere voortuinen (zie figuur 3).

Enkele respondenten met een diepere voortuin gebruiken deze om hun auto te parkeren. Daarentegen is er ook een respondent zonder auto die de oprit die erin lag heeft vervangen door een tuin. De overige respondenten gebruiken hun voortuin voor groen, voor een weggeefkast of andere spulletjes, om hun fiets te stallen, of om te zitten:

- ▶ *"Nou, niet zoveel, behalve voor het groen."* (U7)
- ▶ *"Gewoon om spulletjes neer te zetten, beetje leuk te maken."* (U3)
- ▶ *"Nou, voor de fietsen dus. De zon komt daar op en gaat daar onder, dus aan het einde van de dag kan ik heel mooi hier vooraan zitten."* (U10)
- ▶ *"Ik heb gewoon een heel klein tuintje voor, dus die heb ik nou verder wel beplant met allerlei planten erin [...] Er staan daar wel twee stoelen, maar niet dat we er heel veel gebruik van maken. Dat is meer achter het huis, want daar hebben we heel veel privacy."* (U14)

Parkeren

De meeste woningen hebben algemene parkeerplaatsen vlak bij de huizen (zie figuur 3). Uitzondering zijn twee huizenblokken aan de Bieslookstraat die aan een voetpad liggen (segment A). Respondenten die hier wonen, parkeren met name aan de Akeleiweg. Sommigen van de overige respondenten kunnen vrijwel altijd vlak bij hun huis parkeren (of op hun eigen terrein):

- ▶ *"Direct voor de deur. Op dit stukje hebben we geen enkel probleem met parkeren."* (U1)
- ▶ *"Meestal kunnen we de twee plekken gebruiken die hier voor de deur zijn"* (U14)

Anderen geven aan dat ze soms een stukje verderop moeten parkeren. Sommigen vinden dat geen probleem. Er zijn echter ook verschillende respondenten die het wel heel vervelend vinden als ze niet voor de deur kunnen parkeren,

omdat zij bijvoorbeeld een beperking hebben of een baby vervoeren:

- ▶ *"Binnen een straal van 50 meter is eigenlijk altijd wel plek."* (U8)
- ▶ *"[Wij parkeren] hier voor de deur, maar dat is altijd een crime. Want ik had al een keer een invalidenparkeerplaats aangevraagd, en toen zeiden ze, de parkeerdruk was niet hoog genoeg. Nou, kijk maar, alles staat vol dus."* (U3)

Ook is er een respondent die zelf geen auto heeft en het juist fijn zou vinden als er geen auto's meer direct voor de huizen zouden staan:

- ▶ *"Er staan gewoon altijd wel overal veel auto's en ergens zou ik er wel gelukkig van worden als parkeren ergens ja wat centraler op een plek zou zijn en wat minder overal."* (U11)

Verschillende respondenten vertellen over parkeerplekken in de Wolfsklauwstraat (segment C) die opnieuw zijn ingericht. Een respondent is hier niet blij mee, omdat het aantal plekken is verminderd om bomen die er al stonden, meer ruimte te geven:

- ▶ *"Dus het gebeurt nu regelmatig, ook omdat ze dus de hoeveelheid parkeerplaatsen hebben verminderd, dat mensen maar op het gras parkeren omdat het gewoon vol is. Terwijl de gemeente maar blijft volhouden, er is onafhankelijk gemeten, de helft wordt niet gebruikt."* (U9)

Een andere respondent verbaast zich erover dat bij de herinrichting van de parkeerplaatsen hier geen laadpaal is neergezet:

- ▶ *"Wat ik dan niet begreep is dat je dan, je gaat dan die parkeerplekken opnieuw leggen, maar ze hebben er dan bijvoorbeeld niet meteen een laadpaal neergezet. We hebben maar een laadpaal in de hele wijk."* (U7)

Deze laatste respondent denkt dat een belangrijk deel van de bewoners een eigen laadpaal heeft. Tot slot merkt een respondent op dat het heel fijn is dat in de wijk gratis kan worden geparkeerd.

Gebruik van speelplekken in de buurt

Respondenten uit de Bieslookstraat en Wolfsklauwstraat gebruiken vooral de volgende speelplekken (zie figuur 2 en figuur 4):

- Parken, m.n. park voor segment A
- Voetbalveldje in park voor segment A
- Basketbalveld
- Speelveldje Ulgersmaborg-Zuid (met kabelbaan)
- Speelveldje met trampoline
- Speeltuin bij kinderboerderij Beestenborg
- Stenen voetbalveld

Respondenten uit de Marjoleinstraat en Tormentilstraat noemen met name deze speelplekken (zie figuur 2 en figuur 4):

- Verschillende parken rondom Tormentilstraat en Marjoleinstraat (voetballen op veldje, hutten bouwen)
- Speeltuin in het park
- Speeltuin bij de Marjoleinstraat
- Speeltuin bij de Lavendelweg

De meeste respondenten zijn zeer tevreden over de speelmogelijkheden in hun buurt en noemen onder meer de parken, de speeltuin bij de kinderboerderij en diverse andere speelplekken:

- ▶ *“Het park an sich, mijn kinderen vinden het fantastisch om hutten te bouwen.” (U13)*
- ▶ *“Het parkje hierachter hè, daar voetballen we met de kleinkinderen [...] Dat is ook een mooi gebied, maar daar moet je heel erg op hondenpoep letten.” (U12)*
- ▶ *“Voor en achter hebben we een voetbalveld. Binnen een straal van 100 meter hebben we vier speeltuintjes met glijbanen. Nou, we hebben die kinderboerderij, we hebben dat stenen voetbalveldje, wat vaak ook wel door oudere kinderen wordt gebruikt. Ja, ik vind het wel echt ruim voldoende.” (U5)*
- ▶ *“Ik vind de Beestenborg hartstikke leuk. Daar gaan mijn kinderen ook nog wel naar de speeltuin, dus een mooie speeltuin.” (U10)*

Verschillende respondenten zijn erg enthousiast over de diverse kleine speelplekjes die her en der verspreid liggen:

- ▶ *“En wat ik heel erg leuk vind, is dat ze hier heel veel speeltuintjes verstopt hebben in de wijk [...] en hebben ze bijvoorbeeld op een plek een kabelbaan.” (U10)*

Er zijn echter ook respondenten die een speelplek in hun directe woonomgeving missen:

- ▶ *“Er zijn heel veel kinderen hier in de buurt, heel veel jonge gezinnen zijn er gekomen, allemaal kleine kinderen. Die moeten allemaal voor op de straat spelen, want er is hier totaal geen speeltuin.” (U3)*
- ▶ *“En speelveldjes, die mis ik.” (U4)*

Deze laatste respondent had graag speeltoestellen gewild op een van de grasveldjes tussen de huizen, direct achter haar huis, en had deze ook aangevraagd bij de gemeente. De gemeente heeft dit verzoek echter afgewezen en daarom heeft een groep ouders op die plek zelf een trampoline neergezet die door alle kinderen uit de buurt kan worden gebruikt (zie figuur 4):

- ▶ *“Je gaat bij ons de schutting uit en dan zit er een grasveldje daar. Ja, we hebben een gezamenlijke trampoline gekocht met buurtbewoners en de kinderen spelen daarop.” (U4)*

Verder is er een respondent die liever één grote speeltuin zou willen, in plaats van diverse kleinere:

- ▶ *“Wat we hier heel veel hebben is heel veel kleine speeltoestellen bijvoorbeeld, wat wel allemaal wat verouderd is, en dan overal een of twee. [...] Als je met je kind ergens heen gaat, dan zou je juist niet willen dat er maar één wipwap is of één schommel, dan wil het kind daar niet eens spelen. Je zou bijna kunnen zeggen, haal alles weg en maak alles één grote speeltuin.” (U13)*

Tenslotte vinden verschillende respondenten dat er niet genoeg voorzieningen voor oudere kinderen zijn:

- ▶ *“De speelvoorzieningen waren hier altijd wel goed. Maar voor de oudere jeugd is hier weinig.” (U14)*

Sporten in de buurt

Respondenten voetballen met hun kinderen in de parken of op andere plekken en enkele respondenten lopen soms een rondje hard. Daarnaast gebruiken zij de volgende binnenlocaties in de wijk om te sporten (zie figuur 2):

- Sport City aan de Melisseweg (meerdere respondenten)
- Gropo bouldergym (meerdere respondenten)
- Wijkcentrum De Schakel (gym (en daarnaast ook allerlei activiteiten))

Daarnaast geven meerdere respondenten aan regelmatig in Karding te gaan sporten (zwemmen, schaatsen, etc.) of in Lewenborg. Ook komt uit de interviews naar voren dat een groepje bewoners samen met de gemeente en het WIJ-team bezig is een jeu de boules-baan in de buurt te realiseren; dit was een idee van een van de bewoners.

Wandelen en ommetjes in de buurt

Verschillende respondenten lopen nauwelijks door de buurt, vanwege een beperking of om andere redenen:

- ▶ *"Ik heb een hekel aan lopen, daarom doe ik alles op de fiets."* (U12)

Sommigen lopen overal door de wijk, anderen hebben een of meer vaste routes.

- ▶ *"Ik ga wel heel vaak gewoon lopen, zeg maar achter mijn zoontje aan, maar dat is niet persé met een vaste route."* (U7)
- ▶ *"Ja gewoon wandelen doen we heel veel, maar dat is eigenlijk overal."* (U8)
- ▶ *"Voor de rest lopen we natuurlijk gewoon door de wijk met de hond, dus komen we overal."* (U9)
- ▶ *"Meerdere routes die ik vaak neem, want ik heb er een gewoonte van gemaakt om vuil te verzamelen dat langs de bermen ligt."* (U6)

Verschillende respondenten geven aan graag door het groen te lopen en dat ook bewust op te zoeken:

- ▶ *"We wandelen hier ook wel vaak gewoon door het park."* (U11)
- ▶ *"Onze wijk is echt heel groen met echt ontzettend veel parkjes tussen alle huizen. We kunnen hier heel veel verschillende routes langs. Mijn bedoeling is eigenlijk altijd dus zoveel mogelijk door natuur te kunnen lopen."* (U13)
- ▶ *"Ja, hier zit groenvoorziening, dus dat loopt leuk tussen de huizen door."* (U6)

Figuur 4 Speelvoorzieningen in Ulgersmaborg

1. Speeltuin Ulgersmaborg-Zuid

2. Basketbalveld

3. Trampoline

4. Voetbalveldinpark (voor segment A)

5. Speeltoestellen park
(bij Marjoleinstraat)

6. Speeltoestellen Marjoleinstraat

Overige activiteiten

Naast de reeds genoemde zaken noemen de respondenten ook nog verschillend andere activiteiten die zij ondernemen:

- In de eigen tuin werken
- Vrijwilligerswerk, klusjes in de buurt
- Deelname aan activiteiten in Wijkcentrum De Schakel
- Lid van huurderscomité
- Bezoek kinderboerderij Beestenborg
- Bezoek Boegbeeld (stadsboerderij met paarden)
- Opruimen van bermen en verschillende schoolpleinen in de buurt

Figuur 5 Verkeersmaatregelen, verlichting en vuilnis in Ulgersmaborg

1. Verkeersdrempel Akeleiweg

2. Wegversmalling Pop Dijkemaweg

3. Brandgang Bieslookstraat (segment A)

4. Vuilnis Marjoleinstraat

C. Buren en de straat

Sociale contacten

De meeste respondenten hebben vooral oppervlakkige contacten met buurtgenoten. Deze bestaan vooral uit elkaar groeten of even een praatje maken met anderen als ze elkaar tegenkomen. Vaak gebeurt dit bij henzelf of anderen voor de deur, onderweg naar bijvoorbeeld hun auto of de winkel, of als zij met hun hond wandelen.

- ▶ *"Mensen lopen bij elkaar niet de deur plat, maar maken wel gewoon een praatje als je elkaar tegenkomt. [...] Gewoon in de loop naar de auto of naar de bushalte of naar de winkel, dus dan kom ik vaak mensen tegen en dat is vaak voor hun huis, of als ze ook van de winkel komen."* (U5)
- ▶ *"Gewoon een praatje maken. Dit is wel een favoriet onderdeel van een hondenwandelroute."* (U7)
- ▶ *"'s Avonds ook, dan staan we met een paar buren bij elkaar, even een praatje."* (U1)
- ▶ *"En omdat ik natuurlijk drie keer per dag met de hond loop en dan groet je iedereen in de straat. [...] Sowieso iedereen met een hond, maakt niet uit waar je die tegenkomt."* (U9)
- ▶ *"Bij de schuren waar iedereen zijn fiets pakt, of in de lente met de tuin aan de gang begint te gaan."* (U12)

Twee bewoners die al vanaf het begin in de wijk wonen, geven aan dat zij vroeger meer contact met medebewoners hadden dan nu:

- ▶ *"We hadden een heel gezellige buurt altijd. Met de kerst gingen we altijd lampjes in de bomen doen, weet je wel? En we gingen dan vuurkorven aansteken en dan stonden alle buren bij elkaar, oliebollen en wat te drinken. En ja, dat was altijd heel gezellig."* (U3)
- ▶ *"Vroeger was het nog wel eens een keer een praatje maken, even een keer in de tuin staan, of je zag elkaar eens een keer. Dat komt heel weinig voor op het moment."* (U14)

Volgens deze laatste respondent komt dit doordat het allemaal anoniemer is geworden en mensen elkaar niet meer kennen:

- ▶ *"Vroeger wist ik een beetje in de buurt, die woont daar en die woont daar. Maar dat verschil is eigenlijk nu helemaal weg. Je gaat niet zoveel meer met elkaar om,*

hè? Dus dat is wel eens jammer. In sommige huizen is zoveel verloop dat je denkt, wie is dit nu weer?” (U14)

Uit de interviews blijkt dat buurtbewoners van sommige straatsegmenten of delen daarvan veel meer contact hebben met elkaar (en soms ook met bewoners die net om de hoek wonen) dan bewoners van andere straatsegmenten. Sommige respondenten uit de Bieslookstraat/Wolfsklauwstraat (Segment B/E) en de Tormentilstraat vertellen over gezamenlijke activiteiten in hun straat, zoals een buurtbarbecue, terwijl andere respondenten aangeven dat zoiets bij hen in de straat niet plaatsvindt. Verder blijkt ook dat niet iedereen op dergelijke activiteiten zit te wachten:

- ▶ *“Ik begreep toevallig laatst van de buurvrouw dat je wel in de wijk, dus wat verschillen, dat de mensen wel met elkaar omgaan, maar dat het wel afhankelijk is van waar je woont in de wijk of je met elkaar omgaat of niet.” (U11)*
- ▶ *“We hebben gemiddeld twee keer per jaar hier een barbecuefeestje en dan zetten we de tent op en dan gaan we gezellig met elkaar barbecueën.” (U2)*
- ▶ *“Ze hebben het wel eens gehad over een buurtbarbecue. Dat hoeven we hier echt niet te organiseren, want die mag die niet, en die mag die niet.” (U14)*
- ▶ *“Wij doen weinig met burens en we doen niet mee met de buurtbarbecue.” (U12)*

Twee bewoners van koopwoningen die respectievelijk in 2023 en in 2015 in de wijk zijn komen wonen, geven expliciet aan wel wat meer contact te willen en hier ook moeite voor te doen:

- ▶ *“Wat ik wel merk is dat mensen hier, met wat ik gewend ben [...] zijn mensen hier wat meer gesloten. En dat verschilt heel erg per straat, want ik zie in sommige straten dat ze echt met elkaar de buurtbarbecue hebben en zo en hier, nou ik probeer het een beetje van met elkaar helpen met de biobak en dat soort dingen. Iedereen is wel heel erg op zichzelf hier in dit stukje.” (U10)*
- ▶ *“En ik ben begonnen met onze tuin. [...] Toen heb ik wel weer veel contact gehad met alle burens. Hier tegenover woont een Iraans gezin bijvoorbeeld. Die hebben wat barrières met taal en dat soort dingen. Dus dan probeer ik altijd wel heel erg zodra ik ze zie, contact te hebben.” (U8)*

Een respondent die vindt dat ouders hun kinderen actief zouden moeten stimuleren om meer buiten te spelen, heeft daarover contact met andere ouders:

- ▶ *“Wij hebben ook wel echt contact met de ouders van de kinderen. [...] Dus echt dat*

we allemaal zeggen, kinderen moeten veel meer de straat op, vinden jullie niet? [...] Als je dat gezamenlijk doet en die zeggen, nou ja, stuur ze maar langs, kom maar, bel maar bij ons aan.” (U13)

De meeste respondenten praten niet met andere bewoners over de inrichting van de straat, of doen dit slechts oppervlakkig. Er zijn echter ook respondenten die dit wel doen, bijvoorbeeld met een groepje bewoners die zich samen willen inzetten voor het realiseren van een jeu de boules-baan in de buurt. Sommige respondenten uit de straatsegmenten B, D, E en G zitten in een buurtapp, maar dat geldt niet voor alle respondenten uit deze straatsegmenten. Volgens respondenten uit de overige segmenten is er in hun straat (segment) geen buurtapp. Daarnaast vertelt een van de respondenten over een hondenapp waar hondenbezitters uit de hele buurt in zitten. In de wijk zijn geen bewonersclubjes, maar er worden wel activiteiten georganiseerd in Wijkcentrum De Schakel. Sommige respondenten nemen daar wel eens aan deel.

Omschrijving van de straat en andere straten

Omschrijving van de eigen straat

Bij het omschrijven van hun straat benoemen de meeste respondent de mix van koop- en sociale huurwoningen, terwijl een respondent uit de Tormentilstraat benoemt dat deze straat uitsluitend uit koopwoningen bestaat. Enkele respondenten geven expliciet aan dat zij deze mix van koop en huur mooi vinden. Tegelijkertijd benoemen diverse respondenten ook dat het verschil tussen sociale huur- en koopwoningen wel zichtbaar is, met name in het onderhoud van de tuinen. Uit het antwoord van een van de respondenten blijkt dat een belangrijke reden hiervoor is dat bewoners van koopwoningen meer geld voor onderhoud hebben:

- ▶ *“Wat ik wel mooi vind, is dat het ook echt een mix is van koop en sociale huur.” (U11)*
- ▶ *“Je hebt hier natuurlijk wel, eigenlijk is het wel mooi, het verschil inderdaad tussen koopwoningen en huurwoningen, dus er zit best wel wat verschil in de achtergrond van bewoners. [...] Je ziet het aan de tuintjes waar gehuurd wordt en welke koopwoningen zijn. (U10)*
- ▶ *“We wonen in een fifty-fifty zoals zij dat noemen, tenminste de woningbouw. Wij zijn huur, naast ons is koop, daarnaast koop en daarnaast is weer huur.*

En ja, op zich niet erg, maar je merkt zeker verschil qua mensen die een koopwoning hebben, die meer te besteden hebben dan iemand die huurt. Die tuinen zijn gewoon beter onderhouden. En ja, wij moeten elk dubbeltje omdraaien om onze tuin te laten doen.” (U4)

Daarnaast benoemen respondenten ook andere verschillen tussen de bewoners van huur- en koopwoningen, bijvoorbeeld op het gebied van gedrag en gewoonten:

- ▶ *“Je ziet wel een beetje, zeg maar, zijn ook vaak de fatbikes en zo zie je daar voor de deur staan in plaats van bij de koopwoningen.” (U9)*
- ▶ *“Met buiten spelen ’s avonds, met name in de zomermaanden is het hier best nog wel tot laat actief. En dat begint nu al een paar jaar een beetje een strijd te worden bij ons thuis.” (U8)*
- ▶ *“Hier twee huizen verderop aan de overkant woont een Afrikaanse dame en [...] die zit ook graag in de voortuin juist. Maar dat komt misschien ook doordat dit de zuidkant is, hoor. Maar ik merk daar misschien ook een cultuurverschil omdat Nederlanders over het algemeen dan toch, wij zelf persoonlijk toch kiezen voor als we buiten gaan zitten, een beetje meer privacy.” (U8)*

Dit laatste citaat suggereert dat deze verschillen niet alleen te maken hebben met het onderscheid tussen koop en huur, maar ook met het feit dat sommige huurders van sociale huurwoningen een andere culturele achtergrond hebben. De meeste respondenten hebben het echter niet over culturele verschillen, waarschijnlijk mede omdat er in hun straatsegment geen of weinig mensen met een andere culturele achtergrond wonen. Hoewel verschillende respondenten de mix tussen koop en sociale huur benoemen als een positief kenmerk van de buurt, lijken de kopers en sociale huurders twee nogal gescheiden groepen te zijn, die maar in beperkte mate mengen. Eén respondent die zelf in een koopwoning woont, benoemt dit en vindt dit jammer:

- ▶ *“Dat mengt door de kinderen, maar tegelijkertijd minder dan ik zou willen.” (U8)*

Bewonerssamenstelling

Volgens de respondenten is de samenstelling van bewoners heel gemengd:

- ▶ *“Ja heel gemêleerd, wel vaak Nederlands profiel. Maar qua leeftijd wel heel divers. [...] Ja en ook qua denk-, qua opleidingsniveau, want bij ons is koop en huur gemixt.” (U5)*

- ▶ *“Er wonen mensen met kinderen, met oudere kinderen, zonder kinderen, er wonen ook mensen met verschillende huidskleuren. Ja, oudere mensen ook.” (U7)*
- ▶ *“Dus het is een beetje gemêleerd, van heel jong zonder kinderen, tot gezin, beginnend gezin met hele jonge kinderen, tot aan gewoon een beetje een oude rockbuurman die geen kinderen heeft en een buurman en een buurvrouw die hun kinderen al uit huis hebben.” (U8)*

Verschillende respondenten signaleren dat de wijk aantrekkelijk wordt gevonden door gezinnen met jonge kinderen en dat er de laatste tijd veel jonge gezinnen in de wijk zijn komen wonen, mede doordat er diverse woningen te koop werden aangeboden:

- ▶ *“Dus mensen kiezen heel bewust voor deze plek op het moment dat ze kinderen krijgen [...] dus vanuit de eerste bewoners die zeggen, ik ga hier niet meer weg, tot aan jonge gezinnen met kinderen.” (U13)*
- ▶ *“Veel jonge gezinnen. Maar dat komt ook omdat er heel veel te koop stond ineens. [...] Dus ja, veel nieuwe mensen.” (U4)*
- ▶ *“Komt steeds meer een beetje jonge gezinnen eigenlijk, bijna alle huizen die hier de afgelopen tijd zijn verkocht/gekocht daar komt een wat jonger stel. Maar daar tegenover staat dat de mensen hier ook al best wel een tijdje wonen.” (U9)*
- ▶ *“Er zijn dus meerdere mensen zoals wij die de kinderen groot hebben en die de deur uit zijn. Maar een groot gedeelte van die groep heeft zijn huis ook al verkocht en daar zijn weer onder andere jonge gezinnen voor in de plaats gekomen.” (U12)*

Enkele respondenten geven expliciet aan dat zij de bewonerssamenstelling van de wijk prettig vinden:

- ▶ *“Gewone normale nette mensen, geen overlast voor ons.” (U3)*
- ▶ *“Allemaal sociale mensen, fifty-fifty verdeeld huurwoningen en koopwoningen, maar allemaal gewoon normaal.” (U2)*
- ▶ *“Gelijkwaardigheid schiet mij te binnen, goed opgeleid, even kijken, netheid in de zin van ik zie hier geen mensen een ontzettende troep maken of zo, op een paar uitzonderingetjes na misschien.” (U6)*

Verschil met andere straten

De meeste respondenten zien weinig verschillen tussen hun straat en andere straten in de buurt. Een respondent uit segment A geeft aan dat het voordeel

van dit stukje Bieslookstraat is dat er geen auto's mogen komen en dat het daarvoor veel rustiger is en ook omdat er voor de deur een parkje is. Ook sommige andere respondenten benoemen een verschil tussen straten:

- ▶ *"We hebben ook natuurlijk de verschillende bouw, dus de Dragonstraat heb je echt twee onder een kap [...] sowieso je eigen oprit en je eigen carport Die mensen zijn ook wat meer daarop gesteld heb ik soms het gevoel [...] Het is daar ook wat netter."* (U8)
- ▶ *"Ik denk wel de Marjoleinstraat zelf is wel net allemaal even wat rommeliger dan bijvoorbeeld Tormenti. Beide zijn wel heel toegankelijk vind ik, voor voetgangers en fietsers vooral."* (U11)

D. Inrichting en gebruik openbare ruimte in de buurt

Ideeën over gebruik, beheer en inrichting van de straat

Enkele respondenten denken dat bepaalde ideeën over gebruik, inrichting en beheer van de straat door andere bewoners worden gedeeld:

- ▶ *"Toen ze hier bezig waren met die parkeerplekken hebben we het daar wel over gehad en iedereen vindt groen wel belangrijk in dit stukje."* (U9)
- ▶ *"Ik denk haast wel hetzelfde, net zoals bij die jeu de boules-baan. Dat idee kwam van mensen in de zeventig aan de overkant.[...] Maar hiernaast wonen dertigers en die zeiden, ja, wij willen ook graag."* (U1)

Verschillende andere respondenten denken echter dat verschillende groepen bewoners hier verschillend over denken, zoals jongeren versus ouderen, bewoners van koopwoningen versus sociale huurders, bewoners met versus bewoners zonder auto, of bewoners die al lang in de wijk wonen versus nieuwkomers die uit de binnenstad komen:

- ▶ *"Je merkt wel van tussen jongeren en ouderen dat het wel eens verschilt. Op de hoek en daarnaast bij de burens zit een grasveldje, ze willen de struiken nu weghalen en daar een jeu de boules-veld neerzetten. Ja, op zich leuk, maar wat hebben wij aan een jeu de boulesveld?"* (U4)
- ▶ *"Dit stukje, dat is koop en huur en je ziet wel dat sommige, nou ja, dat is wel een aanname van mij, maar huren en doen dus ook helemaal niks met hun voortuin*

bijvoorbeeld, dus ik denk dat die hier wel een ander idee over hebben [...] of je dat een beetje netjes houdt." (U7)

- ▶ *"En je hebt natuurlijk ook wel mensen die hebben alles betegeld, dus die zullen ook wel een ander idee hebben over hoe de rest van de wijk eruit zou moeten zien."* (U7)
- ▶ *"Ik weet vrij zeker dat ik daar heel anders over denk dan de meesten. Dat ligt aan dat voor veel mensen in ieder geval bijvoorbeeld de auto nog wel als heel nuttig en ook iets wat ze nodig hebben, wordt beschouwd."* (U11)
- ▶ *"Ik heb mijn begroeiing, mijn planten en dat soort dingen en die snoei ik op tijd [...] Maar er zijn veel mensen bij, nou ja, die maken daar een betonstukje van door middel van stoeptegels, in plaats van dat ze het netjes houden. Ja goed, dan komt er wel allerlei rommel op te staan."* (U14)
- ▶ *"Sommigen wonen al twintig jaar of langer hier in de straat en die hebben andere ideeën dan nieuwe mensen.[...] Dus die willen wel net uit de stad want die krijgen dan kinderen, maar hebben nog wel het stadse gedrag. [...] Die hebben minder contact met de burens en qua onderhoud is het ook wel wat minder. Ze willen wel een tuin, maar het is helemaal niet zo dat elk onkruidje eruit geplukt moet worden."* (U13)

Invloed klimaat

Wateroverlast

Enkele respondenten benoemen plekken in de wijk waar veel water blijft staan als het hard regent:

- ▶ *"Water loopt ook moeilijk weg in de buurt en dan met name in de stukken waar geen riolering is, bijvoorbeeld in parken."* (U5)
- ▶ *"Daar richting dat tankstation, daar overstroomt gewoon de hele stoep."* (U9)

Andere respondenten geven aan dat de regen weliswaar voor grote plassen zorgt, maar dat het water ook weer vrij snel wegloopt:

- ▶ *"Bepaalde parkeerplekken bijvoorbeeld die wel wat vollopen, hier voor op het plein ook altijd hele dikke plassen.[...] Ja het heeft ook niet veel tijd nodig om uiteindelijk wel weg te lopen als het weer droog is."* (U11)

Met name respondenten uit segment A geven aan dat bij heftige regenval er veel water in hun tuin blijft staan. Een respondent heeft drainage en een extra put laten aanleggen om te voorkomen dat de schuur onder loopt en een andere

respondent geeft aan om deze reden de tuin te gaan vergroenen. Ook een respondent uit segment G (Tormentilstraat) geeft aan dat als het veel regent, er zowel in de eigen tuin als in het park veel plassen zijn die ook dagen kunnen blijven liggen. Volgens deze respondent komt dit door de combinatie van klei-grond met een grondwaterstand van 30 cm onder de oppervlakte.

Diverse bewoners klagen over putten die niet goed werken en/of stinken, soms niet alleen als het hard geregend heeft, maar ook als het gedurende langere tijd droog is geweest:

- ▶ *“Wij hebben hier aan de zijkant van de schutting een put en die is regelmatig vol als het regent en we hebben ontzettend last in onze woning van grondlucht. [...] En als het langer dan een week heel warm en droog is, dan ruik je het ook.” (U4)*
- ▶ *“Hier tegenover is er een put en die riolering werkt niet goed. Dan staat er altijd gelijk een hele plas water.[...] Ze komen regelmatig langs om de riolering, maar er is iets wat niet helemaal goed werkt.” (U2)*
- ▶ *“Ja, de hele straat staat soms blank als het echt extreem hard regent, de putten die ruiken altijd ontielig. Ik heb ook het idee dat ze niet zo vaak schoongemaakt worden.” (U3)*

Hitte

Volgens de meeste respondenten zijn er niet echt plekken in de wijk die bij extreme hitte nog warmer zijn dan de rest van de wijk. Verschillende respondenten benoemen dat dit komt door de grote hoeveelheid groen. Wel geeft een van de respondenten aan dat er op een deel van de speelveldjes geen schaduw is.

- ▶ *“Wel prettig dat door de ruime opzet en door het groen, dat daardoor het juist wat koeler blijft in die extreme hitte.” (U5)*
- ▶ *“De Beestenborg is heel mooi in de schaduw. Die heeft ook een speelgedeelte en dat is ook helemaal in de schaduw. En hier zit ook nog een speelveldje in de schaduw en de rest is allemaal wel veel in de open zon. Dus ja, daar ga je dan niet heen.” (U7)*

Verder geeft een respondent aan dat het in de eigen achtertuin erg warm wordt door een gebrek aan schaduw:

- ▶ *“Wij hebben achter weinig schaduw.[...] Om de warmte in de zomer een beetje te ontduiken, dat moeten we volledig in onze achtertuin oplossen door middel van een partytent en schaduw creëren.” (U14)*

Veiligheid

Alle respondenten geven aan zich veilig te voelen in de wijk, maar zij plaatsen hierbij wel verschillende kanttekeningen, waarvan de meeste betrekking hebben op plekken die in hun ogen te weinig zijn verlicht, waaronder de brandgangen van verschillende segmenten (zie figuur 5):

- ▶ *“Ja, ik voel me wel veilig, maar dat heeft ook mede te maken dat we een helemaal dichte schutting hebben, want er gebeuren de laatste tijd wel rare dingen [...] zo'n groepje inbrekers is hier gewoon op klaarlichte dag opgepakt.” (U1)*
- ▶ *“Ik denk dat het aardig veilig is hier, aardig rustig, op wat ik aangeef de donkere plekken na.” (U2)*
- ▶ *“Wij hebben ook een brandgang tussen ons huis en die van de burens en die brandgang wordt slecht onderhouden en is niet goed verlicht. Dus mensen ervaren dat 's avonds ook als een hele onveilige plek.” (U5)*
- ▶ *“Je hebt wel eens alarmerende berichten, dan gaat opeens in de buurt-app van er wordt voortdurend ingebroken. En hier dus niet, maar wij denken eigenlijk dat wij redelijk beschermd zijn door die lantaarnpaal die pal voor onze deur staat.” (U12)*
- ▶ *“We krijgen een storing hier in de straat met lantaarnpalen, daar hebben we bijna twee maanden mee gezeten.[...] En dan vind ik de veiligheid hard achteruit lopen. Want je ziet dus ook een fietspad verderop en die was ook rauw duister. Ik kan me indenken dat je daar als vrouw die daar langs komt, dat dat best wel een linke business is.” (U14)*

Veranderingen in inrichting en gebruik van de openbare ruimte

Voor wat betreft veranderingen in de inrichting van de openbare ruimte, noemen respondenten verschillende fysieke interventies. Over sommige interventies zijn zij tevreden, maar er zijn ook interventies waarover sommige bewoners ontevreden zijn:

- Aanleg van verkeersdrempels (o.a. op twee plaatsen op de Akeleiweg) en wegversmallingen op de Pop Dijkemaweg (zie figuur 5):
 - ▶ *“Ze hebben een paar goede oversteekpunten gemaakt op wat drukkere wegen. Dus bij de Akeleiweg is nu een heel duidelijk oversteekpunt gekomen met echt een verhoogde drempel.” (U8)*
 - ▶ *“Die grote weg, dit was eerst helemaal een 50 weg, hebben ze nu 30 gemaakt met een soort van wegversmallingen erin. En dat is op zich prima, maar iedereen rijdt daar gewoon nog steeds 50.” (U9)*

- Andere indeling parkeerplaatsen in het gedeelte van de Wolfsklauwstraat dat uitkijkt op het park (segment C). Hier zijn parkeerplekken weggehaald en de resterende parkeerplekken zijn kleiner gemaakt.
- Verwijdering bushalte bij de Beestenborg:
 - ▶ *“Toen ging altijd de bus over de Akeleiweg en stopte ongeveer daar bij de Beestenborg.[...] Dat is heel vervelend dat nu de bus weg is. Je moet nu helemaal achter naar de busbaan. Nou, dat is voor mij een ontiegelijk eind lopen.” (U3)*
- Verwijdering speeltoestellen op sommige plekken:
 - ▶ *“Heel veel jonge gezinnen zijn er gekomen, allemaal kleine kinderen. Die moeten allemaal voor op de straat spelen, want er is hier totaal geen speeltuin. Vroeger was hier een speeltuin. Toen kwam er weer een of andere landschapsarchitect, die heeft alle speeltoestellen weggehaald.” (U3)*
- Het planten van andere of meer bomen, planten en bloemen:
 - ▶ *“Wat ik een goede ontwikkeling vind, is dat bij veel groenplekken nu ook boomgaarden worden aangelegd. [...] Fruitbomen, ja eigenlijk dat.” (U8)*
 - ▶ *“Langs de Akeleiweg [...] daar zijn allerlei verschillende soorten planten, struiken en bomen geplant [...] tussen de drempels is dat gedaan.” (U7)*
 - ▶ *“Het is allemaal wild en overwoekerd en ja, niet echt wat het vroeger was.[...] Toen moesten in een keer al die struiken eruit, dat is net zo hierachter, daar hebben we dan een brandgang.[...] Toen gingen ze andere bossen erin zetten, maar dan gingen ze stukjes gras ertussen doen. Dus nou gaan ze gras maaien, dus al dat gras dat waait hier allemaal heen en dan krijgen we allemaal onkruid.” (U3)*

Daarnaast noemen sommige respondenten ook verschillende veranderingen in het gebruik van de openbare ruimte waar zij minder blij mee zijn:

- Verdwijning snackwagen die voorheen in de wijk stond:
 - ▶ *“We hadden altijd een snackwagen, maar die man heeft nu gewoon een vaste zaak in plaats van een wagen. Die zat hier in de wijk en we waren daar erg gelukkig mee.” (U9)*
- Meer auto's in de wijk dan vroeger
 - ▶ *“Kinderen worden ouder, krijgen zelf rijles, zelf een autootje en ze wonen nog thuis, want ze kunnen geen huis krijgen. Dus ja, dan heb je soms gezinnen met drie auto's.” (U2)*

Waardering

De respondenten vinden allemaal dat zij in een fijne wijk wonen:

- ▶ *“Het is niet veel veranderd sinds wij hier wonen, geen grote verhuizingen, geen verloop. Ik denk dat dat wel positief is. Ik denk dat als mensen niet weggaan, dat dat betekent dat de wijk toch iets goeds te bieden heeft.” (U11)*

De respondenten noemen allerlei plekken die zij prettig vinden:

- ▶ *“Nou, eigenlijk alle omliggende straten wel. Het is hier vrij rustig allemaal, dus er is weinig criminaliteit, dus ik vind ze allemaal wel prettig.” (U2)*
- ▶ *“Ik vind het park in ieder geval fantastisch hier [...] dat is echt een mooie wilde bedoening, zeg maar, lekker groen.” (U11)*
- ▶ *“We hebben een enorme tuin [...] er is een kabelbaan en er is speelgelegenheid, maar ook binnen een straal van zo'n 100 meter zijn er drie speeltuinen. Het is autoluw [...] Dus ze konden al vrij snel zonder constante monitoring. En veel kinderen in de buurt, waar ze ook direct eigenlijk contact mee hadden.” (U8)*
- ▶ *“Dat appelhofje, dat is gewoon prettig om doorheen te fietsen.” (U12)*
- ▶ *“Dat is ook een positief ding aan de wijk, de hoeveelheid speeltuintjes. Dus bijna op elke straathoek is wel iets van een speeltuintje te vinden. (U9)*

Respondenten noemen ook enkele plekken die zij niet prettig vinden:

- ▶ *“Wat ik minder vind, dat is eigenlijk deze hele kant langs het water, dat is industrie, dat is veel autoverkeer, dat is veel winkels.[...] Dat is een braakliggend terrein waar een metaalverwerkingsbedrijf heeft gezeten, dus dat ligt al jaren braak. Maar vaak als je zulke gebieden hebt, dan gebeuren er ook andere dingen, hè.” (U13)*
- ▶ *“Dit is ook geen fijn plekje hier. [...] Een garage, nou ja, een beetje dubieus.” (U1)*

In antwoord op de vraag wat in Ulgersmaborg behouden zou moeten blijven, noemen de respondenten de volgende zaken:

- Kinderboerderij
- Albert Heijn
- Kringloopwinkel
- School
- Bushalte
- Groene karakter

- Speelvelden
- Basketbalpleintje
- Het dorpse karakter

Over dit dorpse karakter zegt een van de respondenten:

- ▶ *“Het dorpsgevoel ook, hoe mensen met elkaar omgaan, dus dat dat eigenlijk heel anders is dan in eigenlijk alle wijken eromheen.” (U13) Gevraagd naar waar dit aan ligt, luidt het antwoord: “Omdat het in die zin een oudere buurt is, dus ook veel oudere bewoners dus die nou ook wel al over de pensioenleeftijd heen zitten, dus tijd hebben.” (U13)*

Hoewel de tevredenheid overheerst, noemen de respondenten ook verschillende voorzieningen die nu nog ontbreken, maar die zij wel graag zouden willen hebben:

- Koffietentje of eettentje
- Meer winkels, zoals een groenteman of bakker
- Sporttoestellen in de buitenruimte
- Voorzieningen voor oudere kinderen
 - ▶ *“Mijn dochter is nu zes en ik weet niet hoe lang ze nog blijft spelen. En anders zou ik wel iets aan speeltoestellen, nou ja, voor de puberjongeren iets van hangclubjes, fitnessapparaten, weet ik veel, zodat ze wel uitgedaagd worden en niet kattenkwaad gaan uithalen.” (U4)*
- Bushalte dichterbij
 - ▶ *“Het enige wat ik wel jammer vind, is dat de bushaltes ver weg zijn.” (U10)*

Verder noemen de respondenten ook diverse verbeterpunten op het gebied van verkeersveiligheid en onderhoud en beheer.

1. Verkeersveiligheid

Volgens diverse respondenten zijn er meerdere plekken in de buurt waar te hard wordt gereden, ondanks de snelheidsbeperkende maatregelen die al zijn genomen:

- ▶ *“Daar wordt op die route vooral in het stukje van de Kamilleweg hard gereden. [...] Je hebt natuurlijk de kruising met de Stadsweg, daar komt heel veel fietsverkeer langs en dat kruist autoverkeer. Daar zie je soms ook wel gevaarlijke situaties ontstaan en met name zie ik ook in toenemende mate natuurlijk van die snelle fietsen*

zoals fatbikes en elektrische fietsen en speed pedelecs.” (U5)

- ▶ *“Op de Akeleiweg wordt wel vaak hard gereden. [...] Dat is soms wel wat minder prettig, helemaal met een kleintje En onze kinderopvang zit hier en je merkt helemaal omdat mensen dan van de ring afkomen, dat ze het idee hebben of zo dat je hier dan gewoon allemaal nog 50 mag rijden.” (U7)*
- ▶ *“De Lavendelweg [...] is een beetje hetzelfde verhaal als de Akeleiweg. Dat is gewoon een soort hoofdader wat richting de ringweg gaat en daar moet je ook wel regelmatig oppassen.” (U5)*
- ▶ *“De Ulgersmaweg en de Pop Dijkemaweg, ook max. 30, maar dat gebeurt ook niet.” (U7)*
- ▶ *“Alleen met de kinderen zelf vind ik dus die overgang bij de Ulgersmaweg heel eng. [...] Dat is een fietspad en daar rijden ze gewoon echt hard.” (U10)*

Daarnaast klaagt een respondent over op de stoep geparkeerde auto's die de doorgang voor voetgangers blokkeren bij kinderdagverblijf Lilalola aan de Akeleiweg:

- ▶ *“Daar staan altijd auto's dubbel geparkeerd en op die plek kom je precies de wijk binnen. De mensen die de kinderen brengen, zetten de auto's op de stoep. Dus als er iemand langs wil met een rollator of slecht ter been is, die kan er niet langs.” (U1)*

2. Bestrating

De gebrekkige kwaliteit van de tegel- of asfaltbestrating van trottoirs en wandelpaden op allerlei plaatsen in de wijk, en ook van sommige fietspaden, is ook een veelgenoemde ergernis, die met name wordt veroorzaakt door omhoogkomende boomwortels:

- ▶ *“Wat ik ook veel ervaar is dat de bestrating niet overal even recht ligt [...] waardoor je soms met kind wel op moet passen dat ie er niet overheen struikelt. Of met een kinderwagen zit je wel eens klem.” (U5)*
- ▶ *“[...] dat pad met al die gaten en hobbels. Daar lopen we dan nu niet meer, omdat we de wandelwagen hebben.” (U9)*
- ▶ *“Hier in de buurt veel losliggende tegels en dan komen die wortels omhoog. [...] Als ik naar buiten loop met de rollator, dan moet ik de weg op, want de stoepen zijn schots en scheef.” (U1)*
- ▶ *“Ik heb al een keer mijn heup gebroken doordat ik over een opstaande tegel was gevallen.” (U3)*

- *“Dat appelhofje, dat is gewoon prettig om doorheen te fietsen [...] Maar dat asfalt, die paadjes, die zijn in zo'n slechte conditie, dat moet om de paar jaar weer gebeuren.” (U12)*

Ook het ontbreken van op- en afritten bij stoepen wordt genoemd:

- *“De laatste tijd loop ik vaak met de kinderwagen en dan valt het mij op dat heel veel stoepen geen op- en afrit hebben. Dat is mij eerder nooit opgevallen, maar nu moet ik elke keer die kinderwagen optillen.” (U9)*

3. Verlichting

Respondenten noemen verschillende plekken waar volgens hen onvoldoende verlichting is, zoals brandgangen, parken en een fietspad, of waar de verlichting niet werkt:

- *“Die brandgang wordt slecht onderhouden en is niet goed verlicht. Dus mensen ervaren dat 's avonds ook als een hele onveilige plek.” (U5)*
- *“Er wonen mensen met kleine kinderen en als het nu deze tijd vroeg donker is, de kinderen moeten wel achterom met de fiets en die vinden dat vaak eng. En ik heb van mensen gehoord van ze bellen eerst papa of mama van ik kom eraan.” (U2)*
- *“Het park is ook niet echt verlicht, daar moet je echt met je telefoonzaklamp gaan kijken hoe je daar doorheen manoeuvreert als het donker is [...] als ik bijvoorbeeld van de bus kom.” (U5)*
- *“Ik had liever even een paar lantaarnpalen gehad bij bijvoorbeeld de in- en uitgangen van het park.” (U14)*
- *“Dat fietspad achterlangs, bijvoorbeeld als ik naar tennis ga, is nu niet verlicht, of die lampen staan uit, maar dat is dan wel meteen heel donker.” (U10)*
- *“Een aantal lantaarnpalen hier in de wijk zijn uit, waaronder die hier voor de deur.” (U11)*

Deze laatste respondent geeft overigens aan het niet zo erg te vinden dat het nu donkerder is:

- *“Ik vind het helemaal niet zo erg en ik denk dat het voor de egeltjes ook wel fijn is. Maar ja, het is hier eigenlijk wel heel donker.” (U11)*

4. Vuilnis / afval

Een deel van de respondenten benoemt knelpunten die te maken hebben met het ontbreken van prullenbakken of het ophalen van afval:

- *“De speeltuintjes hier in de wijk zijn wel oké, maar die zijn ook wel eens wat minder, omdat daar veel troep blijft liggen.” (U11)*
- *“In de speeltuin zijn niet echt prullenbakken volgens mij.” (U11)*
- *“Meer prullenbakken voor hondenpoepzakjes en zo, gewoon verspreid door de hele wijk.” (U9)*
- *“Ik zie bijvoorbeeld wel dat anderen regelmatig de container overvol hebben en dan overstroomt het. En dan ligt het hier na het legen bijvoorbeeld ook vol met vuilnis.” (U9)*
- *“Iedere week komt er een vuilnisauto langs. [...] Maar sommige mensen kunnen het dan niet kwijt en dumpen er even een zak naast [...] Als je 's avonds weer komt, dan ligt die troep die ze ernaast hebben gedeponeerd er nog.” (U14)*

Een van de respondenten geeft aan dat het voor vuilniswagens lastig is de wijk in en uit te komen vanwege de geparkeerde auto's:

- *“Wat een steeds groter probleem wordt [...] is dus dat de straat steeds ontoegankelijker wordt voor vrachtwagens en vuilnisauto's, omdat het zo vol staat met parkeren.” (U12)*

Ook is er een respondent die zich afvraagt waarom plastic niet apart wordt ingezameld:

“Overal hebben ze nu weer de nieuwe trend ingevoerd om plastic te scheiden en wij hebben nog steeds gewoon restafval, groenafval en nog wel papier natuurlijk.” (U8)

5. Speelplekken

Een respondent zou in het park graag andere voetbaldoeltjes willen:

- *“De sportvoorzieningen, er staan twee voetbaldoeltjes [...] De doeltjes hebben geen stalen constructie bijvoorbeeld, dus je schiet die bal over de doellijn en dan kun je er 100 meter achteraan.” (U13)*

Zie verder in onderdeel B, onder het kopje “Gebruik van speelplekken in de buurt”.

6. Groen / onderhoud

Zie verder onderdeel E, onder het kopje “Groenbeheer en onderhoud door de gemeente”.

7. Overig

Tot slot noemen respondenten ook nog de volgende twee zaken die zij graag anders zouden willen zien:

- Rommel van burenen:
 - ▶ *“Mijn burenen die hebben al sinds anderhalf jaar twee tweezitsbanken op elkaar gestapeld voor een keukenraam staan. Nou, daar staat mijn schutting wel weer voor, maar ik denk vaak, ruim het toch eens op.” (U14)*
- Energiemast:
 - ▶ *“Hier zit nog wel een hele grote energiemast met kabels langs en die zouden van mij wel weg mogen. En ik weet niet of je daar last van hebt, maar psychologisch voelt het wel alsof ik er heel dicht bij woon.” (U10)*

E. Onderhoud en beheer

Informatie over onderhoud en beheer

Sommige respondenten geven aan nooit informatie van de gemeente te ontvangen over onderhoud en beheer. Diverse respondenten noemen de omgevingsmeldingen die zij ontvangen als bijvoorbeeld iemand een dakkapel wil plaatsen, of als er ergens bomen moeten worden gesnoeid. Verder benoemen verschillende respondenten de brieven die zij krijgen als er iets gaat gebeuren:

- ▶ *“Dat er iets gedaan werd aan de verbreding van een voetpad of iets dergelijks en dat er bomen verplaatst gingen worden. En hoe dat dan ging met verkeer.” (U6)*
- ▶ *“We hebben hier allemaal nieuwe gasleidingen gehad. Toen is de straat maanden afgesloten geweest. Daar krijgen we van tevoren een bericht over.” (U12)*

Alle respondenten vinden dat zij voldoende worden geïnformeerd; er is niemand die behoefte heeft aan meer informatie.

Groenbeheer en onderhoud door de gemeente

Vrijwel alle respondenten vinden dat de mensen die de groenvoorziening doen, erg zichtbaar zijn. Een deel van de respondenten is ook heel tevreden over het onderhoud van het groen:

- ▶ *“Als ik kijk naar de wegen en de speelplekken, ja prima, zeg maar gras wordt op tijd gemaaid, al dat soort dingen.” (U7)*
- ▶ *“Best zichtbaar, dat komt ook omdat ik toch ook een deel van de dagen ook thuis aan het voorbereiden ben, ze komen vaak in de ochtend. Dus ja, veel of hier achter aan het werk, of hoorbaar door de grasmaaiers. Deze perkjes hiervoor doen ze ook regelmatig.” (U8)*
- ▶ *“Onderhoud, super positief, ze zijn veel bezig. En ook met het blad nu [...] ze komen super vaak vegen.” (U9)*
- ▶ *“Echt complimenten voor de gemeente hoe ze het groen hier onderhouden.” (U10)*
- ▶ *“Ik vind dat ze heel actief zijn, en dat komt dus volgens mij ook wel door mijn buurman een stukje verderop, hè. Bijvoorbeeld laatst met de storm breken dus mega-takken af, dan zorgt hij dat het meteen prioriteit krijgt. [...] Het was zo'n WerkPro-project volgens mij, zoiets.” (U10)*
- ▶ *“Wat wij hebben hier aan de Akeleiweg, ja complimenten ook aan de gemeente hoe ze dat aangelegd hebben qua groenvoorziening [...] met hele mooie planten.” (U13)*

Volgens een ander deel van de respondenten zou het onderhoud van het groen echter wel beter kunnen:

- ▶ *“Er loopt wel heel structureel een team rond van de groenvoorziening. Alleen ja, als je ziet hoe groot gebied zij moeten doen, en hoe een klein team zij hebben. Ja, dan merk ik, zij kunnen ook niet alles doen en dat zie je ook wel terug.” (U5)*
- ▶ *“Het onkruid staat vrij hoog, eigenlijk overal wel, ook rondom de perkjes en bij de stoepranden langs.” (U2)*
- ▶ *“Uitstekende doortakken en dergelijke die over het fietspad hangen en zo, dat je denkt van dat had even zorgvuldiger gemogen.” (U6)*
- ▶ *“Je merkt gewoon dat zij achterlopen met het onderhoud, dus de steeg staat heel veel met gras en die heb ik nou zelf gemaaid.[...] Als je hier ons rotondetje op komt rijden, dan staat er zo'n bouwkeet en daar zitten ze merendeels koffie te drinken, dan dat ik hen aan het werk zie [...] het grasmaaien overal in de wijk op verschillende plekken, het onkruid tussen de tegels in de stegen, de bomen die gesnoeid hadden moeten wezen [...] of de sloten die uitgegraven hadden moeten wezen.” (U4)*
- ▶ *“Ja, met die perken en zo ook, dat kan wel beter.” (U1)*

Over het maaibeleid verschillen de meningen. Een respondent vindt dat de gemeente vaker zou moeten maaien, terwijl een andere respondent juist blij is dat dit niet wordt gedaan:

- ▶ *“Met name 's zomers vind ik dat er vaker gemaaid kan worden, zoals hierachter bij het voetbalveld en de speeltuin in het park.[...] Tussen de Tormentilstraat en de Marjoleinstraat in.” (U14)*
- ▶ *“En het veldje hier, voordat je bij het parkje bent [...] dat wordt nu juist niet meer gemaaid [...] Dat vind ik ook heel erg leuk, dat ze zo alles laten groeien.” (U12)*

Volgens een deel van de respondenten is er door de jaren heen weinig veranderd in het beheer en onderhoud dat door de gemeente wordt gedaan. Volgens anderen werd er vroeger meer of beter groenonderhoud gepleegd. Daarentegen is er ook een respondent die vindt dat het groen nu beter wordt onderhouden dan voorheen.

- ▶ *“We hadden hier ook een hele mooie boom voor de deur, [...] maar toen moest alles eruit, is van alles ingekomen. Nou, het woekert en het ziet er niet uit. Ze onderhouden het gewoon niet.” (U3)*
- ▶ *“Hier achter de schuurtjes langs, daarbij werd bijvoorbeeld eventjes snel het onkruid meegenomen. Dat gebeurt nu nog wel eens, maar sporadisch. En dat vind ik dan jammer.” (U6)*
- ▶ *“Toen ik hier net kwam wonen, viel me op dat ze vaker aanwezig waren dan nu en ook met meer mensen.” (U5)*
- ▶ *“Ik denk dat dat redelijk hetzelfde is gebleven.” (U11)*
- ▶ *“Ik heb wel het idee dat ze meer zijn gaan doen, hè met het groen, dus dat ze beter en anders onderhouden [...] het hele jaar door zijn hier mensen actief om alles netjes te houden.” (U13)*

Een deel van de respondenten is dus overwegend zeer tevreden over het groenonderhoud door de gemeente, terwijl een ander deel wat minder tevreden is. De respondenten die zeer tevreden zijn, wonen verspreid over de verschillende segmenten en hetzelfde geldt voor de respondenten die minder tevreden zijn. Opvallend is dat alle respondenten die in een koopwoning wonen, erg tevreden zijn over het groenonderhoud, inclusief de zestiger die al heel

lang in de wijk woont. Daarentegen geldt voor bijna alle huurders, zowel de zestigers als de jongere bewoners, dat zij hier minder tevreden over zijn dan de kopers. Hierbij geven sommige zestigers aan dat het groenonderhoud vroeger beter was.

Overig beheer en onderhoud door de gemeente

Naast alle eerder genoemde zaken op het gebied van gewenste veranderingen met betrekking tot onderhoud en beheer van groen en andere zaken, komen er uit de interviews nog enkele gewenste verbeteringen naar voren:

- ▶ *Bij gladheid ook strooien op de doorgaande fietsroutes: “Dit is het fietspad en daar wordt ook niet gestrooid [...] Ik zie hier voor de deur de moeders met kindjes voor op de fiets onderuit gaan.” (U2)*
- ▶ *Aandacht voor straatnaambordjes, omdat het regelmatig voorkomt dat bezoekers de weg niet kunnen vinden: “Op de hoek van de Bieslookstraat staat alleen nog een bordje, maar de tekst is niet meer leesbaar.” (U2)*

De respondenten hebben wisselende ervaringen met de gemeentelijke afhandeling van meldingen over gebreken op het gebied van beheer en onderhoud:

- ▶ *“We hadden bij ons al wel een stukje van verzakking en toen kregen we de scooter mobiel en toen heeft mijn man gebeld om te zeggen, ja zo kan mijn vrouw er niet langs, dat werd gelijk de volgende dag gerepareerd.” (U1)*
- ▶ *“Ik heb daar toen wel over geklaagd, ik heb ook gezegd van dat die boomwortels. Nou, dan komen ze kijken, nou ja, ze doen er verder niks mee.” (U3)*
- ▶ *“Ze hanteren nu een beetje het beleid dat als je wat hebt, dan moet je dat sturen via zo'n 06-nummer, via zo'n WhatsApp -nummer. Maar weet je, als ik alles moet gaan melden, heb ik ook bijna een dagtaak aan. Dus ik merk dat ik de meest prangende dingen wel meld.” (U5)*
- ▶ *“We hadden een keer zo maar dat er grof vuil gedumpt was bij de glascontainer vooraan de straat [...] En verschillende mensen hebben het even gemeld bij de gemeente en een paar dagen later is het weg dus.” (U12)*
- ▶ *“Ik heb ooit met enquêtes ingevuld waar ik afvalbakken mis en die zag ik laatst op de plekken waar ik het aangegeven had.” (U13)*

Handhaving door de gemeente

De meeste respondenten geven aan weinig of geen boa's of politieagenten te zien en zij vinden dat ook bijna allemaal niet noodzakelijk:

- ▶ *"Boa's heb ik eigenlijk nog nooit gezien." (U5)*
- ▶ *"Nou, ik heb niet het idee dat dat echt noodzakelijk is hier." (U7)*

Sommige respondenten maken melding van een incident waarbij wel een boa of politieagent was betrokken:

- ▶ *"[...] met burens kwamen hiernaast, en daar was duidelijk geluidsoverlast en toen hebben mijn burens aan de andere kant [...] daar een politieagent, een wijkagent, bijgehaald om dat dus even te bespreken. En nou ja, voor ons is dat wel heel geweldig opgelost door die man." (U6)*
- ▶ *"Dat was laatst een handhaver hier [...] Dat ging over een camper die hier te lang geparkeerd stond.[...] Maar over het algemeen dus eigenlijk nooit. Als hier handhaving is in de straat, dan gaat iedereen achter de luxaflex kijken van wat is hier aan de hand." (U8)*

Sommige respondenten zouden echter wel graag wat vaker boa's of politieagenten in de wijk willen zien voor de volgende taken:

- ▶ Aanspreken van overlast veroorzakende jongeren met brommers: *"Met het oog op het bromfietsengebruik van de jeugd hier in de buurt, ze willen vaak even proefrijden hier, we moeten ze zelf aanspreken, want er spelen ook kinderen. Dan was het wel makkelijk als die eens een keer op een telefoontje van ons kwamen kijken." (U14).*
- ▶ Handhaving maximum snelheid op o.a. de Akeleiweg.
- ▶ Meer toezicht bij het bedrijventerrein: *"Als je er zou langslopen om een uur of 9, 10, dan zie je soms van die hele dure auto's die kant op gaan en dan denk ik van ja, de bedrijven zijn gesloten, dus je hebt er verder niets te zoeken." (U1)*

Rol bewoner(s) bij onderhoud en beheer

Veel respondenten geven aan zowel hun eigen tuin als de directe omgeving netjes te houden. Sommigen vinden het vanzelfsprekend dat zij ook de directe omgeving netjes houden, terwijl anderen vinden dat de gemeente dit eigenlijk zou moeten doen:

- ▶ *"De steeg maak ik dan schoon als ik er last van heb en ik vind het er dan niet netjes uitzien. Nou, dan ga ik zelf wel even schoffelen." (U4)*
- ▶ *"Voor de bewoners is denk ik wel echt het eigen terrein plus het stukje grensgebied, dus wel bijvoorbeeld ook dat je in zo'n brandgang zelf even het onkruid bij de randjes weg wiedt en de straat veegt en hetzelfde aan de voorkant. En we kunnen best wel zelf een bezem over het plein halen als er veel blaadjes liggen, dat hoeft de gemeente niet te doen." (U11)*
- ▶ *"Nou ja, heel vaak haal ik de trimmer door de brandgang heen, omdat dat gewoon niet gedaan wordt. Nou, ik doe dat niet met heel veel plezier, moet ik heel eerlijk zeggen, want je verwacht dat een gemeente hiervoor zorg draagt." (U5)*

Geen van de respondenten draagt op het moment van het interview samen met andere bewoners bij aan het beheer van het groen in de openbare ruimte. Sommigen zouden dit wel willen, als anderen het organiseren. Volgens een respondent is Ulgersmaborg wel een buurt waar dit zou kunnen. Een andere respondent benadrukt dat bewoners zelf meer initiatief zouden moeten nemen:

- ▶ *"Als ik daarvoor word gevraagd, dan vind ik het prima om dat gezamenlijk te doen." (U4)*
- ▶ *"Dat ligt er ook een beetje aan hoe het georganiseerd is, want als elke keer dezelfde mensen paraat staan om dat te doen, dan ben ik er ook weer snel klaar mee." (U5)*
- ▶ *"Ik voel me niet zo geroepen om er zelf heel erg op af te stappen en te zeggen van nou, hier wil ik mij wel tegenaan bemoeien, maar als ik word uitgenodigd, doe ik dat met alle liefde." (U12)*
- ▶ *"Ik zou het op zich wel willen, dat we zeggen met de hele buurt adopteren we een stukje van de gemeente, dat we zeggen, wij gaan dit zelf onderhouden. Ik denk dat wij wel een buurt zouden kunnen zijn, sowieso een straat, die dat zou kunnen." (U13)*
- ▶ *"Bewoners moeten zelf meer initiatief nemen, denk ik [...] Als er een soort oproep zou zijn, bijvoorbeeld van hoe kunnen we de wijk meer met elkaar verbinden, of hoe kunnen we eigenlijk meer contact met elkaar krijgen, en dat daar een speciaal moment voor gepland wordt, dan zou ik daar sowieso heen gaan." (U8)*

Voor deze laatste bewoner is het belangrijk om medestanders te hebben en een startpunt:

- ▶ *"Het is voor mijn gevoel dat ik niet in mijn eentje eigenlijk alles moet gaan starten." (U8)*

Hoewel verschillende respondenten positief staan tegenover het samen met andere bewoners beheren van het groen in een deel van de openbare ruimte, neemt geen van hen zelf het initiatief om dit te organiseren. Er zijn echter wel bewoners die zelf kleinschalige initiatieven nemen op het gebied van groen-beheer:

- ▶ *“De buurvrouw hiernaast die zorgt dus voor extra bloemetjes [...] zo links die boom, daar staan allemaal planten. De buurvrouw heeft bij de gemeente gevraagd, mag dat, en die hebben voor haar zo een stukje gras zo, en dan kan ze dat zelf beplanten [...] Volgens mij deed ze dat eerst wel met anderen, maar ze doet het toch nu volgens mij alleen.” (U10)*

Lang niet alle respondenten zijn echter enthousiast om bij te dragen aan het beheer van het groen in hun buurt:

- ▶ *“Ik ben met mijn eigen tuin al de hele dag in de weer, dus ik weet niet of ik het dan zie zitten om de rest van de buurt ook nog mee te pakken.” (U5)*
- ▶ *“Groenonderhoud daar ben ik niet goed in.” (U6)*
- ▶ *“Ik ben van ’s ochtends vroeg tot laat aan het werk [...] Dan denk ik, ik betaal € 770 huur hier, ik vind het wel goed.” (U14)*

Deze laatste respondent zou het aanstellen van een buurtconciërge een goed idee vinden:

- ▶ *“Er zijn mensen zoals ik die houden een plekje netjes. Maar er zijn er ook die denken het waait wel weg [...] Dat kan anders, daarom zeg ik, een buurtconciërge kan een hele hoop doen.” (U14)*

Sommige van de respondenten die niet willen meedoen met het gezamenlijk beheren van groen geven aan wel andere bijdragen aan hun buurt te leveren, zoals het regelmatig prikken van afval in de buurt en op schoolpleinen, of burenhulp met klusjes zoals het repareren van een schutting. Ook noemen respondenten twee gezamenlijke initiatieven:

- Een groepje bewoners is samen met de gemeente en het WIJ-team bezig een jeu de boules-baan voor elkaar te krijgen.
- Een groepje ouders heeft zelf een trampoline gekocht waar alle kinderen uit de buurt gebruik van kunnen maken.

Rol woningcorporatie bij onderhoud en beheer

De meeste respondenten vinden niet dat een woningcorporatie persé een rol heeft op het gebied van onderhoud en beheer van de openbare ruimte, maar sommigen noemen toch wat suggesties hoe de woningcorporatie zou kunnen bijdragen:

- (Promotie van) door de woningcorporatie georganiseerde inleverdagen voor rommel of activiteiten om de buurt op te fleuren:
 - ▶ *“Ik zie wel eens dat ze van die dagen organiseren dat mensen hun rotzooi kunnen inleveren, of dat ze met zijn allen door de buurt gaan om iets leuks met je buurt te doen als je een leuk idee hebt. Ja, dat soort dingen mogen misschien wat meer gepromoot worden.” (U5)*
- Bewoners aanspreken op onderhoud van of rommel in de voortuin, of over het plaatsen van rommel in de openbare ruimte:
 - ▶ *“Het maakt mij niet heel veel uit hoe je voortuin eruit ziet, maar dat stukje is natuurlijk huur, dus ik weet niet of de woningcorporatie daar misschien nog iets meer in zou kunnen sturen?” (U7)*
 - ▶ *“Als er door bewoners rommel in de openbare ruimte wordt gezet, dat vind ik wel een rol van de woningbouw inderdaad om mensen daarop aan te spreken of de handvatten voor te geven om dat op te lossen.” (U11)*

Enkele respondenten zijn kritisch over de bereikbaarheid en service van de woningcorporatie:

- ▶ *“Ik vind Wierden en Borgen een slecht te bereiken woningbouw vereniging.” (U11)*
- ▶ *“Stankoverlast van de riolering hebben we heel veel last van, maar ze zeggen, we kunnen niks voor jullie doen.” (U4)*

Toekomst van de buurt

Veel respondenten verwachten dat de buurt redelijk hetzelfde zal blijven. Een respondent verwacht toenemende aandacht van bewoners voor het vergroenen van hun tuin. Een andere respondent geeft aan dat er ook woningen voor ouderen moeten worden gebouwd:

- ▶ *“Ik hoop hetzelfde, met hier en daar wat verbeterpunten die ik net heb genoemd, maar ik zou niet veel willen veranderen in de buurt, want ik woon daar met heel veel plezier.” (U5)*

- *"Ik denk dat ook steeds meer mensen wel doordrongen worden van het feit dat vergroening belangrijk is voor afwatering, voor verkoeling in de zomer, voor biodiversiteit, dus ik heb ook wel het idee dat langzaam steeds meer mensen toch inderdaad wel wat tegels uit gaan wippen, dus dat zie ik in deze wijk ook wel gebeuren dat dat besef toch steeds meer indaalt." (U11)*
- "Ik zie gewoon toekomst voor deze wijk, absoluut een beetje zoals het nu is. Maar ik denk dat op den duur ook door de andere bevolkingssamenstelling er wel wat meer voor ouderen gebouwd moet gaan worden." (U12)*

F. Conclusie

In Ulgersmaborg wonen vooral een- en tweoudergezinnen met kinderen in verschillende leeftijdscategorieën en gepensioneerde alleenstaanden en stellen waarvan de kinderen het huis uit zijn. De respondenten vinden allemaal dat zij in een fijne wijk wonen. De meeste respondenten hebben vooral oppervlakkige contacten met buurtgenoten, bestaande uit elkaar groeten en een praatje maken. In sommige (delen van) straatsegmenten vinden echter ook gezamenlijke activiteiten plaats. Sommige oudere bewoners die al heel lang in de wijk wonen, geven aan dat zij vroeger meer contacten met medebewoners hadden en dat zij deze contacten missen. Ook sommige nieuwere bewoners zouden graag meer contact met medebewoners willen hebben.

De openbare ruimte wordt door verschillende groepen respondenten anders gebruikt en gewaardeerd. Dit hangt onder meer samen met de levensfase van de respondent en de samenstelling van het huishouden. Naar voren komt dat vooral ouderen en gezinnen met jonge kinderen gericht zijn op hun directe omgeving. Zo hechten zij bijvoorbeeld het meeste belang aan een gladde asfalt- of tegelbestrating.

De meeste respondenten benoemen de mix van sociale huur- en koopwoningen in de buurt en een deel van de respondenten geeft expliciet aan deze mix mooi te vinden. Desondanks zijn er wel zichtbare verschillen tussen sociale

huur- en koopwoningen, met name in het onderhoud van de tuinen. De meeste bewoners maken zich hier echter niet echt druk over. Een genoemde reden voor de verschillen is dat bewoners van koopwoningen meer geld te besteden hebben.

Veel zaken rondom onderhoud gaan goed. Wel is er een aantal gewenste verbeteringen, met name op het gebied van verkeersveiligheid, kwaliteit van de tegel- of asfaltbestrating, verlichting en vuilnis of afval op straat. Alle respondenten vinden dat de mensen die het groenonderhoud doen, erg zichtbaar zijn. Alle respondenten die in een koopwoning wonen zijn ongeacht hun leeftijd erg tevreden over het groenonderhoud, terwijl bijna alle huurders, zowel de jongere als de oudere, wat minder tevreden zijn.

Veel respondenten houden zowel hun eigen tuin als de directe omgeving netjes. Sommigen beschouwen dit laatste als vanzelfsprekend, terwijl anderen dit eigenlijk een taak van de gemeente vinden. Bewoners praten nauwelijks met elkaar over de inrichting van de openbare ruimte en dragen niet samen met anderen bij aan het beheer van het groen. Sommigen zouden dat wel willen, maar alleen als iemand anders het organiseert. Er is momenteel echter weinig organisatiekracht en niemand die het initiatief neemt. Ook is lang niet iedereen enthousiast om bij te dragen aan gezamenlijk groenbeheer. Sommige respondenten leveren wel andere bijdragen aan hun buurt, zoals afval prikken.

Noordhove in beeld: Beheer en beleving van de openbare ruimte

Bijlage 2 bij rapport 'Beheer en beleving
van de openbare ruimte'

Maart 2025

Linda Zuiderwijk

'De Lijnen' van Noordhove: de onderzoeksopzet

In Zoetermeer zijn 15 huishoudens geïnterviewd, uit alle straten in het onderzoeksgebied. Er is in eerste instantie om de drie woningen aangebeld voor de werving van respondenten. Toen bleek dat de respons na de eerste ronde voldoende was, is ervoor gekozen om iedere zes woningen aan te bellen om de spreiding door de buurt te waarborgen. Echter, op basis hiervan kan niet geconcludeerd worden dat er sprake is van statistische representativiteit in de resultaten. De Nervilijn, en met name het deel met de appartementen is iets ondervertegenwoordigd met één interview en twee afzeggingen/no shows. Er is gepoogd nieuwe interviews te plannen door aan te bellen bij alle bewoners aan dit deel van de Nervilijn. Dit heeft geen resultaat opgeleverd. De overige interviews zijn gehouden op andere locaties. Wel is er sprake van een diversiteit van meningen, ervaringen en beschrijvingen, wat betekent dat we een rijk beeld van de situatie in Noordhove hebben kunnen schetsen. In hoeverre dit een representatief is voor de buurt vraagt om een vervolgvraag: in hoeverre is er bijvoorbeeld sprake van sociaaleconomische spreiding onder de respondenten, bijvoorbeeld, en is deze representatief voor de buurt?⁷ De kwaliteit van één opname bleek dusdanig slecht dat ervoor gekozen is om een samenvatting te maken. Door slechte beheersing van het Nederlands bleek een ander interview ook lastig te transcriberen: verschillende delen bleken onverstaanbaar.

Figuur 1 Kaart Noordhove. Het onderzoek is uitgevoerd in het gebied dat met geel en blauw omcirkeld is. Het met rood omcirkelde gebied betreft de onderzoekslocatie van NewCom.

Bewoners door de ogen van bewoners

De geïnterviewden in de verschillende straten vertegenwoordigen een diverse groep huishoudens, variërend van alleenstaanden tot gezinnen met kinderen en jongere en oudere stellen zonder (thuiswonende) kinderen. Er woont een mix van mensen met een Nederlandse en niet-Nederlandse achtergrond, zo vertellen de bewoners⁸. De diversiteit in huishoudensamenstellingen onder de geïnterviewden toont een breed palet aan persoonlijke en gezinsomstandigheden, verdeeld over de straten. Een bewoner van de Lijnbaan omschrijft het als volgt:

- *Eigenlijk van alles, ik bedoel je hebt jonge leeftijd, oude leeftijd, buitenlanders, nou er is pas een Turks gezin. Aan de overkant weet ik dat niet, want daar heb ik geen contact mee. Of dat Iranese zijn, geen idee. Verderop, Indiërs zijn er gekomen, ook vriendelijke mensen, netjes gedag zeggen. Maar over het algemeen zijn het Nederlanders [...]* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar).

Een bewoonster van de Sullivanlijn vertelt:

- *In onze straat wonen voornamelijk jonge gezinnen, maar ook gepensioneerden. De leeftijden variëren van begin 30 tot rond de 80 jaar. Het is echt een mix.* (Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar)

Een bewoonster van de Pontilijn vertelt over haar straat:

- *Daarnaast woont een vrouw alleen met een studerende dochter ook. Hiernaast woont een man alleen, met een zoon. Dat stukje, en dan ja, aan de andere kant, eerste huis woont een Surinaamse man met zijn nichtje. Daarnaast woont, oh daar woont een jong stel. Zij heeft dan twee kinderen en hij heeft dan twee kinderen. En dan daarnaast woont dan een vrouw en een man samen. Daarnaast woont een man alleen. Nee, een vrouw, een jong stel. Daarnaast woont een man alleen. Daarnaast wonen dan Poolse mensen, die hebben het gekocht. En daarnaast woont dan, [...] dat is ook een, nou ja, jong, een stel van, ik geloof dat zij rond de 50 is, dus dat is dan die aan de poort. En dan daar woont [een buurvrouw, LZ], die is alleen. Daar woont een vrouw met een dochter, alleen. Daarnaast woont een vrouw met een dochter.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

⁷ Per straat: Sullivanlijn – 2, Lijnbaan – 5, Pontilijn – 4, Van der Rohelijn – 2, Nervilijn – 2.

⁸ We verlaten ons hier op wat bewoners vertellen: de geïnterviewden, met een voornamelijk Nederlandse achtergrond, lijken in die zin niet representatief voor de buurt.

Veel geïnterviewden wonen samen met hun partner en kinderen. De leeftijden van de kinderen variëren sterk, wat de verschillende levensfasen van de huishoudens weerspiegelt. Er zijn ook respondenten die alleen wonen, bijvoorbeeld na een scheiding, een overlijden of kinderen die uit huis zijn. De leeftijden van de geïnterviewden variëren van jongere volwassenen tot gepensioneerde en bejaarde senioren. De geïnterviewden hebben een breed scala aan opleidingsachtergronden en werkervaringen. De opleidingsniveaus van de geïnterviewden variëren van praktische beroepsopleidingen tot academisch onderwijs. De werkervaring van de geïnterviewden is even divers als hun opleidingsniveaus. De geïnterviewden hebben diverse banen en werkzaamheden (gehad), vaak buiten de buurt. Het merendeel van de werkenden werkt buiten Zoetermeer. Zeker één bewoonster doet vrijwilligerswerk en vertelt dat ze vier dagen per week op een school kinderen bij de lunch en activiteiten helpt doet (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar). Sommigen werken niet, vanwege gezondheid of omdat ze huismoeder zijn.

De geïnterviewden wonen in zowel koop (5) - als huurwoningen (10). In sommige straten is een deel huur en koop. Soms zijn de huur- en koopwoningen tegenover elkaar gesitueerd. Alle huurwoningen waar geïnterviewden in wonen zijn van de woningcorporatie. In het geval van de huurwoningen, bleek in meerdere gevallen dat 'Noordhove' of 'Zoetermeer' niet de eerste of bewuste keus was, maar bijvoorbeeld gewoonweg de eerste woning die beschikbaar was. Zo vertelt een bewoner van de Pontilijn, die voorheen in Voorburg woonde:

- *Nou, wij zaten zelf met onze eerste op in Voorburg, zaten we op een drie kamer flat. Wij zijn ons gewoon gaan inschrijven bij diverse woningbouw maatschappijen. En ja, bij de ene kwamen was 58e binnen en de andere kwamen was 80ste binnen. En toen kwamen we hier ineens als tweede binnen. En ik zei toen tegen mijn vrouw van, nou die hebben we. (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)*

Een bewoner van de appartementen aan de Nervilijn:

- *Ja, ik heb op mijn, wat was het, tweeëntwintigste, nou zeven jaar, drieëntwintigste zeven jaar geleden, woonde ik nog bij mijn ouders. Toen heb ik gereageerd via Woonnet op een woning. Nou, toen kwam ik hier kijken, was ik in eerste instantie nummer twee, nummer één was niet komen opdagen en ja, ik vond het wel prettig om het huis uit te gaan. Dus ja, zo ben ik hier terecht gekomen. (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)*

Andere bewoners kenden de buurt al en hebben naar aanleiding daarvan gericht gereageerd op woningen, zoals deze vrouw aan de Pontilijn:

- *En die vertelde hierover, en toen zijn we daar een keer bij haar op visite geweest. En toen hadden zoiets van: nou leuke omgeving. En ja, eigenlijk, toen ben ik een beetje gaan reageren en de eerste de beste reactie op dit, dat ik hierop gereageerd had, toen kregen we het. Dus eigenlijk via een vriendin. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)*

Sommige bewoners hebben in andere steden gewoond voordat ze terugkeerden naar Zoetermeer, vaak vanwege betaalbaarheid van de koopwoning en bekendheid met de omgeving. Een bewoonster (33) van de Sullivanlijn vertelt:

- *Ja. Wij, ik, ik kom zelf naar Zoetermeer. We hebben een tijdje in Veenendaal gewoond. Ik ben zelf opgegroeid in een andere wijk van Zoetermeer en wij wilden toen vanuit Veenendaal terug naar Zoetermeer verhuizen. En gezien de krapte van de woningmarkt kon je niet al je eisen zeg maar doorvoeren. Ik ben zelf nooit veel in, in Noordhove geweest hiervoor, maar goed, dat maakte dat er een huis, dit huis, in Noordhove op onze kaart kwam en dat we daarvoor gekozen hebben om hier te gaan wonen. (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)*

De betaalbaarheid in combinatie met geschiktheid voor kinderen trok sommige kopers over de streep. Een - nu gescheiden - bewoner van de Lijnbaan, waarvan de kinderen uit huis zijn, vertelt:

- *Ja, nou ja, we zochten ik werkte in Den Haag en we zochten daar in de buurt een huis. We is dan mijn ex en ik en Zoetermeer was iets goedkoper dan de omgeving, zeg maar. [...] En wij zochten een wijk met goede speelgelegenheid voor kinderen en zo en een beetje groen. En nou ja, dat vonden we hier dus. (Bewoner Lijnbaan, 61 jaar)*

Een bewoonster met gezin van Sullivanlijn vertelt dat ze mede door de betaalbaarheid in staat was om een gezin te stichten:

- *Daar [in Nootdorp] heb ik eigenlijk altijd gewoond.[...] En daar is het gewoon onbetaalbaar. En het is hier qua wat je krijgt voor hetzelfde bedrag is het gewoon veel meer.[...] Anders werd het kopen wel heel lastig. Dan was het een mini huisje. Nou, daar had ik nooit niet een gezin kunnen gaan stichten, wat wel mijn wens was dus eigenlijk geen keus. (Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar)*

Onder de geïnterviewden bevindt zich een deel bewoners van het eerste uur, zoals aan de Nervilijn en Lijnbaan, wat kan duiden op een zekere binding met de buurt en haar bewoners:

- *Mijn dochter is nu 39, even kijken, ze was twaalf toen we hierheen kwamen. 27 jaar.* (Bewoner Lijnbaan, 64 jaar)

Opvallend is tot slot, dat bewoners verschillend denken over wie er momenteel in de buurt komen wonen als er een koop- of huurwoning vrijkomt, zo illustreren deze twee bewoners:

- *Ja, ik denk dat er niet heel veel verandert. Wat ik ook wel zie, is dat het veroudert, het vergrijst. Wat mij ook wel opvalt, is dat er dus huizen vrijkomen, maar dat er toch weinig jonge gezinnen inkomen. Toch eigenlijk wel een hoop, met toch wel wat oudere kinderen. Dus ik ben wel bang dat de buurt wel heel erg gaat vergrijzen.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)
- *En ik merk dat als er mensen weggaan, er over het algemeen jongere mensen voor terugkomen. Dus ja, fijn, super. [...] Ja met gezin of niet met gezin. Twee huizen verder is een jong stel komen wonen, in die tijd een kindje gekregen en inmiddels is er een tweede. Nou, dat kindje vindt mij, de liefste buurman, ja grappig.* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)

Het dagelijks leven

Bewoners maken op diverse manieren gebruik van de openbare buitenruimte in Noordhove. Opvallend is dat zij voor de boodschappen meestal buiten de buurt doen en alleen voor de vergeten boodschap naar de lokale Albert Heijn gaan. Alle bewoners hebben één of meer auto's die zij het liefst voor de deur parkeren. Veel bewoners hebben familie en vrienden in zowel Zoetermeer als daarbuiten. De scholen in de buurt doen er alleen toe als er in het huishouden kinderen of kleinkinderen zijn: dat is in de minderheid van de geïnterviewde huishoudens het geval. Dit geldt ook voor de speeltuinen, alhoewel bewoners ook opmerken dat de jongeren ook graag in de speeltuin zijn. Bewoners sporten of bewegen nauwelijks in de buitenruimte, maar vrijwel alle bewoners maken ommetjes en wandelingen door de buurt, met de Noord Aa als één van de favoriete bestemmingen. Tot slot voelen bewoners zich over het algemeen veilig.

Vervoer in en rondom de buurt

De geïnterviewden maken gebruik van verschillende typen vervoermiddelen, waaronder auto's, fietsen, openbaar vervoer. Oudere bewoners gebruiken ook scootmobielen. De auto wordt door veel bewoners als het primaire vervoermiddel gebruikt. Het aantal auto's per huishouden varieert, en sommige respondenten hebben twee en in één geval drie voertuigen. Dit hangt vaak samen met het opgroeien van de kinderen die op een gegeven moment zelf een auto verkrijgen.

- *Ja, maar dat is in de loop der tijd ook natuurlijk, toen wij hier woonde, had ik maar één auto, op een gegeven moment had ik twee auto's. De oudste had ook een auto en toen was mijn jongste, die had ook een auto. Hadden we met alle vier een auto. Het zijn allemaal natuurlijk gezinnen dus, die in de loop der tijd allemaal die kinderen groter zijn geworden.* (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar)
- *Nou ja, het is gewoon heel veel, kijk en daar werken we zelf ook aan mee. Mijn oudste zoon heeft nu ook een auto, dus daar komen, en de kinderen die vroeg, of voorheen hier klein waren, ja, die rijden ook allemaal in autootjes. Dus dat is allemaal, het wordt steeds drukker.* (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

Hoewel het openbaar vervoer door sommige bewoners wordt gebruikt, zijn er klachten over de betrouwbaarheid en beschikbaarheid. Een bewoonster geeft bijvoorbeeld aan dat zij weer auto is gaan rijden sinds ze in de buurt woont, omdat het openbaar vervoer 'een heel stuk minder geregeld is':

- *Het openbaar vervoer, ja. Wij hebben hier dus alleen bus 70. [...] Dat is op zich dan nog, maar ja, sinds een tijdje rijdt die ook na een bepaalde tijd om het half uur. [...] Dus ja, dat vind ik hier wel minder. Wij hebben hier dus eigenlijk helemaal niet de randstadrail, en dat, dat vind ik wel, dat mis je wel. [...] En hier ben ik echt auto gaan rijden, omdat ik echt, qua vervoer, een heel stuk minder goed geregeld is. [...] Terwijl als je met de Randstad Rail, kan je eigenlijk al veel verder komen. Dan zou ze kunnen zeggen van: nou, dan ga ik via Den Haag, pak ik de Randstad Rail en dan ga ik via Den Haag erheen. [...] Hij gaat overal doorheen, behalve door Noordhove.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)
- *Over het openbaar vervoer. Dat is echt belabberd hier. Ze [dochter, LZ] staan zo vaak te wachten op de bus en hij komt niet.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)

Oudere bewoners hebben soms een rollator of een scootmobiel (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar en Bewoner Pontilijn, 70 jaar). Veel respondenten fietsen en wandelen in de buurt, in de zomer meer dan in de winter. Fietsen wordt vaak gebruikt voor kortere afstanden of recreatieve doeleinden verder buiten de buurt

en soms buiten Zoetermeer. Af en toe gaan respondenten naar de supermarkt op de fiets of scooter, maar dit hangt samen met het weer.

- ▶ [...] Hier heb je wel tenminste bij de Zoetermeerse plas heb je bij Van Der Kooij zitten. Dat is een beetje een ja, bloemen en groenten. En dat soort dingen. Een beetje groenteboer zeg maar. Ja, daar fiets ik heen of daar loop ik heen. Licht ook aan het weer. Ja, maar voor de rest nee. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)
- ▶ En we rijden, ja we zijn wel eens vanaf hier naar Rotterdam gegaan. En naar de dieren tuin ook. En we gaan ook wel eens richting Boskoop. Ja je hoeft hier niet zo ver te rijden om buiten stedelijke omgeving te komen. (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)

Wandelen⁹ is ook een populaire keuze voor korte afstanden in de buurt of met de hond een wat langere afstand.

Boodschappen doen buiten de buurt

De geïnterviewden in Zoetermeer maken gebruik van diverse supermarkten en winkels voor hun dagelijkse en wekelijkse boodschappen. Veel bewoners doen hun boodschappen bij supermarkten in de buurt, zoals de Albert Heijn in de buurt of de Lidl, in een nabije buurt, waar mensen met de auto naartoe gaan. De Albert Heijn is er vooral voor de kleine boodschappen, zoals deze bewoner van de Nervilijn:

- ▶ [...] meestal kleine boodschappen doen we hier bij de Albert Heijn. [...] Want, hè, het is dichtbij! [...] Makkelijk te komen, grotere boodschappen, nou ja, dan proberen we soms de Albert Heijn wel te vermijden. [...] Dus dan gaan we vaak met de auto naar het stadshart naar de Hoogvliet. (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)

Voor grotere boodschappen bezoeken bewoners vaak andere winkels buiten de buurt, zoals de Lidl, Jumbo, of Dirk, vertellen verschillende bewoners¹⁰. Vaak pakken ze hiervoor de auto.

- ▶ Grote boodschappen bij de Lidl, aanvulling bij de Albert Heijn. (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)
- ▶ Ik werk in Leidschendam, daar heb je de Dirk. En meestal ga ik vanuit mijn werk wel langs, want ik vind de Albert Heijn echt heel erg duur. (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)

⁹ Het onderwerp 'wandelen' komt ook nog aan bod in de paragraaf: "Wandelen in de buurt: Noord Aa als één van de favoriete bestemmingen"

- ▶ Ik doe het bij de Lidl, en ik laat Picnic komen.[...] En heel soms, maar dan moet ik echt wat vergeten zijn, bij de Appie. [...] En de Jumbo hier zo, bij Meerzicht. (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)

De frequentie van supermarktbezoeken varieert tussen huishoudens. Sommige bewoners gaan dagelijks, terwijl anderen dit beperken tot enkele keren per week.

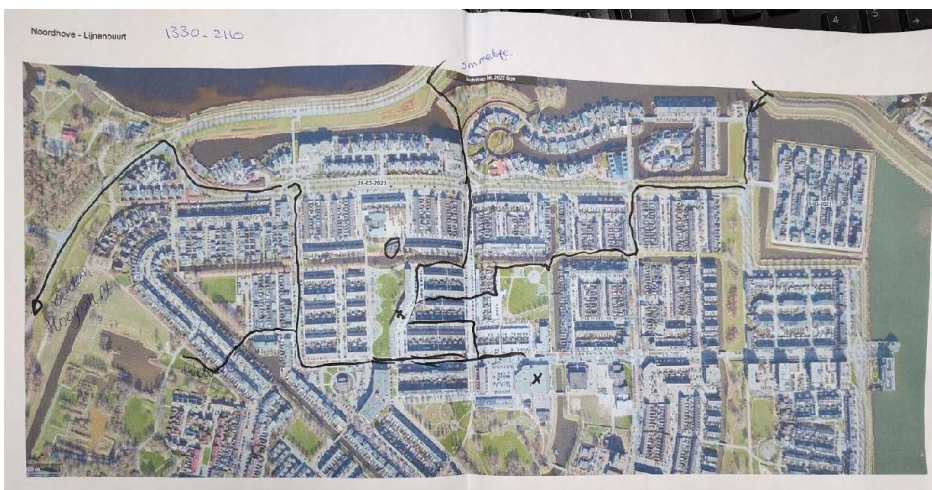
Figuur 2 Ingang winkelcentrum Noordhove, op de dag dat de kaasboer aanwezig is.

¹⁰ Een bewoner vertelt dat er volgens haar gesprekken zijn geweest over een extra supermarkt, maar dat die is 'tegegehouden':

Nee, nee, nee, dat zijn mensen van het winkelcentrum zelf, want er zou in principe ook nog een, iets van een Aldi of een Lidl komen. Maar ja, dat hebben ze natuurlijk, daar was Albert Heijn niet zo blij mee. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar) Die supermarkt is er niet gekomen, terwijl er wel behoefte is aan een goedkopere supermarkt - nu doen mensen buiten de buurt hun boodschappen. haar gesprekken zijn geweest over een extra supermarkt, maar dat die is 'tegegehouden':

Figuur 3 Routes door de buurt en de autorit naar Hoogvliet.

Den Haag, Voorburg, Pijnacker, Zoetermeer: ruimte voor vrienden en familie

Een deel van de geïnterviewden in Zoetermeer hebben familie en vrienden in de buurt, zoals deze bewoners vertellen:

- ▶ *Ik was eigenlijk de eerste van mijn vriendengroep ongeveer met een woning en nou ja, in de loop der jaren zijn er drie hier in de straat ook nog komen wonen.* (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)
- ▶ *Ja het zit een beetje. Yoga doe ik dan, en mijn vader woont hier, dus die help ik nog met het een en ander. [...] Ja, die is 80 en die heeft wel een scootmobiel en zo. En die komt dan dinsdags hier nog eten en zo.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)
- ▶ *Waar mijn dochter woont? Nou, ik denk niet dat dat hier op [op de kaart van Noordhove] staat, even kijken hoor, want dit is, even kijken, want dit is een park hier, denk ik. [...] Nee, dit is het park en dan moet ik hier doorheen. [...] En dan woont ze hier op de Muizenweide.* (Bewoner Lijnbaan, 64 jaar)

Mogelijk samenhangend met de beschikbaarheid en betaalbaarheid van woningen in Zoetermeer destijds, waardoor bewoners naar Noordhove gekomen zijn, hebben zij ook nog in andere delen van – vaak – Zuid-Holland een sociaal netwerk.

- ▶ *Ik heb een zus zitten, die woont, goh hoe heet dat daar. Daar zijn ze nou zo druk aan het renoveren. Zijn net nieuwe flatgebouwen neergezet. Wat kan ik nou noemen wat daar dichtbij zit? [...] dan moet je helemaal Een andere buurt in. daar zit een zus van mij, de rest zit nog in Voorburg tenminste de rest. Daar zit ook een zus. En dan zit er eentje, ja ze zitten op twee plaatsen in Voorburg nog. Mijn broer zit er ook met de jongste. Ik ben de jongste van tien kinderen, dus.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)
- ▶ *Ik heb hier alleen nog wat buurvrouwtjes waar ik mee om ga, maar geen familie. Mijn broertje woont gewoon nog in Den Haag. Oh ja, precies oké, dus dat zijn dan contacten in de straat. In de straat zelf, ja, klopt.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Een aantal bewoners onderhoudt (ook) contacten met familieleden die verder weg buiten Zoetermeer wonen. Dit vereist vaak reizen om hen te bezoeken, vertelt deze gepensioneerde bewoner van de Pontilijn (70 jaar)

- ▶ *Nu weer gewoon in Zeeland, Middelburg en Zaandam en zo.* (Bewoner Pontilijn, 70 jaar)

De voortuin als plek van burencontakt

Het gebruik van de voortuinen is zeer divers. Sommige bewoners gebruiken de tuin intensief, ook voor burencontakt, terwijl ander bewoners nauwelijks door de voortuin lopen, omdat zij altijd hun achterdeur en brandgang gebruiken. De voortuin wordt dan met name gebruikt voor praktische of esthetische doeleinden, zoals het stallen van fietsen of het planten van groen:

- ▶ *We willen de voortuin vooral gebruiken om de fietsen gewoon kwijt te kunnen, om ze makkelijker te kunnen pakken.* (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)
- ▶ *Ik heb het helemaal volgeplant want ik houd daarvan dat dat er groen is.* (Bewoner Lijnbaan, 61 jaar)

Soms maken bewoners nauwelijks gebruik van de voortuin, zoals een bewoner van de Lijnbaan, die altijd door de achterdeur en de brandgang gaat met de scootmobiel (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar). Bewoners van de Van der Rohelijn en Pontilijn vertellen relatief vaak dat zij hun voortuin wél gebruiken of gebruikten toen de kinderen klein waren. In de voortuin maken/maakten zij contact met de burens.

- *Echt in de zomer, in het voorjaar, zit ik eigenlijk alleen maar in de voortuin van het zonnetje te genieten. We hebben toevallig hele leuke burens, dus.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)
- *Nee, dat was vroeger toen de kinderen klein waren, wel. Toen zaten we daar meer als achter, omdat ja, die kinderen speelden natuurlijk hier lekker op de Pontilijn. Maar ja, dat ja, dat hoeft ook allemaal niet meer.* (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)
- *En als het mooi weer is, dan zitten we lekker in de voortuin en de burens, nou, ik vind het prima.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)
- *En ik heb gewoon dus, en ik zit daarvoor, in de zomer, lekkerder als achter. Want achter heb ik dan de hele dag de zon, dus dan zit ik liever voor.*
En als u een praatje maakt met de burens, u zei al van: dat is niet binnen, dat is vooral buiten. Zijn er dan bepaalde plekken waar u dat doet?
Nou in de tuin of gewoon in de straat, staan we gewoon zo lekker bij de, tegen de tuinhekjes aan of zo, gewoon gezellig te kletsen. Maar het kan ook zo zijn, als het mooi weer is en ik zit buiten, dat ze dan erbij komen zitten. Ja hoor. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Het verschil in gebruik van de voortuinen tussen de verschillende straten is mogelijk te verklaren door de inrichting van zowel de Pontilijn als de Van der Rohelijn, die verschilt van de Sullivanlijn, Lijnbaan en Nervilijn: in principe zijn de Pontilijn en Van der Rohelijn auto- en verkeersvrij.

Scholen buiten de buurt voor de oudere kinderen

Voor sommigen zijn de (basis)scholen een belangrijk aspect van het dagelijks leven.

- *Daar zit hij nu op de peuteropvang en daar gaat hij ook naar de basisschool en zij: Idem.* (Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar)
- *Die kleine jongen zit daar, dat is mijn kleinkind. Maar die heeft waarschijnlijk aangepast onderwijs.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)

Meerdere geïnterviewden geven aan dat onderwijs in de buurt niet relevant is omdat zij geen kinderen hebben of omdat hun kinderen al ouder zijn. Bewoners met kinderen die naar het hoger onderwijs gaan hebben geen link meer met het onderwijs in de buurt.

Figuur 4 De in principe verkeersvrije Van der Rohelijn tussen de woningen

Parkeerruimte: onvoldoende en soms vies

De geïnterviewden hebben uiteenlopende manieren en ervaringen met parkeren in hun buurt. Dit varieert van parkeren voor de deur tot het gebruik van nabijgelegen straten. Een aanzienlijk aantal bewoners parkeert hun auto graag direct voor de deur vanwege het gemak en de nabijheid, zoals een bewoner van de Lijnbaan, die zijn auto 'groene gifkikker' noemt (Bewoner Lijnbaan, 64 jaar). Wanneer parkeren voor de deur niet mogelijk is, wijken bewoners uit naar nabijgelegen straten of parkeerterreinen. In sommige gevallen worden specifieke

plekken zoals de Lijnbaan, Nervilijn, Kernbaan of parkeerplaatsen bij de Albert Heijn genoemd:

- *Langs de weg hier nou ja, het ergste geval, en dan moet het op de parkeerplaatsen van de Albert Heijn. (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)*
- *Nee niet van de Albert Heijn maar van de Lijnbaan, die mensen die in die huizen wonen, die hebben natuurlijk wel veel last van mensen die naar de Albert Heijn gaan, die bij hen dan de auto zetten. Dus zij zetten hem eigenlijk, dat voorste stukje hier, is vaak vol met mensen die ook daar wonen. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)*

Het aantal / de beschikbaarheid van parkeerplekken worden door meerdere bewoners als onvoldoende ervaren in de avond- en nachturen, zeker door bewoners die avond- of nachtdiensten draaien:

- *Als ik thuiskom van werk, dat is meestal een beetje einde middag, dan is er eigenlijk altijd nog wel een plek. Mijn vriendin werkt ook avonddiensten. Dus als die s avonds van een avonddienst terugkomt om elf uur, dan is eigenlijk de hele straat vol geparkeerd. (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)*
- *Ik heb, dadelijk heb ik nachtdienst en als ik terugkom dan kan ik het schudden. Dan of daar helemaal, of helemaal die kant op. [...] Omdat: de parkeerplaatsen hebben ze vernieuwd, maar ze verzakken bij de putten. [...] Dus je hebt echt dit. Dus als je er overheen gaat, en vooral met mijn kleine autootje, *schurend geluid* aan de onderkant. Dus als je een hoge auto hebt, dan kan je wel, dan heb je ook wel een dat je dit doet. Maar een kleiner autootje zoals ik, dan trek je hele onderkant open, dus die plekken blijven negen van de tien keer, altijd open. (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)*
- *En bijvoorbeeld, ik snap dat mensen geld willen verdienen. Er is hier, twee jaar geleden geloof ik, een DHL-point neergezet, bij mensen thuis. Heb ik respect voor, hij doet z'n best, een hele vriendelijke man. Maar wat ik al een paar keer mee-gemaakt heb, staan mensen, die zetten gewoon de auto op de weg, naast open parkeerplekken. [...] (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)*

Sommigen bewoners willen bepaalde parkeerplekken het liefst vermijden. De Nervilijn (appartementen) heeft bijvoorbeeld niet de gewenste uitstraling:

- *Mijn visite parkeert altijd hier, want ze vinden het een minder prettige kant [aan de Nervilijn] ... het ziet er niet gezellig uit. (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)*

Ook vermijden bewoners liever plekken waar bomen (bijvoorbeeld de bladeren of bloemen) schade of viezigheid aan auto's kunnen veroorzaken:

- *Dan komt er kleverige stof vrij. En dat dan je auto, die gaat daarmee naar de knoppen. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)*
- *Ja, de bomen, verkeerde keuze gemaakt. Dan zit je auto onder de plak en als het meezit, wespen en mieren, en. [...] Ja, ja, dat is natuurlijk dat plak, dat hars, als dat op je auto zit, daar komen ze op af, hè. (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)*

Een aantal jaar geleden zijn daarom volgens bewoners bomen weggehaald. Dit heeft op zijn beurt weer gevolg voor de ervaring met hitte, zoals we later zullen zien.

Ruimte voor kinderen en honden, maar weinig voor jongeren

De buurtbewoners maken op diverse manieren gebruik van de speelplekken in hun omgeving. De speeltuin achter de Nervilijn wordt bijvoorbeeld als een populaire plek genoemd, net als de speeltuin voor de grotere kinderen in het Aldo van Eijck-park. Over de Nervilijn:

- *Voor die kinderen is dit een fantastisch speelveld. (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)*
- *Overdag is het voor kinderen een speelparadijs, 's avonds komen jongeren met fat bikes lekker rondhangen. (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)*

En over het Aldo van Eijck-park:

- *Dat is een grote speeltuin, daar zo, daar zit nou die honden uitlaat gebeuren. Dat is voor die kinderen helemaal geweldig en mooi speelveld erbij. (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)*

Het gebruik van speelplekken varieert sterk, afhankelijk van het seizoen en andere activiteiten. In de zomer worden deze plekken vaker bezocht:

- *Wisselt. We komen er zo weken niet en zo zijn we er ineens drie keer per week. (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)*

Hoewel speelplekken over het algemeen worden gewaardeerd, voelen sommige bewoners zich beperkt in het gebruik ervan, bijvoorbeeld vanwege herrie of persoonlijke omstandigheden:

- *Nee, dat is voor mij onveilig, want ik kan niet tegen herrie. (Bewoner Lijnbaan, 64 jaar)*

Volgens bewoners hebben jongeren verder weinig te doen in de buurt en is dat de oorzaak van rondhangen en overlast veroorzaken¹¹. Dit geldt met name voor de kinderen 'te groot voor de speeltuin, te klein voor de disco', zoals bewoners van de Pontilijn en Van der Rohelijn, met kinderen in of boven die leeftijdscategorie, vertellen:

- *Jawel, kijk toen mijn zoon die leeftijd had, toen ging dat [buurthuis] Span dicht. Ja, die gingen toen ook op straat rondhangen. Ja, en dan gaan ze zich lopen vervelen, want ze zijn gewoon te groot voor de speeltuin en te klein voor de disco. Dus wat ga je krijgen, dat soort jongelui, en tegenwoordig, ja lopen ze van tien, elf jaar al tot weet ik veel hoe laat op straat natuurlijk. Ja, ze gaan kattenkwaad uithalen en dat is logisch, hebben we natuurlijk hele tijd hier gehad. [...] Maar ja, dan denk ik: ja, doe wat. Weet je, gooi dat Span weer open, één avond in de week, of op vrijdag of op zaterdag, of weet ik veel wat. Het zijn allemaal, het is allemaal jongelui wat er net tussen in, ja, nou ja, wat ik net zeg: te groot voor de speeltuin, te klein voor de disco. (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)*
- *Jongeren hebben weinig te doen: Want mijn kinderen zijn ook ouder geworden, en op een gegeven moment hebben ze een leeftijd, ja, dat is tussen hangen en wurgen. Vooral de leeftijd tussen de dertien en de zeventien jaar. Dat is de leeftijd, ze zijn dan te oud om dan die mee te doen en nog te jong om aan die kant mee te doen. [...] Dan gaan ze lopen hangen, dan gaan ze rottigheid uithalen. [...]*

¹¹ Volgens één bewoner hebben ook ouderen weinig te doen: *Nee, ik weet wel dat er, in het Span heb je dus voor mensen van 65 plus, is er wel een hobbyclub of zo. En ik geloof dat, ik weet eigenlijk nog niet eens zeker of dat er nog is. Ja, één keer in de maand geloof ik iets van Bingo, maar voor de rest is hier niet heel veel te doen, nee. [...] Voor zowel voor volwassenen als voor jongeren niet. [...] Ja, en is dat vroeger, u zegt: tien jaar geleden. Was dat toen anders? Nee, het is eigenlijk, ik zeg altijd: het is altijd een beetje een dode boel hier geweest. Er is hier niet veel wat je kan ondernemen of zo. Er is echt niks. He twinkelcentrum is het spannendste wat er is, laten we het zo zeggen. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)*

Ja vanaf dertien tot zeventien, dat is echt de groep wat dus het kattenkwaad gaat uithalen. (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)

Twee bewoners merken op dat deze jongeren niet uit de buurt zelf komen, maar elders uit Zoetermeer, zoals een bewoner van de Lijnbaan (64) en van de Pontilijn (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar).

Ook de hondenspeelplaatsen worden gewaardeerd. Zeker 3 van de geïnterviewden hebben een hond en spreken hun waardering uit voor de losloopgebieden, zoals deze bewoonster van de Sullivanlijn:

- *Het is één van de mooiste, grootste hondenvelden die we hebben in Zoetermeer. (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)*

Figuur 5 De speeltuin achter de Nervilijn

Veel bewoners waarderen de speelplekken in de buurt vanwege hun toegankelijkheid en voorzieningen, ook al hebben zij zelf geen (kleine) kinderen met thuis. Voor jongeren van middelbare schoolleeftijd is weinig te doen in de buurt, daarom zouden zij gaan rondhangen en overlast veroorzaken. De uitlaatplekken voor honden voldoen volgens bewoners.

Sport en beweging in de buurt: de mogelijkheden zijn er, maar bewoners doen het weinig.

Het gebruik van de buurt voor sporten en beweging varieert sterk onder de geïnterviewden. Over het algemeen zien bewoners wel dat het mogelijk is in de buurt, maar doen ze het om verschillende redenen niet:

- *Ja, ja, nou ja, daar zit een zeilschool, daar zit van alles, je kan ook buiten sporten, heb je dat ook hier, hartstikke goed. Dus wat dat betreft doet Zoetermeer, dat netjes.* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)

Sommige bewoners hebben fysieke beperkingen waardoor ze minder actief zijn:

- *Nee dat doe ik niet meer. Ik ben wel druk op zoek om iets weer te gaan doen, maar ja, ik heb artrose.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)
- *Ik zou het graag doen allemaal, maar dat gaat niet meer.* (Bewoner Lijnbaan, 61 jaar)

De sportschool wordt door een aantal bewoners bezocht, meestal buiten de directe buurt:

- *Ik sport in de sportschool, dan doe ik drie keer per week en dat doe ik erbij. Eigenlijk is het meer een soort van tijdverdrijf. Beetje ouwehoeren, beetje ja we lopen wat af.* (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)
- *Ja fitness wel, maar dat doe ik dan in de sportschool.* (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)

Figuur 6 De voetbalkooi en cafetaria bij 't Span

Figuur 7 Losloop- en uitlaatgebieden en de prullenbak waar de hondenpoep in gegooid moet worden.

Wandelen in de buurt: Noord Aa als één van de favoriete bestemmingen

De geïnterviewden maken verschillende wandelingen en ommetjes in hun buurt. Zo wandelen mensen met hun kinderen of partner door de buurt en vaak bij de Noord Aa, waarvoor veel waardering spreekt bij de geïnterviewden:

- *Ja, heel veel natuurlijk bij het Noord Aa. We hebben ons loopje dat we hier zo, en dan pakken we de "vogel", de [ovb]plassen. Behalve dan, dan gaan we niet het Noord Aa ook nog eens rond hoor. (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)*
- *Ja, dan gaan we wel eens, in Stadshart. [...] oh bij het Noord Aa hierzo, Happy Moose heb je wel eens, lopen we gewoon lekker zo'n rondje en dan zitten we hier zo'n bakkie te doen. Of hier bij de Beren zitten we even een bakkie te doen, of een biertje te doen. Ligt aan het weer. [...] Dit [grote rondje] is de goeie bui, dat [korte rondje] is de slechte bui. Nemen we de fiets, gaan we lekker helemaal zo rond het Noord Aa. Dan gaan we, wat ik hier zeg, dan even een biertje drinken, of een kopje koffiedrinken. (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)*
- *Ja, meestal ga ik dan, even kijken hoor, want dan ga je zo hierheen en dan kom je bij het Noord Aa. [...] En dan heb je hier die plas, volgens mij een plas waar je zo helemaal omheen kan lopen. Maar hoe dat precies zit. [...] Net voordat je, je hebt als je oversteekt het Noord Aa. Daarvoor heb je ook nog een plas maar dat zeg ik, ik zit even te kijken hoor, want dat is, ja dat gaat gelijk zo dan ook volgens mij. Benthuizerplas heet dat. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)*

Een enkele bewoner geeft aan graag te gaan vissen, o.a. bij de Noord Aa .

Helaas, merkt deze persoon op, mag er niet overal gevestigd worden:

- *Alles groeit maar dicht en je kan nergens meer zitten vissen. Het wordt allemaal niet meer tegenwoordig toegestaan, zijn maar een paar plekken nog waar je mag vissen van de gemeente. Dat is ook een nadeel. Dus wij moeten steeds verder gaan zoeken. [...] Dat is gewoon het nadeel, er zijn hele leuke vijvertjes, bij Meerzicht en zo. Hier in Seghwaert, maar je mag er niet vissen. Dat vind ik zonde. (Bewoner Lijnbaan, 64 jaar)*

Figuur 8 Wandelen door de buurt, met Noord AA (bij de X) als één van de bestemmingen en routes.

Het uitlaten van de hond gaat vaak gepaard met een wandeling in en rondom de buurt, richting het Aldo van Eijck-park of de Noord Aa. Deze bewoonster van de Sullivanlijn wandelt daar vaak met de hond:

- *Nee-ja, goed, in de zomer loop je wat makkelijker wat verder. In de winter of als het slecht weer is, ga je toch wat minder vaak ver. Dan speelt het ook dat we een oude hond hebben die niet meer elke dag uren hoeft te lopen." [...] Ja, nou, het meest lopen we gewoon hier in het park, zeg maar zo of hier omheen, zo en, en zo weer terug, en regelmatig gaan we ook zo en dan om de plas heen, zeg maar. (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)*

Figuur 9 Bewoner vertelt waar wel en niet gevist mag worden (zie: 'x vissen' op de kaart).

Het gegeven dat je als voetganger of fietser een eigen pad hebt, gescheiden van andere verkeersstromen, waardeert een bewoner. Dat lijkt te passen bij de naoorlogse 'new town'-opbouw van Zoetermeer:

- *Ja, lekker lopen. Want je loopt gewoon op de stoep, je loopt niet op de weg, je loopt niet op het fietspad, je loopt gewoon echt op een stoep. En als je aan het fietsen bent, ben je echt op een fietspad aan het fietsen. Niet op de weg of wat dan ook, want dat is Zoetermeer: je hebt echt goede fietspaden.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar).

Het veiligheidsgevoel van bewoners

De bewoners geven overwegend aan zich veilig te voelen in hun straat en buurt. Veel bewoners ervaren geen problemen met veiligheid en voelen zich comfortabel op verschillende plekken in de buurt, zowel overdag als 's avonds. Buiten de buurt kan dat anders zijn, vertelt deze bewoonster van de Pontilijn:

- *Nee, nee, wat dat betreft, ja, dan voel je echt wel thuis en dat is dan echt wel*

- *jouw wijkje, om het maar zo te noemen, dat je dat niet onprettig vindt. Kijk, ga ik richting Centrum West, daar zal je mij 's avonds niet zien. Want dat vind ik wel eng, maar hier in de wijk, nee.* (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

Er zijn wel bewoners die incidenten of specifieke situaties hebben meegemaakt die het gevoel van veiligheid (tijdelijk) beïnvloedden. Zo vertelt een bewoner van de Pontilijn over 'jonge gasten' die voor zijn deur hingen:

- *En we hebben hier toen die gozer op [de Nervilijn] en ja die begon hier ook, z'n luitenantjes te werven. En dat waren al die jonge gasten, die daar vatbaar voor waren, die begonnen ineens ook allemaal voor mijn deur te hangen.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)

Wel is er een verschil tussen mannen en vrouwen en hoe zij de veiligheid ervaren. Een bewoner (30) van diezelfde Nervilijn denkt dat op 'dit stukje' Nervilijn 'meer rare types' rondlopen dan op andere plekken in de buurt:

- *Ik wel, ja, ik kan me voorstellen dat, nou over het algemeen Noordhove ansich, ik voel me eigenlijk nooit echt onveilig als ik ergens over straat loop, of het nou overdag of 's nachts is. Ik kan me vanuit mijn vriendin wat meer voorstellen dat die wat meer, ja, wat minder naar buiten gaat in de avond, maar ook niet, ik heb haar ook nooit gehoord over deze buurt van, ik voel me niet veilig om over straat te gaan [...] ik denk dat een beetje het stukje hier, dat dit hier meer rare types rondlopen dan in de rest van Noordhove, maar het kan ook mijn eigen beeldvorming zijn, hoor [...] omdat het natuurlijk toch uiteindelijk allemaal sociale huurwoningen zijn.* (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)

Ook de brandgang kan bewoners een onveilig gevoel geven. Deze bewoners van de Van der Rohelijn hebben zelf meer licht aangebracht in de brandgang om het veiligheidsgevoel voor vrouwen en meisjes te verhogen:

- *Wat ik echt niet waardeer is de achterkant [in de brandgang, LZ] hierzo. Nou hebben we zelf dan een lamp, die dan aangaat als er beweging is.*

In de poort?

Ja, maar het is erg donker. Dat is best wel beangstigend voor meisjes of vrouwen die bang zijn, en ook aan de voorkant. [...] Daar [in de brandgang] hebben wij onze eigen lamp en de burens hebben ook een lamp, maar het is gewoon te weinig die lantaarnpaal [...] dat is gewoon te weinig. Het is te donker. (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)

Sommige buurtbewoners geven aan dat zij hun vrouw of dochter gaan ophalen, of vragen een locatie app aan te zetten. Een moeder uit de Van der Rohelijn heeft weleens haar dochter opgehaald na het uitgaan en zag toen hoe er in de buurt iemand 'het huis [stond] te knuffelen verderop'.

- *Ook wel hier bij On the Rocks bij Silverdome, daar gaat ze ook wel vaak heen. Ja, ik vraag altijd wel of ze de locatie app aanzet als ze op de fiets, want die fiets dan. Met een groepje van mensen die hier in de buurt dan ook wel wonen. Die kent ze dan weer van d'r werk. Dus daar gaat ze eigenlijk altijd mee. Ja, ik vind dat wel een dingetje 's avonds laat. Ik ben een keertje ben ik haar gaan ophalen en was er ook eentje, een beetje wel van zijn padje af, die stond het huis te knuffelen verderop. Denk ik wel van oké, weet niet wat jij gebruikt hebt".* (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)

Een bewoner van de Lijnbaan gaat ook zijn partner halen als ze alleen moet fietsen:

- *[...] je ziet toch meer gespuis, om het zomaar te noemen, 's avonds op straat met een, hoe heet zo'n ding, hoodie? [...], ik ben niet zo gauw bang, maar ik wil niet dat mijn vorige en mijn huidige partner 's avonds alleen. [Mijn partner] is nu ook naar zingen, ze zit op een koor, al 40 jaar geloof ik, dus maar ze gaat altijd met een zangmaatje of twee.*

Niet alleen?

Nee, zeker niet, want dan ga ik meefietsen.

Door ervaringen van vrienden in de buurt, die van hun fiets zijn geduwd door 'twee boys met hoodies', staat deze bewoner extra stil bij haar veiligheid. (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)

Buren en de straat

Contact met burenen: iets van vroeger en van nu – maar niet met iedereen

De onderlinge contacten in de buurt zijn van diverse aard. Bijna alle bewoners vertellen over burenen die elkaar groeten, soms op elkaars huis of planten passen en over het groeten op straat. Wel is de mate en kwaliteit van het contact veran-

derd, zo komt naar voren uit de interviews. Zo vertelt een bewoonster (57) van de Pontilijn, dat er vroeger samen kerst gevierd werd, maar vanwege 'huishoudens die elkaar niet luchten of zien', is dat voorbij :

- *Wij hadden hier echt, dan was het altijd leuk met kerst, hadden we wel eens dat we met z'n alle buiten zaten op de promenade, maar dat is allemaal over. En ik zeg het: nou mensen, elkaar, er zijn dus bepaalde huishoudens, die kunnen elkaar ook niet luchten of zien. Dat heeft de sfeer wel behoorlijk veranderd. Ja.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Ook een bewoonster (55) van de Pontilijn vergelijkt het contact met toen ze hier net woonden en nu – dat contact is minder geworden, omdat de kinderen zijn opgegroeid en mensen zijn verhuisd. Levensfase lijkt dus samen te hangen met de mate van contact:

- *Kijk, toen wij hier net woonden, wij hebben echt, denk ik, de eerste tien jaar is het echt heel leuk geweest. Heel veel contact met burenen, straatfeestjes, barbecues, noem het maar op. Ja, dan gaan er toch mensen verhuizen. En dan, ja, dan is dat, wordt dat gewoon heel anders allemaal. Dat is gewoon allemaal niet meer. Je hebt eigenlijk geen contact meer, ja, met sommigen nog, maar niet meer zoveel als jaren geleden. [...] Ik kan soms heel lang bij Albert Heijn staan hoor, dat ik sta te kletsen. Kijk, dat wordt natuurlijk ook minder. Als jouw kinderen niet meer naar een basisschool gaan, en nou, dan gaan ze naar de middelbare. Dat is natuurlijk allemaal uit de wijk, over het algemeen, en dan zie je ook, dan gaat dat ook allemaal minder worden.* (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

Bewoners die al langere tijd in de buurt wonen hebben vaak nog goed contact met andere bewoners van het eerste uur. Zo vertellen de gepensioneerd bewoners van de Nervilijn over het contact dat zij al sinds het begin hebben met de burenen. Waar het met de ene buur 'drama' is, gaat 'de andere kant' goed met elkaar om en zeggen ze op hen te kunnen vertrouwen, als zij bijvoorbeeld met vakantie gaan. Ook drinken ze af en toe koffie met elkaar (Bewoners Nervilijn, 71 en 68 jaar) Dit ziet ook een bewoonster van de Sullivanlijn, die zelf sinds twee jaar in de buurt woont:

- *[...] er zijn mensen die mekaar gewoon al heel lang kennen, hè bijvoorbeeld een huis hiernaast en twee, drie huizen verderop die zijn dan al vanaf de bouw hier, dus die hebben meer contact met mekaar. Het wisselt een beetje.* (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)

Een bewoonster van de Van der Rohelijn vertelt dat ze denkt dat de 'nieuwe mensen' in haar straat niet openstaan voor contact:

- *Afstandelijk, ja, dus niet meer zo van: goh, een burendag hoeven we hier niet te doen. Daar staan ze toch niet voor open. Dus het is: hoi, doe, dag en dat is het. Is dat met alle burens gelijk? Nee wat ik zeg, echt de nieuwe mensen die hier binnen zijn gekomen in deze straat. En met de oude bewoners, is het dan anders? Is het gewoon nog steeds gezellig.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)

Soms wordt expliciet benoemd dat deze nieuwe bewoners 'van andere culturen' zijn en dat dit samenhangt met de ervaren achteruitgang in contact. Zoals deze bewoonster van de Pontilijn vertelt:

- *Maar dat echte buurtje, dat is er niet meer. Er is een hele hoop diversiteit momenteel. Mensen van totaal andere culturen zoeken geen contact met de buurt. Ik ken mijn burens wel goed, maar het is niet zoals vroeger.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)
- *In de loop der tijd is de mensen, zijn allemaal veranderd, minder sociaal.[...]*

Wat is er dan veranderd?

Ja, de hele mentaliteit van hé, tussen 40 jaar geleden en nu is wel, hoe heet dat. [...] Ja, misschien heel raar gezegd. Toen praten ze dus nog behoorlijk. Nu, ja, dan komt er heel vaak scheldwoorden door de mensen.[...] In het begin was het hé, hoe het [...] letten ze veel op mekaar, want toen was het een nieuwe wijk. Maar nu is dat helemaal niet meer.[...] Ja, meer socialer was het, dus, we hebben natuurlijk zo'n brandgang hierachter en ja, constant wel contact met elkaar. [...] Ja in de brandgang heet dat, en mijn hond lag dus altijd bij het hek. En dan gaven ze af en toe een aai over z'n kop weet je wel en ja, maar ik zeg dus, dat zijn, ja, Syriërs zijn gekomen dus ja, die praten zelf nog geen behoorlijk Nederlands. (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar)

Dat komt ook naar voren in een interview met een bewoonster van de Van der Rohelijn (54), die vertelt hoe bijvoorbeeld de Oud & Nieuw-viering in de buurt veranderd is, omdat dit niet bij de 'cultuur' van de nieuwe burens past:

- *Het was een gezellige buurt, maar het gaat wel erg achteruit.[...] We hadden, in het begin hadden we dus, stonden we buiten met kerst of wat dan ook, maar dat is er niet meer. [...] Ja, je mag niet discrimineren, maar dat zijn, dat is wel buitenlandse mensen die zich niet aansluiten bij ons.*

En in welke zin sluiten ze dan niet aan?

Het is hun cultuur niet. Om wat te doen? Nou ja, net zoals met kerst.

Dan hebben we een vuurkorf, we hadden drankjes, hapjes, of je nam zelf wat mee. Ja, die drinkt dat, die drinkt dat, hé dan neem je het zelf mee. En je staat, met z'n hele flikkerse bende stonden we met de straat stonden we hier. Met kerst, of je stond Oud en Nieuw te vieren. En nu stonden we verleden keer met vijf of zes man. [...] Het is nu eigenlijk ook een beetje meer een haat en nijd idee, en daar ben ik ook niet van gediend.

Kunt u dat uitleggen? Wat gebeurt er dan?

Nou, wat ik zeg: dan staan wij daar gewoon gezellig van: nou oké, laten we dan de buurt erbij betrekken, nou en dan wordt de politie gebeld. [...] Nou ja, dan komt de politie, en dan leggen we uit van: joh, we zijn gewoon gezellig. Het is heel erg verantwoordelijk wat we doen. We hebben zand neergestrooid, we hebben een vuurkorf, of tenminste, een vuurton. We ruimen de taak op, nou geen probleem, muziekjes draaien we. Nou, blijkbaar hebben de burens dan wel last. Maar ja, als hun een feestje hebben, mogen we niks zeggen, dat is hun cultuur. Ja en dan krijg je haat en nijd. (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)

Deze ervaring heeft er volgens haar voor bewoners aan de Van der Rohelijn tot gevolg gehad dat zij hebben gezegd: 'met Oud en Nieuw staan we er ook gewoon niet meer, klaar' (idem).

Ook al omschrijven veel bewoners de sfeer of contacten als veranderd, de contacten zijn wel degelijk nog aanwezig, vertellen bewoners uit alle straten. Met de burens is het contact vaak intensiever dan met bewoners van verderop, die alleen gegroet worden op straat of door/over het hek in de achtertuin. Een bewoner (83) van de Lijnbaan vertelt:

- *[...] Ik heb, het enige contact, is twee huizen verder. Dat is een vriendin van mijn vrouw geweest en dus die zie ik af en toe en voor de rest heb ik, en mijn buurtjes. Dat zijn jonge mensen die zeggen wel altijd gedag en vragen dus wel hoe het is en dan een buurman achter, dus die is ook van begin.* (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar)

Een bewoonster van de Sullivanlijn vertelt bijvoorbeeld:

- *Ja, nou ja, wisselend, er zijn mensen die mekaar gewoon al heel lang kennen, bijvoorbeeld een huis hiernaast en twee, drie huizen verderop. Maar er zitten ook mensen tussen die je bij wijze van spreken nooit ziet. Daarvan denk je als je ze over straat ziet lopen: woon jij daar?* (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)

Een andere bewoonster van de Sullivanlijn (35) heeft eenzelfde ervaring: .

- *Ja, ja, paar deuren verder op die ken ik, daar zeg je hoi en doei tegen. En weer een paar deuren verderop die hebben een zoontje ook, als we die zien, dan wordt daar tussen mijn zoontje en een zoontje wordt daar een beetje mee gespeeld. Maar zelf hebben wij geen contact en dat is de andere kant eigenlijk hetzelfde. Hebben we wel eens contact, maar het is niet dat we mekaar de deur platlopen.[...]*

Waar heeft u contact?

Merendeels op straat, als er bijvoorbeeld hier de voordeur inkomen en de anderen komen toevallig ook net aanrijden, wat ik zeggen: we hebben in de achtertuin hebben we tussen een paar tuin hebben we gewoon een hek, niet een schutting, maar een hek waar we doorheen kunnen kijken. Praatje maken. Dus op die manier zijn we wel in contact met elkaar. (Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar)

Een bewoonster van de Van der Rohelijn zegt:

- *De sociale controle is redelijk hier. Als wij in het weekend weg zijn, is het fijn dat iemand zegt: er stond iemand voor de deur, of de postbode heeft een pakje achtergelaten. Het zijn kleine dingen, maar dat voelt prettig. (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)*

Contactmomenten zijn tegenwoordig meestal kort en informeel. Buren groeten elkaar vaak op straat, in de speeltuin of bij de supermarkt, maar diepgaande gesprekken zijn schaars. Het sociale contact lijkt vooral toevallig te ontstaan bij dagelijkse routines of activiteiten rondom huis, zoals kinderen naar buiten brengen of klusjes doen.

- *Ja, hier in de supermarkt kom je wel eens iemand tegen, maar dan praat je niet al te lang. In de buurt kom je ook mensen tegen. Je zegt dan 'goeiemorgen' of maakt een kort praatje. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)*

Maak je ook wel eens praatjes hier in de straat?

Ja, te veel. [...] Op de stoep, bij de auto, bij de apotheek, vanmiddag nog. [mijn partner]zegt: ik wilde je al gaan bellen waar je bleef.. [...] Op de fiets, vrijwel altijd. Als ik tegenliggers tegenkom, even gedag zeggen en ja, weet je waarom niet. En met wandelen langs het Noord Aa. [...] En het grappige is dat je ook ziet aan mensen, sommigen zijn het gewend en die zeggen enthousiast gedag terug en sommige mensen denken van: waarom zegt hij mij gedag? Ken ik hem? (Bewoner Lijnbaan 59 jaar)

- *Bij de speeltuin brengt dat logischerwijs mensen bij elkaar, ouders met spelende kinderen. En wat ik al zei, als je voor de deur bezig bent en mensen lopen langs, heb je vaak contact. (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)*

De buurtapps spelen in een enkele straat een praktische rol in de communicatie, zoals het regelen van huisoppas of meldingen over incidenten. Een bewoonster (33 jaar) van de Sullivanlijn vertelt over bijvoorbeeld 'schade aan de auto' die gemeld wordt:

- *Nee, er is een groepsapp van mensen, niet alleen uit deze straat, maar ook uit de buurt. Die wordt vooral gebruikt voor noodgevallen of meldingen zoals schade aan een auto." (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)*
- *De mensen die dichterbij wonen, daar heb je het meest contact mee. Sommigen van ons hebben sleutels van elkaar. We hebben een buurtapp en houden elkaars huis in de gaten als iemand op vakantie gaat. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)*

Figuur 10 Bewoning en gebruik omgeving Lijnbaan.

‘Vroeger’ – denk aan de periode waarin de eerste bewoners hun huizen betrokken en het decennium daarna - lijkt er meer onderling burenccontact te zijn geweest. Dit lijkt samen te hangen met de gezamenlijke start die mensen hebben ervaren in de destijds ‘nieuwe wijk’, samenhangend met de gedeelde levensfase waarin zij zich allen bevonden (jong, kleine of nog geen kinderen).

Toch zijn er ook nu nog regelmatig contacten tussen burens en bewoners verderop: in alle straten is dit aanwezig. Het contact lijkt wel van karakter te zijn veranderd: het is korter (er wordt bijvoorbeeld alleen gegroet) en soms ook alleen praktisch van aard (via de app)¹².

Het verschil tussen de sociale huurwoning en de koopwoning: over afbladdering, verpaupering en de rol van de woningcorporatie

De waarnemingen van bewoners in de straat tonen verschillen tussen sociale huur- en koopwoningen, zowel qua onderhoud als uitstraling.

- *Er is een verschil: dit zijn sociale woningen, huurwoningen. En als je naar de overkant gaat, achter die huizen, dat is allemaal koop. Je ziet het verschil aan onderhoud, in de voortuin, achtertuin en dergelijke.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)

Een bewoner van de Lijnbaan (koopwoning), vertelt over de ‘overkant’ van de Lijnbaan en de Nervilijn, waar sociale huurwoningen staan:

- *Ik vind t uh lullig, maar dat is dat. Kijk, dit zijn sociale huurwoningen.*

Allemaal?

Ja, de meesten wel en er zijn een aantal die te koop gezet worden. Dat kun je zien aan de zonnepanelen. En hier. [...] Deze mensen maken altijd de klerezooi die je ziet, gewoon aan de straat. Pleuren alles op straat. [...] Hier woont best wel wat uh, uh gemêleerd, daar heb je eigenlijk geen last van. Ja dit [is koop] Kun je ook zien aan de uh zeg maar onderhoud van de huizen. Omdat uh we hebben allemaal onze eigen kleuren zeg maar. Kijk als je de gemeente of [...] woningcorporaties! Dan heb je allemaal dezelfde schilder, handel.[...] En dat hebben wij dus niet. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)

Een bewoonster van de Pontilijn maakt opmerkingen in dezelfde trant – de zichtbaarheid in verschil van onderhoud tussen koop- en sociale huurwoningen:

- *Ja, ik vind het niet eng of wat dan, dat heb ik niet. Je ziet wel dat het overal een beetje verpauperd, moet ik zeggen in tegenstelling tot jaren geleden. [...] Ja, je ziet toch wel dat er veel achterstallig onderhoud is, tuinen, verf.*

Dat gaat om de woningen?

De woningen. Ja, dat je echt wel ziet dat het een beetje achteruitgaat, allemaal.

Ja, en sinds wanneer valt u dat op?

Nou al een aantal jaren. Je ziet het hier bijvoorbeeld ook in de straat aan de overkant ja, de zon schijnt daarop, die middenstukken, dat ziet er allemaal niet meer uit.

Nee, die, die houten platen?

Ja, daar, ja, er wordt gewoon niks aan, die daken daarvan die, ja wij noemen het altijd de huizen van de oude mensjes. Nou, als je dan die rand ziet, dat bladdert helemaal en sommige tuinen. [...] Gewoon qua sommige tuinen, qua schilderwerk. Kijk en je ziet heel duidelijk het verschil wel tussen de koopwoningen en de huurhuizen. [...] Je ziet nu bijvoorbeeld, daar is een huis verkocht, daar zijn ze nu met de ramen en de andere voordeur bezig. Maar ja, wat gehuurd wordt, ja, daar, daar wordt door de woningbouw eigenlijk niks aan gedaan. En dat ga je nu wel heel erg merken. (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

Een bewoonster van een sociale huurwoning is het daarmee eens (52, Van der Rohelijn):

- *Nou, ik vind wel dat er, sowieso omdat het een huurwoning is, dat er meer inspectie moet komen over hoe dingen zijn. Wat ik ook net zeg, wat er bij ons boven aan verf afbladdert. Ja, ik vind dat gewoon geen gezicht en het is niet alleen ons huis, maar je ziet precies welke huizen, de koophuizen zijn. Die zijn netjes.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)

Sociale huurwoningen worden vaker geassocieerd met meer rommel en minder verzorgd groen, terwijl koopwoningen netter ogen volgens bewoners. Sommige elementen aan de sociale huurwoningen geven in het bijzonder dit signaal af, zoals de afgebladderde houten middenstukken tussen ramen op de 1e verdieping. Dit is in verschillende straten en woningen zichtbaar.

¹² Bewoners aan de Van der Rohelijn en Pontilijn lijken meer contact met hun burens te hebben dan andere bewoners. Mogelijk is dit te verklaren door de bouwkundige opzet van dit deel van de wijk.

Figuur 11 Afval op de stoep van de Nervilijn

Inrichting en gebruik openbare ruimte in buurt: omschrijving & waardering

Waardering voor de openbare ruimte

De bewoners beschrijven uiteenlopende veranderingen in het gebruik van de buurt en openbare ruimte. De meeste bewoners zijn tevreden met hun buurt en benoemen de goede aspecten ervan, zoals de ruime opzet. Een bewoner van de Lijnbaan zegt:

- *Ik vind je hebt hier ruimte, dat vind ik heerlijk. Het is niet dichtbebouwd.* (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)

Een bewoonster van de Sullivanlijn:

- *Wat betreft de fysieke opzet: onze straat heeft vrij uitzicht over het park. Dat is een groot verschil ten opzichte van andere straten die dat niet hebben.* (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)

Ook het groen wordt zeer gewaardeerd:

- *Ik denk dat het hele grasveld, een speelterrein eigenlijk wat hierachter is, dat dat wel goed is als het behouden wordt.* (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)
- *Nou ja, de groenstroken waardeer ik zeker. Wat ik ook heel erg waardeer, is dat de fietspaden, en ik mag denk ik wel zeggen, in heel Zoetermeer, behoorlijk goed worden bijgehouden.* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)

Naast waardering voor het groen in de buurt, delen de buurtbewoners enkele specifieke plekken en elementen in de openbare ruimten die in bepaalde opzichten verbeterd moeten worden of beter onderhouden moeten worden.

Autoverkeer: de Lijnbaan is 'een racebaan'

De Lijnbaan wordt door meerdere bewoners getypeerd als een straat waar te hard gereden wordt. Dit komt aan bod in interviews met bewoners van de Lijnbaan, maar ook andere straten:

- *De Lijnbaan is anders omdat het een racebaan is. Dat zie je niet terug in andere straten met verkeersdrempels.* (Bewoner Lijnbaan, 64 jaar)

- *Of heel hard rijden hier vaak. [...] Op de Lijnbaan ja, soms niet normaal meer, dat is echt soms niet normaal meer.* (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)
- *Hier langs die bocht, lijnbaan ik vind de lijnbaan überhaupt. Ik zou ook nooit in die rij willen wonen, aan die weg, want daar rijden ze eigenlijk, sorry dat ik het zeggen, als mongolen.* (Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar)

Een aantal jaar geleden zijn er vernauwingen in de straat aangebracht die snelheidsbeperkend hadden moeten werken. Dit is niet de ervaring van bewoners, die zien dat de Lijnbaan 'steeds meer een scheurbaan' wordt:

- *Een ander verhaal is, en waar ik het wel met burens over gehad heb, is dat de laatste tijd de lijnbaan steeds meer een scheurbaan wordt. [...] ik ben met burens bezig geweest om, ik weet helemaal niet hoe het werkt, dat moet ik nog uitzoeken. Hoe het werkt om bijvoorbeeld een snelheidsmeting te laten doen hier, een controle. Hè dat soort dingen, bijvoorbeeld tussen vier en acht, hier wat meer te zijn, omdat op die tijden gewoon meer gebeurt. [...] volgens mij hebben ze ooit een keer een drempel gehad, maar dat weet ik niet helemaal zeker, maar die verhouding van die twee paaltjes naar mijn mening heeft het alleen maar erger gemaakt, want mensen, zelfs de bussen, geven extra gas bij. [...] Dus ja, dan kun je daar beter een paar keer goed onverwachts handhaven en die paaltjes weghalen. En voor de vuilniswagen, voor die mannen is het een drama, ze moeten drie keer steken om de bocht om te komen.* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)
- *Ze hebben toen die Lijnbaan hebben ze hier die vernauwing ingebracht, dat vond ik geen, dat vind ik, heb ik persoonlijk al nooit een goed idee gevonden, want ze gaan juist harder rijden.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)

Sommige bewoners lopen daarom liever niet op de stoep aan de Lijnbaan, maar lopen om. Zoals deze oppas opa, die aan de Lijnbaan woont:

- *[...], dat is natuurlijk ook het vermijden van de Lijnbaan waar hard gereden wordt. Ik bedoel je heb wel andermans kinderen bij je. En nou ja, goed, voor je het weet zijn ze weg en dan heb je toch een groot probleem. Dus dat is een rustig stukje wandelroute.* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar).

Figuur 13 De route van een bewoonster met haar kinderen, langs de Lijnbaan. De scherpe bocht in de Lijnbaan vanuit de rotonde Planbaan vindt ze zeer gevaarlijk.

Figuur 12 De versmallingen op de Lijnbaan die volgens bewoners het omgekeerde effect hebben. Achter de versmalling de ingang naar de Nervilijn.

Een moeder van de Sullivanlijn vertelt dat ze om veiligheidsredenen altijd zelf aan de straatkant loopt, en haar kind daarmee aan de binnenzijde houdt:

- *En dan die bocht. Ik ben altijd heel bang als er dan eentje heel hard aankomt rijden dat die dan, terwijl ik daar loopt uitschiet en ons meeneemt of wat dan ook?[...] Als je daar als voetganger loopt, is het dan vanaf de rotonde. Dan hebben we natuurlijk de meeste kans dat ze je zouden kunnen scheppen omdat ze te hard door de bocht komen. Maar die bocht heb ik af en toe al zoiets van hmm. Dat ze die stoep langs die bocht hebben gelegd dat snap ik niet, want je hebt dan zeg maar nog ook een stukje, ja, begroeiing, bosjes, iets. [...] Dat ze er dan niet een beetje wat meer omheen heb gemaakt. Dat had veiliger geweest. Maar ja, daar kom je ook alleen maar achter als je d'r loopt met kinderen. Voorheen had ik daar ook helemaal geen last van. Het is puur sinds dat ik daar met mijn kinderen loop.*

Is dat ook de reden om dan bijvoorbeeld de binnenbocht te nemen. Of nemen jullie eigenlijk altijd de buitenbocht omdat dat korter is?

Nou, nee, dan moet ik twee keer die weg oversteken met mijn kinderen, dus dan blijf ik wel aan deze kant. En dan, ja, het heeft niet heel veel effect, want dan loop ik met mijn baby en ik en dan hij zeg maar aan de andere kant van de weg. Maar ja, blijft als ze ons scheppen dan is het foute boel. Dus maar goed, op die manier hou ik hem wel zoveel mogelijk van die weg af, dat hij zelf ook niet per ongeluk de weg op kan schieten. (Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar)

Ook op andere plekken in de buurt leven zorgen over de veiligheid voor met name kinderen. In de Pontilijn en Van der Rohelijn, vertellen deze bewoners, rijden weleens mensen snel door de straat, die in principe verkeersvrij is. Over de Pontilijn (bewoonster 55 jaar):

- *Kijk, en nu wonen er weer veel kleine kinderen en soms gaan ze ook met een rotgang door die straat, dat je echt denkt van serieus.*

Met auto's?

Ja, en dan denk je echt: je hebt zelf ook kleine kinderen, doe normaal. Kijk die van mij vroeger, die rende hier die deur uit, die hoefde nergens naar te kijken. Maar als je nou kleine kinderen hebt, moet je echt wel zeggen: stoppen bij het tuinhekje, kijken. (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

Een andere bewoonster ziet gelijkwaardige problemen in de Pontilijn:

- *[...] het is in principe, is het dus een afgesloten straat. En nou ja, dus in principe mag je hier zelfs niet fietsen. En dan zijn er sommige mensen die denken: dat als*

ze boodschappen hebben gedaan, dat ze wel even de straat in kunnen rijden om de boodschappen uit te laden. En nou ja, met regelmaat is er wel eens eentje die even wat toevallig, en dat ze de straat inrijden. [...] Maar het is in principe wel zo dat de kinderen hier kunnen buiten spelen. En ja, het is, ik zeg heel eerlijk, het is nog een wonder dat er nog nooit wat gebeurd is. [...] Nou ja, dat is een moeilijk onderwerp. Je hebt dan echt de voor- en tegenstanders. En dat is ook wel echt, dat botst wel flink. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Bewoners maken zich daar ook hard voor, zoals deze bewoner van de Van der Rohelijn (54 jaar):

- *Nee, de kinderen blijven gewoon hier de straat gebruiken. Dat is speciaal. En als er dan van die mafkezen zijn met scooters of met fietsen, je kan het één keer doen. Tweede keer roep ik van: volgende keer gaat er een stok doorheen, en de derde keer is het gewoon extra voor je giechel afstappen want dat is voor kinderen. (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)*

Één bewoner vertelt dat het de afgelopen jaren rustiger is geworden in zijn straat, de Nervilijn (aan het water), waar een herinrichting is geweest welke een positief effect had op de snelheid van het verkeer (Bewoners Nervilijn, 71 en 68 jaar).

Losse stoeptegels en ouderen

Bewoners noemen ook de losliggende tegels. Dit wordt met name aan de Lijnbaan waargenomen. Ouderen zouden hier het meeste last van hebben. Bewoners van de Lijnbaan vertellen:

- *Nou, die stoepen hiervoor, daar zit een bult in, en oudere mensen, die vallen er allemaal overheen. (Bewoner Lijnbaan, 64 jaar)*
- *Die stoepen losse tegels hebben [...] Maar dat komt wel veel voor vind ik. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)*
- *En de stoepen zijn, niet allemaal recht meer, want dan loop ik met de rollator. Dan denk ik: Jeetje, zitten stoeptegels los. Laatst heb ik weer gebeld, was er ook weer een hele strak voor, voor de Albert Heijn was dat, was er ook weer een tegel los. (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar)*

Figuur 14 Versmallingen op de Nervilijn, ter beperking van de snelheid.

Figuur 15 Indicatie van gebied van loszittende tegels in de stoep Lijnbaan ('tegels', omcirkeld).

Deze laatste bewoner denkt dat dit komt omdat de gemeente geen geld heeft voor onderhoud van de stoepen (idem).

Wateroverlast en de verstopte put in de brandgang

De bewoners ervaren verschillende effecten van het veranderende klimaat op het gebruik en de beleving van hun buurt. Sommige bewoners ervaren wateroverlast na zware regenval, terwijl anderen aangeven dat het goed geregeld is, zoals met de irrigatie in het Aldo van Eijckpark. Een bewoonster van de Sullivanlijn vertelt bijvoorbeeld:

- ▶ *Daar bij de rozenprieel [in het park] hebben ze extra irrigatie aangelegd, dat heeft echt wel verbeterd.* (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)

Op andere plekken in de wijk hebben bewoners bij zware regenval last van plassen die blijven staan en putten die niet doorlopen. Zoals in de Van der Rohe-lijn en Pontilijn:

- ▶ *We hebben hier plassen, die putten hier voor de deur, die lopen niet altijd door.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)

- *Je hebt een paar plekken in de straat waar wel echt water bij staat. [...] Nee, dat is wel zo ja, het is het tussenpad, daar merk je wel dat dat aardig verzakt is.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Figuur 16 Het Aldo van Eijckpark in Noordhove met rozenprieel (met irrigatie) op de achtergrond.

Het water loopt vaak niet weg vanwege verstopte afvoerputten. Bewoners geven aan die putten zelf schoon te maken – tegen wil en dank. Een partner van een bewoonster van de Pontilijn en de buurman ‘hebben ze zelf leeggeschept, mijn partner en de buurman’ (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar). Ook bewoners van de Lijnbaan geven dit aan te doen of eraan te denken:

- *Vorig jaar een paar keer gehad, lagen de bladeren, zeker in deze tijd, dan ben ik ook niet te beroerd. Dan loop ik effe naar de overkant pak ik mijn hark mee en ik haal die bladeren opzij en dan loopt het water weg. Dat was niet zo’n probleem”.* (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)

- *En dat is altijd, hoe heet het, die raakt verstopt. Ik heb wel eens een keer gehad, dus denk ik, ik gooi er een stok in en dan begint het weer te lopen.* (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar)

Een bewoner (59 jaar) aan de oneven kant van de Lijnbaan, met brandgangen richting de Sullivanlijn, vertelt dat bewoners niet lijken te beseffen dat het schoonhouden van deze putten ook hun verantwoordelijkheid is.

- *Want dat is bijvoorbeeld wat ik ook wel eens met haar over heb, het steegje hier-achter zeg maar. [...] Is denk ik, voor heel veel mensen niet duidelijk dat het van ons allemaal is hier. [...] En niet van de gemeente. Hè dus dat de overgang van beplanting of whatever, mensen die dus rotzooi in de put gooien. Dat ik denk van ja, straks is die verstopt, dan kunnen we het met z’n allen betalen, denk ik. Want ik heb van haar begrepen dat het niet van de gemeente is. [...] En ik betrap, ik zeg daar nooit wat van hoor, maar ik betrap regelmatig mensen die troepen in de put gooien. En dan denk ik van: eigenlijk wil ik het vragen, maar ik wil ook weer geen onenigheid in de buurt hebben.* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar).

Maar of dit ook daadwerkelijk de verantwoordelijkheid is van bewoners, daarover bestaat geen overeenstemming, zo blijkt uit deze andere visie van een bewoonster van de Van der Rohelijn:

- *En ik heb het idee dat, vorige keer hadden ze daar ook een put, maar volgens mij heeft toen, iemand heeft toen, denk ik, de gemeente gebeld of iets, want daar was die nu ineens goed. Maar ja, [mijn vriend] zegt: in het verleden hebben we al zo vaak een melding gemaakt en het blijft maar een probleem.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)

Uit ervaringen van bewoners blijkt, dat de afvoerputten in de Pontilijn, Lijnbaan, de Van der Rohelijn en de tussenliggende brandgangen met zware regenval weleens verstopt zijn door bladval van de bomen. ‘Precies op een plek waar grote bomen staan’, zo vertelt een bewoner van de Lijnbaan (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar). Volgens bewoners is dat ook een reden dat er in het nabije verleden bomen zijn weggehaald uit de buurt, bijvoorbeeld in het plantsoen in het midden van de Lijnbaan.

Figuur 17 De enige overgebleven boom in het midden van de Lijnbaan, met bladval in de goot bij een oversteekplaats.

Als het heet is in Noordhove: het belang van voor- en achtertuinen en bomen

De ervaringen met warmte en hitte verschillen ook in de buurt. Hitte wordt in alle straten ervaren, en vaak in voortuinen en op plekken zonder schaduw. Een bewoner van de Nervilijn vertelt:

- *Hier aan de voorkant merk je dat de warmte blijft hangen.* (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)

Ook een bewoonster van de Sullivanlijn, die af en toe picknickt in het park, merkt dat het soms erg heet is:

- *De speeltuin staat de hele dag in de zon, het is soms te warm om te spelen.* (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar).

Dat het soms erg warm kan zijn, hangt volgens bewoners samen met het ontbreken van bomen, die verkoeling kunnen bieden. Een bewoonster van de Van der Rohelijn vertelt:

- *Er zijn inderdaad gewoon wel weinig bomen achter, ook voor schaduw of misschien aan de voorkant. Dat je is kan zeggen: jongens, we planten hier een boom, zijn jullie het er mee eens? Want dat geeft toch ook schaduw, en ook verkoeling. Nou, dat is hier, het is bloedverstikkend heet.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar)

Enkele bewoners vertellen dat er enkele jaren geleden, in samenhang met overlast van bladval op de auto's en verstopte waterputten, bomen zijn verwijderd. In de plaats daarvoor zijn kleinere boompjes terug geplant. Een bewoonster van de Pontilijn zegt:

- *Ja, daar hebben ze wel weer boompjes geplaatst, maar ja, dat merk je wel, dat ze toen die grote bomen weg hebben gehaald. Maar ja, ik begrijp het ook wel, want dat was echt alleen maar het hele jaar door rotzooi op de weg, dus dat is wel met een reden gebeurd.[...] Het is wel schoner, maar je merkt wel dat het warmer is, of met de wind, dat de wind veel meer harder door de straat zo, dat dat minder wordt tegengehouden.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

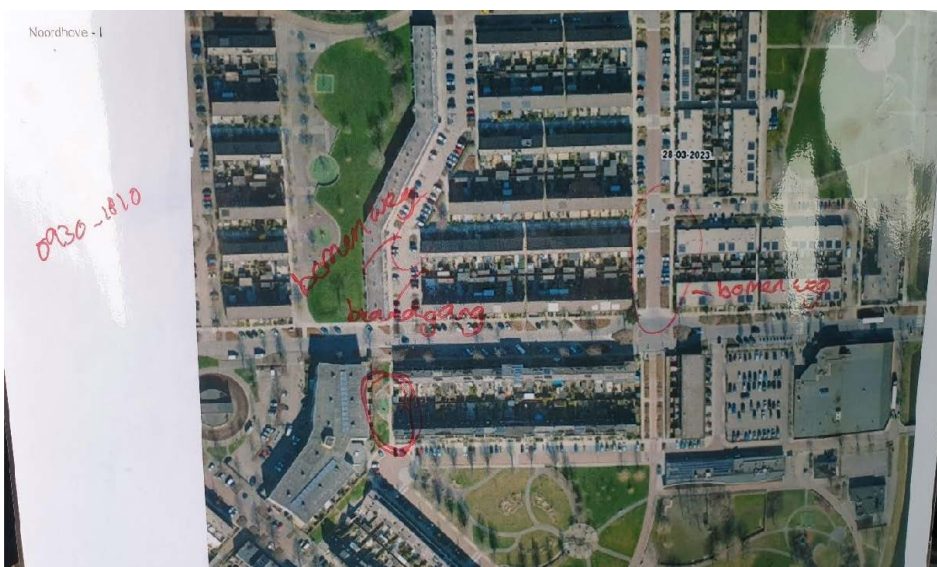
Doodzonde' wordt dit genoemd door een bewoner van de Pontilijn (58).

Bewoners geven aan binnen (Bewoner Pontilijn, 70 jaar) te blijven of het water op te zoeken (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar).

Figuur 18 De onbeschutte speeltuin (geen schaduw) in het Aldo van Eijck-park.

Figuur 19 De locaties van de bomen die zijn verwijderd (Nervilijn en Kernbaan).

Rollen in beheer en onderhoud: gemeente, woningcorporatie en bewoners

Het verschil tussen bewoners: over gedeelde ideeën, normen, waarden en voor- en achtertuinen

De buurt kent een diverse bewonerssamenstelling, met een mix van jonge gezinnen, gepensioneerden en mensen met verschillende achtergronden. Verschillende bewoners merken het verschil in normen en waarden tussen de bewoners in huur- en koopwoningen op. Een bewoner van de Lijnbaan (68) vertelt over de Nervilijn:

- *Nee, maar over het algemeen vind ik het hier meevallen. Die straat [de Nervilijn, deel appartementen], die is veel, veel meer vervuild als deze. Altijd geweest. Dat, daar woonde zeg maar, jeugd. Ja en die ja die is dan toch op een zeker moment en anders in t leven dat wij daar staan. Maar dat zie je ook aan alles wat er buiten ligt en alles wat daar buiten staat. Er staan tientallen fietsen die nooit meer gebruikt gaan worden en dat soort dingen meer. Ja, ja. [...] Die hebben een toch wel iets andere instelling, opvoeding noemen we. Maar goed, dat is niet aan mij. Ja, en die parkeren hun auto's op twee plekken en dat soort dingen. Goed. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)*

Het verschil in normen en waarden uit zich in verschillende typen van gebruik van de ruimte, zoals het zitten in de voortuin. Deze bewoners van de Lijnbaan (68) en (59) vertellen los van elkaar:

- *Normen en waarden zijn denk ik anders. Ja, ik bedoel uh. Ja, moet ik zeggen. Uh, maar ik, maar ik, ik sta hier, dit is mijn uh, hoe heet dat? Een plek hè? Ik was hier af, ik maakte brood, ik kook hier. Dus ik zie, ik zie hem, zie ik altijd. Ja, zij zitten namelijk de hele zomer in de voortuin. (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)*
- *Meer aan de andere kant, ja, maar dat is denk ik, het zijn twee dingen. Dat is zon-gerelateerd. En dat zijn huurwoningen, dit is een koopwoning, dus ja, dat zou er daar mee te kunnen maken hebben. [...] Dat mensen makkelijker buiten gaan zitten, denk ik. [...] Ja, [dat zijn] meer sociale mensen, denk ik. (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)*

Maar ook vertalen normen en waarden zich naar een vorm van gebruik van de achtertuin die niet gewaardeerd wordt. Zo vertelt deze bewoonster van de Ponti-

lijn dat ze zich ergert aan de achtertuin van haar buren. Doordat zij volgens haar eten in de tuin gooien, komt er ongedierte op af:

- [...] ik moet zeggen: mijn buitenlandse buren, geen last van, lieve mensen. Op de hoek hebben we nu sinds een half jaar buitenlandse mensen wonen. Ja, eten uit het raam gooien, gebarbecued hebben, eten in de tuin laten liggen, constant uit het raam hangen, loeren. [...] Ja, en dat is gewoon vervelend. [...] Hele starre mensen. [...] Kijk, wij hebben dan toevallig vorig jaar die nieuwe schutting gezet. [...] ja dan kom je ook in die tuin en als je dan ziet hoe dat eruitziet dan denk je echt, jeetje mina. [...] Kijk, weet je, ik heb geen zin om straks hier ratten en muizen in mijn tuin te hebben, want dan word ik echt gek. [...] ik ben gewoon bang. [...] Kijk voor je tuin, ben je zelf verantwoordelijk. Maar leg het die mensen dan uit, want ja, in die landen doen ze dat niet. [...] En dat is hetzelfde als met onderhoud van hun tuinen. Misschien moet het ze uitgelegd worden, en ik heb, wij hebben het idee dat dat gewoon niet gebeurt. We zetten de mensen erin en zoeken het maar uit. Ja, dan ga je krijgen, wij weten ook, omdat hun deden het ook in het begin, hebben we een gesprek over gehad, omdat hun kinderen hebben die wel Nederlands spreken. Hun gooien geen eten weg, maar gooi het ook niet in je tuin. Het is heel lief bedoeld voor de, voor de vogels, maar je krijgt ratten, muizen, weet ik veel wat allemaal. Maar dat is hun cultuur. Maar wij doen dat hier niet (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar).

Er bestaan dus verschillen in ideeën over hoe de straat en parken gebruikt moeten worden: dit blijkt uit de verschillen in gebruik, en niet zozeer omdat bewoner dit weten van elkaar omdat ze met elkaar in gesprek zijn:

- "Geen idee. Nee, ik zit me ook af te vragen: hoe vinden we dan, hoe vind ik dan dat de straat gebruikt zou moeten worden? Kan je daar verschillende meningen over hebben, [...] "Ja, nou, dat is soms zo dat sommige mensen denken inderdaad van hoe kunnen we de straat voor dit of dat gebruiken, terwijl anderen daar, ja toch heel anders tegenaan kijken. Of het gebruik van parken hè. Wat je in het park doet, dat je eigenlijk niet terug park moet doen." (Bewoonster Sullivanlijn 33.

Het verschil in 'ideeën', dus normen en waarden omtrent het gebruik van openbare ruimte, hangt volgens hen voornamelijk samen met de leeftijdscategorie, de opvoeding en de cultuur. Deze verschillen komen tot uiting in het gebruik en het onderhoud van zowel gedeelde, openbare ruimte als de private ruimten, zoals de voor- en achtertuinen.

Figuur 20 Brandgang

De brandgangen: geen publieke en geen private ruimte

De verschillende ideeën over en uitingen van gebruik van de private, dan wel publieke ruimte, culmineert in het gebruik en onderhoud van de brandgang.

Sommige bewoners gebruiken de brandgang als voorname doorgang naar de hoofdstraten. Een bewoonster van de Pontilijn gaat bijvoorbeeld via 'mijn poort' naar de supermarkt (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar), want dat is de kortste route. Ook een andere bewoner van de Pontilijn geeft dit aan, als route naar de parkeerplekken:

- *Dan kan ik gewoon zo hier door de poort zo lopen, naar hiertoe. En daarzo, dat ja, dat vind ik op de één of andere manier lekkerder staan. Daar heb ik trouwens tegenwoordig twee plekken, voor opladen en een invalide plek, dus de kans heb je daar. Maar ja, en als dat niet lukt, dan vallen we terug.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Mogelijk omdat de brandgangen belangrijke doorgangen zijn in de buurt, valt het achterblijvende onderhoud op bij gebruikers van deze doorgangen:

- *Over dat soort dingen zeker wel. Over de brandgang bijvoorbeeld [...] het zag er gewoon echt niet uit. Kijk een klein beetje onkruid dat kan wel, maar het stond serieus een meter hoog. En het waren van die grassprietten.* (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)
- *Ja, nee als je hier, daar de poort doorloopt om, ja, ik loop dan altijd zo terug als ik terugkom van de bus. Nou ja, daar ziet het ook, in die poorten, er niet uit en sommige tuinen.*

Richting de Van der Rohelijn.

Ja, dat is gewoon ja, dat is gewoon echt heel jammer. (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

Zoals we eerder zagen in de paragraaf over 'wateroverlast en de verstopte put in de brandgang', maken bewoners de put in onder meer de brandgang schoon en leeg. Bewoners wijzen erop dat onderhoud in brandgangen en andere plekken bij de woningen van de corporatie vaak achterblijft. Op den duur grijpen bewoners van bijvoorbeeld Van der Rohelijn dan in:

- *Die gang, die brandgang wordt niet onderhouden, dus dan koop ik maar een professioneel snoeiapparaat en doe ik het zelf.* (Bewoner Pontilijn, 58 jaar)
- *Nou ja, het is een grijs gebied. Het is eigenlijk zowat aan de zijkant van je huis.*

Dan moet je dus inderdaad bijhouden, maar de rest is in principe van de gemeente. [...] Ja, dus kijk: en dan is het zomaar net hoe serieus iemand het neemt dat het zijn verantwoordelijkheid is, hè. (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Het is niet voor alle bewoners duidelijk wie de brandgangen zou moeten onderhouden:

- **Nee, ja voldoet de buurt verder aan uw wensen. Of is er nog iets wat u zou willen veranderen, of niet?**

Ja, ik hoop gewoon, dat het gewoon weer een beetje. Ja, qua woningbouw dat er gewoon weer een beetje wat aan de huizen gedaan wordt. Het onkruid in die brandgangen ja, dat soort dingen eigenlijk. (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

De gemeente zou daarover meer informatie aan bewoners moeten geven:

- *Nee, voor de gemeente, vanuit de gemeente kom je, maar in hoeverre speelt de gemeente daar een rol in? In mijn ogen onduidelijkheid. [...] Informatief, dat het dus duidelijker is naar de bewoners van: goh, let op, dit is jullie eigendom, of dat behoort in zo'n koopcontract, weet ik veel.* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)

De voor bewoners onduidelijke private, gemeenschappelijke of publieke status van de brandgang zou deels kunnen verklaren waarom het onderhoud van deze doorgangen in de wijk achterblijft. Bewoners kijken naar de woningcorporatie en de gemeente en pas als die niets doen, dan gaan bewoners zelf aan de slag. De bewoners lijken een behoorlijke hoge ondergrens te hebben: als het onkruid echt hoog staat of de put echt verstopt is, komen zij in actie.

'Ik ga die stoeptegels niet recht neerleggen': bewoners over beheer

De meeste bewoners vinden dat de gemeente verantwoordelijk is voor grotere onderhoudstaken, zoals groenbeheer en het schoonhouden van de openbare ruimte. (Openbaar groen is voor de gemeente. Bewoner Lijnbaan, 61 jaar). Welke rol spelen bewoners volgens bewoners zelf in het beheer van de publieke buitenruimte, zoals stoepen? Alhoewel sommige bewoners met een knijpertje rondwandelen om wat troep op te ruimen, lijkt de grens van het beheer te liggen bij de eigen voortuin en de overgang naar de publieke stoep. Deze bewoner

geeft aan dat hij tijdens het wandelen ook opruimt:

- *Nou in zoverre ik. Ik loop hier af en toe een beetje rond met die, met mijn knijper-tje en met een, een hoe heet dat en mijn zakje. En dan haal ik wat blikjes weg. Ik haal wat plastic weg.* (Bewoner Lijnbaan, 68 jaar)

Voor andere bewoners ligt de grens bij de eigen voortuin, zo vertelt deze bewoonster van de Pontilijn:

- *[...] je eigen stukje weet je, je tuin, je zorgt dat je afval gewoon netjes afgeleverd wordt. Maar niet, nee ik ga niet. Nou ja, ik moet zeggen hiervoor, weet je, dus de straat zeg maar, dat stukje onkruid, dat halen we dan ook altijd wel weg. Maar voorheen deden we met alle burens, dan deden we gewoon de hele voorkant hier. [...] Nee, meestal ging dat spontaan, weet je, dan was je in die voortuinen bezig en dan hup, en dan ging in een keer, werd die halve straat in een keer gedaan.[...]* (Bewoonster Pontilijn).

Samenwerken met burens komt weinig voor, maar soms gebeurt dit wel voor specifieke situaties, zoals opruimen na oud en nieuw. *(Met oud & nieuw hebben we samen opgeruimd, Bewoner Nervilijn, 30 jaar, ook Bewoonster Van der Rohelijn, 54 jaar).* Sommige bewoners spreken buurtgenoten aan op ongewenst gedrag, zoals het niet opruimen van hondenpoep. *(Ik spreek mensen aan als ze hun hond laten poepen. Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar).*

Meerdere bewoners geven aan dat zij niet teveel moeten/willen doen in het onderhoud. Zo vertelt iemand van de Lijnbaan dat zijn partner hem waarschuwt niet teveel te schoon te maken:

- *En als we bladeren vegen, dan pak ik ook altijd een stukje stoep en dat stukje parkeerplaats mee. En dan zegt mijn partner van: ho maar.*

En is dat iets wat andere mensen in de straat ook doen?

Nou, weinig, weinig, maar er zijn er wel bij die dat doen. (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)

Figuur 21 Een bewoner veegt de stoep.

Ook de gepensioneerde bewoners van de Nervilijn vinden dat iedereen z'n eigen stoep en tuin moet onderhouden. Ze zien niks in meer doen voor de gemeente: ze 'betalen er genoeg per maand voor' (Bewoners Nervilijn, 71 en 68 jaar). Ook een bewoonster van de Pontilijn geeft aan dat ze haar grenzen heeft en de gemeente de rest moet doen:

- *Maar voor de rest: ja, ik ga niet de stoeptegels recht neerleggen, daar op die Pontilijn. Ja, dat is niet ons pakkie aan, zeg maar.* (Bewoonster Pontilijn, 55 jaar)

Bewoners zien het dan ook voornamelijk als hun taak om problemen te signaleren en gevaarlijke situaties door te geven aan de gemeente. (Ik moet het signaleren. Simpel. Bewoner Lijnbaan, 68 jaar). Volgens een andere bewoner zou dat bijvoorbeeld kunnen met een foto die ze makkelijk kunnen doorsturen. Deze bewoner vraagt aan de interviewer waar dat zou kunnen:

- *'Ik zou willen, nou waarvoor vertel ik dat? Dat ik dus eigenlijk een foto zou kunnen maken. [...] En doorstuur van, dat is daar. [...] En dat je daarmee eigenlijk dan, de gemeente helpt, waar dan de issues liggen en dat ze zelf niet hoeven te gaan zoeken. [...] je ziet ook regelmatig die uitstekende stoeptegels, dan heb je ook, wat ik hoor: je kan er foto's van maken en dat naar de gemeente sturen. Weet jij dat hoe dat moet?'* (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar)

Ook een andere bewoner refereert naar een dergelijke mogelijkheid om makkelijk en snel contact op te nemen met de gemeente:

- *Ja, weet je, net zoals bijvoorbeeld, dat ik bijvoorbeeld met het hond uit laten, dat je daarachter komt dat gewoon al heel lang zo'n paal, [die] eigenlijk in mijn beleving echt levensgevaarlijk is. Dat je dan een, ik weet eigenlijk niet hoe dat hier zit, zit ik nou te bedenken, hoor, maar in Ridderkerk hadden wij een buurt app. [...] Beter, beter meldpunt, ja zoiets.*

BuitenBeter?

BuitenBeter, ja! En dan kon je een foto maken, maar dat heb ik eigenlijk hier nog niet bekeken, niet over nagedacht. (Bewoonster Van der Rohelijn, 52 jaar)

Waardering en verbeterpunten van bewoners voor het onderhoud, beheer en handhaving in Noordhove

Bewoners waarderen dat zij regelmatig gemeentelijke onderhoudsmedewerkers aan het werk zien, vooral met betrekking tot groenonderhoud, zoals schoffelen, grasmaaien en bladruimen. Een bewoner van de Pontilijn (57) vertelt:

- *Koffiedrinken, nee hoor. Maar ze zijn echt in de tuintjes, in de perkjes bezig. Onkruid weghalen, knippen, noem het maar op. Nee hoor, dat zijn wel echt de dingen die gedaan moeten worden. [...] Ja, nee, maar dat is harstikke netjes. Ja, zeker weten, ze zijn hier altijd echt wel datgene aan doen en het wordt echt allemaal goed bijgehouden. Nee, dat is wel netjes, ja.* (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar)

Veel bewoners geven aan dat de informatievoorziening van de gemeente over onderhoud en handhaving beperkt is. Waar informatie wordt verstrekt, waarderen bewoners de duidelijkheid en relevantie ervan, zoals brieven over werkzaamheden in de buurt.

- *Nou, wat er in stond, ja, dat was voldoende, zeker weten.* (Bewoner Nervilijn, 30 jaar)

Er is ook waardering voor de praktische informatie over geluidsoverlast of verkeersbeperkingen tijdens onderhoudswerkzaamheden.

- *Je weet dan ook dat de geluidsoverlast gaat plaatsvinden.* (Bewoner Lijnbaan, 61 jaar)
- *Nou ja, loslopende honden in het park vind ik wel een dingetje. Dat mag niet. Formeel mogen ze eigenlijk helemaal niet in het park komen, maar dat weet, denk ik, bijna niemand en dat is dat is ook, dat wordt gewoon volledig gedoogd maar goed, er zijn ook altijd wel een aantal mensen die met een loslopende hond lopen.* (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar)

Veel bewoners missen structurele communicatie over onderhoud en handhaving. Nee, verder horen we eigenlijk nooit iets over onderhoud in de buurt. (Bewoonster Sullivanlijn, 33 jaar). Bewoners willen graag beter op de hoogte worden gehouden van onderhoud en de frequentie ervan. (Misschien een beeld hebben van hoe vaak ze groenonderhoud doen, één keer in de maand of twee maanden. Bewoner Nervilijn, 30 jaar). Een enkele bewoner viel op dat er beperkte participatiemogelijkheden zijn: zo zijn er mogelijkheden geweest om input te geven, zoals bij een speeltuinproject, maar bewoners voelen zich niet altijd gehoord. (De speeltuin die ik graag aangepakt wilde zien, is buiten schot gebleven. Bewoonster Sullivanlijn, 35 jaar)

Ook de afwezigheid van handhaving valt – vrijwel alleen desgevraagd – op bij bewoners. Sommigen bewoners willen graag meer handhaving zien, bijvoorbeeld op snelheidscontrole op de Lijnbaan, het opruimen van hondenpoep, fietsen op de stoep en jongerenoverlast in de speeltuin. Vrienden van een bewoner van de Lijnbaan zijn eens van een fiets geduwd door jongeren, 'En dat breng ik dus eigenlijk terug naar ja, te weinig handhaving' (Bewoner Lijnbaan, 59 jaar) Bewoners geven daarnaast aan niet te weten wie de wijkagent is: is het een 'vrouwelijke agente' (Bewoner Lijnbaan, 83 jaar) of een 'Surinaamse man'? (Bewoonster Pontilijn, 57 jaar).

Conclusie

Noordhove wordt gekenmerkt door een mix van gezinnen, alleenstaanden en ouderen, die de wijk over het algemeen als prettig ervaren maar ook uitdagingen signaleren. De sociale cohesie varieert: sommige straten kennen iets van een gemeenschap tussen enkele burens, terwijl in andere delen het buren contact afneemt in de loop van de tijd en bewoners elkaar niet (meer) kennen. Voortuinen spelen een rol in spontane ontmoetingen, maar dit verschilt per straat.

Boodschappen worden grotendeels buiten de wijk gedaan. De Albert Heijn in Noordhove wordt vooral gebruikt voor kleinere, vergeten boodschappen. Bewoners hebben daarnaast vaak sociale netwerken buiten Zoetermeer.

Sommige sociale huurwoningen worden als minder goed onderhouden ervaren, wat kan bijdragen aan een gevoel van achteruitgang van sommige straten.

De openbare ruimte wordt wisselend gewaardeerd. Bewoners maken er gebruik van voor wandelen en ontspanning, maar benoemen ook knelpunten zoals losliggende stoeptegels, wateroverlast en een tekort aan schaduwplekken. Speeltuinen worden door ouders met jonge kinderen gewaardeerd, maar er zijn weinig voorzieningen voor jongeren. Verkeersveiligheid en het aantal parkeerplaatsen zijn belangrijke aandachtspunten.

Het veiligheidsgevoel in Noordhove is overwegend positief, maar bepaalde locaties, zoals drukke verkeersroutes en slecht verlichte plekken, roepen bij sommige bewoners zorgen op. De Lijnbaan wordt bijvoorbeeld als een 'racebaan' ervaren, en de brandgangen vormen een grijs gebied tussen privé en openbare ruimte, waar soms sprake is van vervuiling en onduidelijkheid over verantwoordelijkheden.

Het beheer en onderhoud van de wijk wordt over het algemeen gezien als de verantwoordelijkheid van gemeente en, in mindere mate, woningcorporatie. Bewoners signaleren de problemen en merken op dat ze die kunnen doorgeven aan de gemeente. Terwijl de gemeente wordt gezien als eindverantwoordelijke, ervaren bewoners en huurders soms onvoldoende communicatie bij structurele onderhoudskwesties.

Vormgeving:

Rosaline van der Horst
info@rosalinevdhorst.com

NIO
STEDELIJK
ONDERZOEK

Zuiderwijk
Stads sociologie